

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALEŲ STUDIJŲ FAKULTETAS  
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

SOCIALINĖ PEDAGOGIKA  
(SPECIALIZACIJA-SOCIALINIO DARBO ORGANIZAVIMAS)

*ŽYDRA MUSVICIENĖ*

SOCIALINIO PEDAGOGO BENDRADARBIAVIMO YPATUMŲ  
GIMNAZIJOJE ANALIZĖ: PEDAGOGŲ IR TĖVŲ POŽIŪRIO ASPEKTAS

*Magistro darbas*

*Magistro darbo vadovė  
doc. dr. D. Alifanovienė*

2011

Žydra Musvicienė. Socialinio pedagogo bendradarbiavimo ypatumų gimnazijoje analizė: pedagogų ir tėvų požiūrio aspektas. Socialinės pedagogikos (specializacija-socialinio darbo organizavimas) magistro darbas. Vadovas: doc. dr. D. Alifanovienė, ŠU, 2011.

## SANTRAUKA

Darbe atlikta socialinio pedagogo bendradarbiavimo ypatumų gimnazijoje analizė: pedagogų ir tėvų požiūrio aspektu.

Literatūros apžvalgoje nagrinėjama socialinio pedagogo bendradarbiavimo samprata, ypatumai, problemos bei socialinio pedagogo kompetencijos sprendžiant socioeducacines problemas.

*Tyrime dalyvavo 176 pedagogai ir 15 mokinių tėvų.*

Anketinės apklausos metodu ir pusiau struktūruoto interviu metodu buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas - atskleisti socialinio pedagogo ir gimnazijos bendruomenės bendradarbiavimo ypatumus sprendžiant mokinių socioeducacines problemas. *Uždaviniai:* išanalizuoti tėvų, pedagogų bei socialinių pedagogų požiūrį į bendradarbiavimą bei jo galimybes gimnazijoje, nustatyti bendradarbiavimo plėtotę skatinančius bei trukdančius veiksnius, atskleisti tinkamiausias bendradarbiavimo formas sprendžiant mokinių socioeducacines problemas, sukurti bendradarbiavimo modelį socioeducacinių problemų sprendimui.

Darbe keliami hipotezė: tikėtina, kad socialinio pedagogo bendradarbiavimas su ugdymo institucijos bendruomene yra viena iš svarbių jo veiklos krypčių, pasitvirtino.

Atlikta kokybinė ir statistinė duomenų analizė. *Keletas pagrindinių išvadų:*

1. Bendradarbiavimas būtinas ir reikšmingas sprendžiant patyčių, motyvacijos, mokyklos nelankymo, elgesio, mokytojų ir mokinių tarpusavio bendravimo problemas, remiantis tėvų nuomone.
2. Sėkmingą bendradarbiavimą skatinantys veiksniai išreiškiami kaip savalaikė ir reikalinga informacija, individualios asmeninės savybės, nuostatos mokinių atžvilgiu bei bendras darbas kartu. Sėkmingos bendradarbiavimo formos: tinkamai organizuojami pokalbiai, diskusijos, disputai, dalyvavimas tėvų susirinkimuose, naudojimas šiuolaikinėmis technologijomis, tyrimai, bendra veikla bei vertinimas.
3. Trukdantys bendradarbiauti veiksniai ir formos, remiantis tėvų nuomone, yra: užimtumas, mokytojų nuostatos mokinių atžvilgiu, abejingumas, griežtumas, nepasitikėjimas mokytojais, kompetencijų stoka, pokalbiai viešumoje, išsilavinimas, socialinis statusas visuomenėje, asmeninės problemos, individualios asmeninės savybės, tėvų nebuvimas šalia (darbas užsienyje ir pan.), įtampa bei nuovargis.

*Pagrindinės sąvokos:* socialinis pedagogas, bendradarbiavimas, socialinio pedagogo kompetencijos.

## TURINYS

	<b>SANTRAUKA</b> .....	2
	<b>ĮVADAS</b> .....	4
<b>1.</b>	<b>BENDRADARBIAVIMO GALIMYBĖS SOCIOEDUKACINIŲ</b>	7
	<b>PROBLEMŲ SPRENDIME</b> .....	
1.1.	Bendradarbiavimo samprata .....	7
1.2.	Socialinio pedagogo bendradarbiavimą ugdymo įstaigoje reglamentuojantys teisiniai dokumentai .....	10
1.3.	Socialinio pedagogo ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimo galimybės ir svarba.	14
1.4.	Socialinio pedagogo ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimo problemos .....	21
1.5.	Socialinio pedagogo veiklos kryptys ir funkcijos .....	25
1.6.	Socialinio pedagogo profesinės kompetencijos .....	31
<b>2.</b>	<b>SOCIALINIO PEDAGOGO BENDRADARBIAVIMO YPATUMŲ</b>	35
	<b>GIMNAZIJOJE TYRIMAS</b> .....	
2.1.	Tyrimo organizavimas ir metodologija .....	35
2.2.	Tyrimo intis .....	36
2.3.	Socialinio pedagogo ir tėvų bendradarbiavimo ypatumų gimnazijoje analizė ....	38
2.4.	Pedagogų nuomonės apie bendradarbiavimą tarpusavyje, sprendžiant socioedukacines problemas .....	53
<b>3.</b>	<b>SOCIALINIO PEDAGOGO , UGDYMO ĮSTAIGOS, TĖVŲ IR KITŲ</b>	66
	<b>BENDRUOMENĖS NARIŲ BENDRADARBIAVIMO MODELIS</b> .....	
	<b>IŠVADOS</b> .....	70
	<b>LITERATŪRA</b> .....	73
	<b>SUMMARY</b> .....	79
	<b>PRIEDAI</b> .....	80

## ĮVADAS

**Mokslinis problemos aktualumas.** Dabartiniu metu ne tik pasaulyje, bet ir Lietuvoje nuolat vykstančios permainos, pokyčiai politiniame, ekonominiame, socialiniame kontekste kelia vis naujus reikalavimus, net tik visuomenei, organizacijai, asmeniui, bet ir juos

ugdantį švietimo sistemai. Kaita neišvengiama ir sudaro tam tinkamas bei palankias sąlygas plėstis dabartinėms naujovėms visose gyvenimiškose srityse, tačiau neišvengiamai pokyčiai susiję ir su įvairiais probleminiais bei socioedukaciniais klausimais.

Šiuolaikinėje visuomenėje vienas iš esminių modernios, besimokančios organizacijos bruožų tampa bendradarbiavimu grįsta veikla. Kaip teigia Hargreaves (1999), viena išskylančių ir daugiausia žadančių postmoderniojo amžiaus metaparadigmų yra bendradarbiavimas, kaip veikimo, planavimo, kultūros tobulinimo, organizavimo bei vienijantis principas. Bendradarbiavimas tampa kaip veiksmingas atsakas pasauliui, kuriame neįmanoma numatyti problemų, kai pastarųjų sprendimai neaiškūs, o reikalavimai tampa vis intensyvesni. Tokiame kontekste bendradarbiavimas yra įvairus, platus ir siūlomas kaip sprendimas daugeliui įvairių iššūkių, su kuriais susiduria visuomenė, švietimo organizacijos bei jų bendruomenė. Vadinasi, bendradarbiavimas dabartiniu laikotarpiu yra ypač reikšmingas visuomenės tobulėjimo ir vystymosi veiksnys, kuris mokslininkų traktuojamas kaip naujas metodas, strategija (Kontautienė, 2004).

Šiuolaikinė Lietuvos mokykla, siekdama prisitaikyti prie kintančios aplinkos turi tapti efektyvia, suvokiančia tikrovę ir dabartinę padėtį, išsiskiriančia iš kitų ir nuolat tobulėjančia ugdymo sistema, turi mokėti balansuoti tarp nuolatinės kaitos ir stabilumo bei tęstinumo užtikrinimo, kurių sudėtinė dalis yra nuolatinė plėtra, tobulėjimas ir bendradarbiavimas (Kudokienė, Repečkienė, 2006).

Šiuo metu Lietuvos ir užsienio mokslininkai vis dažniau domisi ugdymo proceso dalyvių bendradarbiavimo klausimais. Bendradarbiavimo procesui organizacijos viduje daug dėmesio skyrė užsienio mokslininkai Fullan (1998), Stoll, Fink (1998), Hargreaves (1999). Šie autoriai bendradarbiavimą traktuoja kaip mokyklų kaitos strategiją ir kaip inovaciją, įtakojančią humanistinio ugdymo plėtotę; aptaria žmogaus gebėjimus bendradarbiauti, generuoti ir keistis idėjomis, kritiškai ir kūrybiškai mąstyti, turėti viziją ir prisitaikyti prie naujų sąlygų, dirbti kartu, būti atsakingam už savo poelgius, vadovauti sau ir kitiems, nuolat tobulėti pačiam ir tobulinti bendruomenę ar pačią organizaciją. Lietuvos mokslininkai nagrinėjo šiuos bendradarbiavimo ugdymo įstaigoje aspektus: pedagogų bendradarbiavimą su mokinių tėvais (Dapkienė, 2002), tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą, tenkinant mokinių specialiuosius ugdymosi poreikius (Miltenienė, 2005; Gerulaitis, 2007); mokytojų, mokinių ir pedagogų tarpusavio bendradarbiavimo, kaip sistemos, ypatumus (Kontautienė, 2000) bendradarbiavimą, kaip humanistinio ugdymo sąlyga.

Socialinių pedagogų bendradarbiavimas – dar nėra pakankamai ištyrinėta tema. Vaitkevičius (1995), akcentavo pedagogų asmens charakteristikas, pedagogo dvasingumo, gyvenimo tikslo problemas. I. Beliajeva ir M. Beliajeva (cit. Merfeldaitė, 2007) akcentavo

pedagoginės pagalbos efektyvumą, Kučinskas ir Kučinskienė (2000) pabrėžia socialinio pedagogo darbo kompleksškumą. L. Aksenova, J. Oliferenko, T. Šulga, I. Dementjeva (cit. Miltenienė, 2005) akcentavo socialinių pedagogų socialinės pedagoginės pagalbos mokyklose kryptingumą, orientaciją į tam tikras grupes. Mudrik (2002) pabrėžė socializacijos reikšmingumą, rengimą švietimo sistemoje. Apie socialinių pedagogų reikalingumą rašė Bitinas (1997), Giedraitienė (1997), Šimaitis (2002). Barkauskaitė-Lukšienė (2002), Leliūgienė (1995; 2002), Kvieskienė (2003, 2005) ir kiti mokslininkai tyrinėjo socialinių pedagogų veiklos ypatumus bendrojo lavinimo mokykloje, socialinio darbo formas socialinio pedagogo kompetencijas ir kt. Gerulaitis (2007), Miltenienė (2005) ir kt. nagrinėjo bendradarbiavimo formas, tėvų įsitraukimo galimybes dirbant su specialiujų poreikių mokiniais.

Nors ir pripažįstamas bendradarbiavimo poveikis mokyklos veiklos efektyvumui, sėkmei, bei socioedukacinių problemų sprendimui, tačiau švietimo organizacijų specifika turi įtakos bendradarbiavimo procesų jose formavimosi ir raiškos ypatumams, kurie vis dar išlieka problemiški ir aktualūs. Iki šiol mokyklos socialinių pedagogų ir mokyklos bendruomenės požiūriu mažai tyrinėti bendradarbiavimą veikiantys organizaciniai aspektai, bendruomenės tarpusavio santykiai, bendradarbiavimo privalumai bei trūkumai bei asmeniniai gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti.

Šiuo magistro darbu tikimasi išanalizuoti ugdymo įstaigų pedagogų ir bendruomenės narių tarpusavio bendradarbiavimo galimybes, bendradarbiavimo skatinimą, tarpusavio santykius ir asmeninius gebėjimus bei pastangas socioedukaciniame problemų sprendime.

**Tyrimo objektas:** socialinio pedagogo ir gimnazijos bendruomenės bendradarbiavimo ypatumai gimnazijoje pedagogų ir tėvų nuomonės aspektu.

**Hipotezė.** Tikėtina, kad socialinio pedagogo bendradarbiavimas su ugdymo institucijos bendruomene yra viena iš svarbių jo veiklos krypčių.

**Tyrimo tikslas:** atskleisti socialinio pedagogo ir gimnazijos bendruomenės bendradarbiavimo ypatumus sprendžiant mokinių socioedukacines problemas.

**Tyrimo uždaviniai:**

1. išanalizuoti bendradarbiavimo sampratą ir ypatumus moksliniuose darbuose;
2. išanalizuoti tėvų, pedagogų požiūrį į bendradarbiavimą bei jo galimybes gimnazijoje;
3. nustatyti bendradarbiavimo plėtotę skatinančius bei trukdančius veiksnius;
4. atkleisti tinkamiausias bendradarbiavimo formas sprendžiant mokinių socioedukacines problemas;
5. sukurti bendradarbiavimo modelį socioedukacinių problemų sprendimui.

**Tyrimo imtis.** Tyrime dalyvavo 176 Radviliškio miesto ir rajono gimnazijose dirbantys pedagogai ir 15 tėvų, kurių vaikai lanko šias gimnazijas.

**Tyrimo metodai.** Tyrimas atliktas tarpusavyje derinant kokybinius ir kiekybinius metodus:

- mokslinės literatūros ir dokumentų analizė;
- anketavimas raštu;
- statistiniai tyrimo metodai naudojant SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programinę įrangą (SPSS for Windows17.0);
- kokybiniai tyrimo metodai – pusiau struktūruotas interviu metodas;
- grafiniai duomenų pateikimo metodai – gautiems tyrimo duomenims apdoroti, sisteminti ir grafiškai vaizduoti naudotos Windows Microsoft Word.

**Magistrinio darbo struktūra.** Įvadas, santrauka, , 3 skyriai, išvados, literatūros sąrašas, summary, priedai.

## **1. BENDRADARBIAVIMO GALIMYBĖS SOCIOEDUKACINIŲ PROBLEMŲ SPRENDIME**

### **1.1. Bendradarbiavimo samprata**

Bendradarbiavimo sklaidą Lietuvos mokyklose paskatino vykstanti švietimo reforma. Šiandieninėje visuomenėje bendradarbiavimas itin svarbus, įsiliejęs į visas gyvenimo sferas (asmeniniame gyvenime, moksle ir darbe), taip pat ir įvairias ugdymo institucijas.

Bendradarbiavimo terminas neturi aiškios apibrėžties ir įvairūs mokslininkai skirtingai interpretuoja bendradarbiavimo konceptą, pateikia skirtingus apibrėžimus.

Bendradarbiavimas (*angl. collaboration*) suprantamas kaip darbas kartu sutelkiant intelektualines jėgas, padedant vienas kitam, susivienijant, veikiant kartu (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 1993).

Anzenbacher šią sąvoką nusako taip: “*Žmonės bendradarbiauja, siekdami bendro tikslo. Materialines gėrybes ir kultūrinės vertybes, kurių jiems reikia savirealizacijai, galima realizuoti tik veikiant drauge*” (Anzenbacher, 1992, p. 229). Abi formos viena kitą lemia bei papildo. Pasak autoriaus, bendravimas – tai žmonių betarpiškų santykių sritis, kuomet žmonės pripažįsta vieni kitus esant asmenybėmis ir vieni kitus auklėja, skatina išreikšti save, vieni su kitais sudaro bendriją.

Kaip teigia Kontautienė (2006), bendradarbiavimas siekia senus antikos laikus ir yra socialinių humanitarinių mokslų kategorija, sąlygota filosofinių apmąstymų apie žmogaus sąveiką su žmogumi, priklausančią nuo pažiūrų į žmogų ir sąveikos kultūros. Bendradarbiavimą galima traktuoti kaip ypatingą veiklos rūšį, kuomet ši veikla atliekama dalyvaujant keliems vykdytojams, valdymo subjektams, institucijoms, sistemoms ar net valstybėms (Puškorius, 2007).

Anot Vaicekauskienės (2003), bendradarbiavimas yra apibrėžiamas kaip socialinės sąveikos (*lotyniškas atitikmuo – „interakcija“*) forma, kuri naudojama siekiant: 1) organizuoti bendrą partnerių veiklą ir derinti bendrus veiksmus, vienyti individualias pastangas, t. y. kurti bendradarbiavimo veiksmų sistemą; 2) plėtoti socialinius bendradarbiavimo ir pagalbos santykius, bendrauti partneriams darant įtaką ir keičiant vienas kitą. Butkienė ir Kepalaitė (1996) apibrėžia, kad bendradarbiavimas – tai darbas kartu siekiant bendro tikslo. Dėl to visiems, kurie ruošiasi bendradarbiauti, pirmiausia svarbu aptarti ir įsisąmoninti bendrą tikslą. Teresevičienė, Gedvilienė (2000) nurodo savo požiūrį, teigdamos, kad bendradarbiavimas yra buvimas kartu su kitais, pokalbiai, pagalba kitiems, dalijimasis medžiaga, nors visa tai taip pat svarbu. Bendradarbiauti ir dirbti tik būnant vienoje grupėje – skirtingi dalykai, nes asmenys būdami vienoje grupėje gali dirbti ir atskirai, siekdami to paties tikslo, o bendradarbiaujant dirbama išvien taip, jog grupės laimėjimas yra svarbesnis už pavienio grupės nario rezultatą.

Rupšienė ir Jacikevičienė (1999) apibūdina, kad beveik visa žmogaus veikla yra bendradarbiavimo ir tarpusavio kooperacijos pobūdžio. Dettmer, Dyck, Thurson ir kt. (2005) bei Miltenienė (2005) nurodo, jog bendradarbiavimo pagrindą sudaro: 1) komunikacija

(bendravimas); 2) kooperacija - tam tikra darbo organizavimo forma, kai žmonės ar jų kolektyvai dalyvauja tame pačiame arba artimuose darbo procesuose, 3) koordinacija (tikslus, suderintas veikimas); 4) nuolatinė komandos narių sąveika/interakcija; 5) dalijimasis patirtimi (žinojimu).

Pakankamai dažnai literatūroje minimi bendradarbiavimo procesą lemiantys veiksniai kaip: vyraujančios vertybės, vaidmenys ir įgūdžiai būtini bendradarbiavimui. Dar akcentuojamos ir vertybinės nuostatos: lygiavertiškumas (reiškiantis visų dalyvaujančių asmenų lygiavertį statusą grupėje), tikslų (vizijos) bendrumas, bendra atsakomybė.

Kaip teigia Johnson, (2003), bendradarbiaujant yra svarbūs penki pagrindiniai elementai: 1) teigiama tarpusavio priklausomybė – dalyviai suvokia, jog tik bendro darbo rezultatas gali būti vertingas, kad jie vienas kitam yra reikalingi norint atlikti skirtą užduotį; 2) individuali atsakomybė – kiekvienas dalyvis jaučiasi atsakingas už savo darbą, nesiekia tik pasinaudoti kitų darbo rezultatais; 3) skatinanti sąveika – dalyviai vienas kitam padeda, drąsina, pastebi ir skatina vienas kito pastangas aiškinantis problemas, jų sprendimo būdus; 4) grupiniai procesai – periodiškai analizuojami bei reflektuojami bendradarbiaujant vykę procesai, numatoma tolesnė galimybė juos tobulinti; 5) socialiniai gebėjimai – negalima efektyviai dirbti, jei nėra taikomi bendravimo, vadovavimo, sprendimų priėmimo, konfliktų aiškinimosi gebėjimai.

Dettmer ir kt. (2005) ir kt. pateikia bendradarbiavimo kūrimo etapus: 1) *pasirengimas bendradarbiauti* - bendradarbiavimo įgūdžių tobulinimas, kurio galima siekti išklausant tam tikrus kursus už institucijos ribų ar organizuojant paskaitas, seminarus, diskusijas, interviu, pasikeitimo vaidmenimis pratybas, praktinių įgūdžių įgijimo, savo veiklos reflektivaus vertinimo pratybas vietos bendruomenės nariams konkrečioje ugdymo institucijoje. Bendradarbiauti siekiantys asmenys turi įgyti bendros veiklos ir problemų sprendimo įgūdžių. Konkreti veikla susijusi su ugdymo proceso dalyvių pasirengimu bendradarbiauti ir tobulėjimo tikslai turi būti numatomi atsižvelgiant į individualų kiekvienos mokyklos kontekstą; 2) *vaidmenų (funkcijų) apibrėžimas* - numatytoje veikloje akcentuojamas vaidmenų aiškumas, lygiavertiškumas, adekvatumas lūkesčiams, atsakomybė už prisiimtas funkcijas. Vienas iš pirmųjų žingsnių, siekiant visų dalyvių aktyvaus įsitraukimo ir dalyvavimo, turėtų būti pasidalijimas vaidmenimis, t. y. aiškiai nusakomas kiekvieno iš dalyvių vaidmuo, pabrėžiamas vaidmenų lygiavertiškumas, išsakomi lūkesčiai. Kai kyla bent menkiausių neaiškumų: kas, ką, kada ir kaip turėtų daryti – atsiranda abejonių, nepasitikėjimo ir sumaišties. Komandoje kiekvienas narys atlieka savo vaidmenį, prisiimtas vaidmuo diktuoja tam tikras elgesio taisykles; 3) *bendradarbiavimo aplinkos ir priemonių numatymas* - nurodomi svarbiausi elementai: struktūros numatymas - kuriama atsižvelgiant į kontekstą,



vyraujantį požiūrį. Labai svarbu sukurti visų susijusių asmenų bendradarbiavimą skatinančią informacijos sklaidą ir tarpusavio pagalbą užtikrinančią veiklos sistemą ir numatyti formalius (planuoti susitikimai, posėdžiai, seminarai, konferencijos) ir neformalius (pokalbiai pertraukų metu ir pan.) bendradarbiavimo būdus, jų periodiškumą. Išteklių paskirstymas - daugiausiai problemų iškyla numatant laiką, todėl itin svarbi administracijos iniciatyva skiriant papildomo laiko bendradarbiavimui. Pakankami ištekliai (išorinė parama ir pripažinimas, profesinio tobulėjimo galimybės, numatytas laikas, reikalingi specialistai ir kt.) užtikrina veiklos efektyvumą ir optimalius rezultatus; 4) *nuolatinis vertinimas* - gali būti vertinami grupės ar kiekvieno nario veiklos pokyčiai, rezultatai, bendravimo įgūdžiai. Pagal tai, kokio tikslo siekiama, vertinimas būna: formuojamasis (planuojamasis) - atliekamas veiklos proceso metu, kai reikia atsižvelgti į situaciją keisti sprendimus, koreguoti numatytą planą, konstruojamasis - leidžia apibendrinti galutinius rezultatus ir planuoti tolesnes iniciatyvas.

Anot Hargreaves (1999), bendradarbiavimas išskiria kaitos procesams svarbius principus, suteikiančius moralinę paramą - stiprina atlikimą, skatina kalbėti viešai ir pasidalyti tuo, kas kelia nerimą, padeda įveikti nesėkmes ir nusivylimus; didina efektyvumą - išvengiama dubliavimo; stiprina veiksmingumą - skatina riziką, gerina mokytojų paveikumo jausmą, nes pasitikėjimas savimi yra palaikomas teigiamų paskatų ir grįžtamojo refleksijos; koreguoja (mažina) krūvį - leidžia pasidalyti našta ir spaudimą; vienodina laiko suvokimą - bendra veikla ir komunikacija sukuria administracijos ir mokytojų bendrus ir realius lūkesčius kaitos ir įgyvendinimo laiko atžvilgiu; formuoja tikrumus - mažina netikrumą ir riboja kaltės perteklių, sukuria kolektyvų profesinį pasitikėjimą; skatina politinį pritarimą - leidžia mokytojams su didesniu pasitikėjimu ir ryžtu sąveikauti su supančiomis pagrįstų ir nepagrįstų naujovių bei jų reformų sistemomis, stiprina pasitikėjimą, taikant iš išorės siūlomas naujoves, skatina protingai koreguoti bei tvirtai joms priešintis, jei to reikia; didina apmąstymo (refleksijos) galią - bendradarbiavimas tampa grįžtamojo ryšio ir palyginimo šaltiniu, kuris skatina apmąstyti savo praktiką; gerina organizacinį reagavimą - sukaupia mokytojų žinias, išmanymą ir gebėjimus, suteikdamas galimybę reaguoti greitai į besikeičiančius suvaržymus ir aplinkos teikiamas galimybes, savarankiškai įžvelgti būsimus pokyčius bei įtraukti į

bendradarbiavimą tėvus, verslą, bendruomenę ir pan.; sudaro galimybes mokytis vienam iš kito; skatina nuolat tobulėti.

*Apžvelgus įvairių mokslininkų bendradarbiavimo apibrėžtis, apibendrintai galima konstatuoti, kad tai bendras darbas siekiant darbo kokybės, efektyvumo, dalijimasis patirtimi, atsakomybės prisiėmimas, turėjimas bendradarbiavimo įgūdžių ir gebėjimų.*

## **1.2. Socialinio pedagogo bendradarbiavimą ugdymo įstaigoje reglamentuojantys teisiniai dokumentai**

Dar iki Nepriklausomybės atkūrimo parengtoje *Tautinės mokyklos koncepcijoje* (1988) iškeltos švietimo pertvarkos idėjos. 1991 m., kai Lietuva atkūrė nepriklausomybę, atsirado galimybė švietimo sistemos reformavimui. Kiekvienos švietimo reformos tikslas – švietimo sistemą pakelti į tokį lygį, kad kiekvienas žmogus turėtų galimybę susiformuoti žinių sistemą ir įgyti atitinkamą kompetenciją, kuri būtina norint susivokti nuolat kintančioje socialinėje sferoje.

Pagrindinės švietimo nuostatos išdėstytos Lietuvos *Respublikos Konstitucijoje*. Joje nurodoma, kad visiems asmenims iki 16 metų mokslas yra privalomas ir, kad visiems vaikams garantuojama teisė į jų poreikius atitinkantį mokymą valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo, profesinėse, aukštesniosiose bei aukštosiose mokyklose.

*Lietuvos švietimo reformos gairėse* (1993 m.) acentuojama pabrėžiant pagrindinį Lietuvos švietimo sistemos tikslą, kuris sietinas su siekimu suteikti kuo visapusiškesnę žmogaus fizinių, psichinių ir dvasinių galių plėtotę, sudaryti sąlygas atsiskleisti jo individualybei, pažadinti norą tobulėti, ugdyti savo asmenybę. Lietuvos švietimo reformos gairės nubrėžė kelią į visais švietimo reformos dokumentais deklaruojamų humaniškumo, asmens vertingumo, jo pasirinkimo laisvės ir atsakomybės, asmeninių gebėjimų plėtros principų, į vaiką orientuotos švietimo sistemos įgyvendinimą.

1996 m. kovo 14 d. priimtas Lietuvos *Respublikos Vaiko Teisių apsaugos pagrindų įstatymas*, kuriame skelbiama, kad nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos vaiką saugoti privalo valstybės, vietos savivaldos institucijos, fiziniai bei juridiniai asmenys. Apsauga nuo neigiamo aplinkos poveikio įgyvendinama ne tik per sveiko gyvenimo būdo propagavimą bei teisinį vaikų švietimą, bet ir per baudžiamosios atsakomybės vykdymą tiems asmenims, kurie prieš vaikus naudojo nusikalstamą veiką.

1997 m. kovo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 197 pritarta Švietimo ir mokslo ministerijos parengtai *Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinei programai*. Šia programa buvo siekiama sumažinti vaikų ir prieš vaikus nusikalstamumo lygį šalyje. Kaip viena iš strateginių prevencijos priemonių kryptčių buvo

numatyta rengti socialinius darbuotojus (pedagogus) ir nuolat rūpintis jų kvalifikacijos kėlimu, taip pat prevencinei veiklai rengti bendrojo lavinimo mokyklų mokytojus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu 1999 m. birželio 9 d. Nr. 764 patvirtinta *Socialinių ir pedagoginių vaikų mokymosi sąlygų sudarymo programa*. Siekiant įgyvendinti šią programą, buvo numatytas vienas iš tikslų - sukurti įvairių tipų mokyklų įvairovę vaikams, turintiems socialinių, pedagoginių problemų, vystymosi sutrikimų. Šio tikslo įgyvendinimo priemonių sąrašė buvo numatyta konkurso būdu finansuoti socialinio pedagogo etato įsteigimą atskirose mokyklose. Socialinio pedagogo etato steigimui įvairiose ugdymo institucijose prielaida buvo ir 1999 m. rugsėjo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 970 patvirtinta *Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999 – 2003 metų programa*. Šia programa, atsižvelgiant į narkomanijos problemą Lietuvoje, siekiama numatyti narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos politikos uždavinius ir jų sprendimo būdus. Norint įgyvendinti šią siekiamybę, numatyta tobulinti visos Lietuvos mastu visuomenės švietimą ir narkomanijos prevenciją, ypač rūpintis vaikų ir jaunimo švietimu. Tam numatyta plati šviečiamoji ir prevencinė veikla įvairių tipų mokyklose tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo formomis.

2001 m. balandžio 24 d. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimu Nr. 471 patvirtinta *Socialinių pedagogų etatų steigimo švietimo įstaigose 2001 – 2005 metų programa*. Šia programa siekiama aktyvinti socialinį ir prevencinį darbą mokyklose, organizuoti, planuoti ir koordinuoti darbą su rizikos grupės vaikais, jų šeimomis, vaikų teises saugumą, socialines garantijas laiduojančiomis institucijomis, tenkinti psichologinius mokyklos bendruomenės poreikius, gerinti socialines, edukacines vaikų ir jaunimo ugdymosi sąlygas.

Programoje numatyta, kad socialinių pedagogų etatai steigiami specialiosiose, internatinėse, jaunimo, bendrojo lavinimo, profesinėse mokyklose ir kitose įvairaus tipo ugdymo institucijose (globos namuose, vaiko teisių apsaugos, neformaliojo ugdymo įstaigose).

Šia programa siekiama:

- užtikrinti socialinės pagalbos tikslingumą;
- atskleisti ugdytinio, jo šeimos bendruomenės galias;
- ugdyti socialinę atsakomybę;
- humanizuoti socialinę ir edukacinę vaiko aplinką;
- padėti vaikui geriau adaptuotis;
- šalinti ir užkirsti kelią žalingiems įpročiams ir netinkamam elgesiui.

Pagrindinis socialinio pedagogo veiklos tikslas, numatytas šiose programoje – laiku pastebėti, įvertinti ir padėti spręsti vaiko problemas. Tam reikia glaudžiai bendradarbiauti su vaiko šeima, mokytojais, kitų institucijų atstovais.

Numatoma, kad įgyvendinant programą socialiniai pedagogai organizuos ir koordinuos prevencinį darbą, padės vaikams ir paaugliams geriau pritapti visuomenėje, prisidės prie ugdymo proceso, padėdami kitiems jo dalyviams geriau suprasti psichologinio socialinio ugdymo vyksmą bei šeimos, bendruomenės, kultūros įtaką vaikų socializacijai, palaikys ryšius tarp bendruomenės ir įvairių institucijų.

*Socialinio pedagogo kvalifikaciniai reikalavimai* patvirtinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 1667. Socialinio pedagogo kvalifikaciniuose reikalavimuose reglamentuojama, kokiose institucijose ir kokį išsilavinimą įgiję asmenys gali dirbti socialiniu pedagogu, pagrindiniai teisės aktai, kuriais savo darbe vadovaujasi socialinis pedagogas; apibrėžiamos socialinio pedagogo funkcijos ir veiklos nuostatos bei pagrindinis tikslas, socialinio pedagogo rengimas ir kvalifikacijos profesinės specializacijos sritys.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 1667 patvirtinta *Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija*. Šioje instrukcijoje apibrėžtos socialinio pedagogo teisės ir pareigos, vertybinės nuostatos, veiklos turinys bei darbo organizavimas ir reglamentavimas.

2002 m. spalio 4 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. 1687 „*Dėl socialinio pedagogo rengimo standarto patvirtinimo*“ reglamentuojami reikalavimai socialinės pedagogikos neuniversitetinių studijų programai ir studijų organizavimui, numatoma, kokiose institucijose gali dirbti socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją įgiję asmenys, apibrėžiami socialinio pedagogo siekiamus tikslus bei veiklos sritys. Šiame įsakyme apibrėžiamos socialinio pedagogo kompetencijos

2002 m. liepos 5 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. 1275 „*Dėl tabako, alkoholio, narkotikų ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos švietimo įstaigose*“ apskričių viršininkų ir savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovai įpareigojami konkurso būdu švietimo įstaigose steigti socialinių pedagogų etatus tam, kad būtų suaktyvintas socialinis, pedagoginis, prevencinis darbas mokyklose bei aktyvinamas bendradarbiavimas su vaikų teises ir socialines garantijas užtikrinančiomis institucijomis

*Lietuvos švietimo plėtotės strateginėse nuostatose, Švietimo gairių projekte 2003 – 2012 metais* numatyta, kad siekiant sukurti savarankišką ir atvirą mokyklą ne tik įtvirtinamas mokyklų savarankiškumas, išplečiamos mokyklų edukacinės, kultūrinės ir informacinės funkcijos mokyklos atveriamos darbo pasauliui, bet ir išplėtojamos socialinės mokyklų funkcijos. Čia pabrėžiama, kad visose bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose ima veikti rizikos vaikams skirtos pedagoginės ir socialinės paramos programos. Taip pat čia sakoma, kad

iki 2006 m. visų tipų mokyklose sukuriama socialinio pedagogo etatai. Pabrėžiama, kad mokyklų bendruomenės ims naudotis socialinio pedagogo ir psichologo paslaugomis.

*Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme* (Lietuvos Respublika 2003 m. birželio 17 d. įstatymas Nr. IX – 1630) greta informacinės, psichologinės, specialiosios pedagoginės ir socialinės pagalbos įtvirtinama ir socialinė pedagoginė pagalba. 21 straipsnyje sakoma, kad socialinės pedagoginės pagalbos paskirtis – užtikrinti vaiko saugumą, padedant įgyvendinti jo teisę į mokslą. Siekiant užtikrinti vaiko saugumą, šalinamos priežastys, dėl kurių jis nelanko ar vengia lankyti mokyklą, bendradarbiaujant su tėvais padedama vaikui pasirinkti tokią mokyklą, kuri atitiktų jo fizines ir protines galias, kurioje vaikas galėtų tinkamai adaptuotis.

21 straipsnio antrajame punkte įtvirtintas mokyklos bendradarbiavimas su įvairiais socialiniais partneriais, siekiant kuo efektyvesnės socialinės pedagoginės pagalbos mokiniui. Šios pagalbos teikimą reglamentuoja Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti socialinės pedagoginės pagalbos bendrieji nuostatai.

*Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo* (Lietuvos Respublika 2003 m. birželio 17 d. įstatymas Nr. IX – 1630) 33 straipsnis reglamentuoja švietimo prieinamumą socialinę atskirtį patiriantiems asmenims. Jiems švietimo prieinamumas užtikrinamas per socialinės ir pedagoginės pagalbos teikimą. Straipsnyje numatoma, kas tokios pagalbos programas rengia ir vykdo bei koku būdu vykdomas mokyklos nelankančių vaikų įtraukimo į švietimo veiklą programas.

*Vaikų ir jaunimo socializacijos programa* patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 vasario 23 d. nutarimu Nr. 209. Šios programos paskirtis – užtikrinti vaikų ir jaunimo gerovę per kryptingas užimtumo, prevencijos ir edukacines programas, sąlygojančias sėkmingą vaikų ir jaunimo socializaciją, ugdančias jų kultūrinę brandą, pilietiškumą, socialinius įgūdžius, saviraišką, gebėjimus ir polinkius, padedančias sudaryti geresnes socialines ir edukacines ugdymosi sąlygas. Vaikų ir jaunimo socializacijos programoje be daugelio kitų iškeliamas ir vaikų ir jaunimo socializacijos subjektų socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos ugdymo tikslas. Vienas iš šios programos prioritetų skelbia apie vaikų ir jaunimo socializacijos specialistų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimą. Tikslams ir prioritetams įgyvendinti keliami įvairiapusiai uždaviniai.

LR Švietimo įstatyme pagalba mokiniui (informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji) - įvardijama kaip viena iš švietimo sistemos sudedamųjų dalių (Žin., 1991, Nr. 23-593, Ž in., Nr. 63-2853). To pagrindu 2004 m. birželio 3 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymais Nr. 837 ir Nr. 838 buvo patvirtinti psichologinės pagalbos mokiniui teikimo tvarkos ir specialiosios pedagoginės

pagalbos teikimo tvarkos aprašai. Taigi, 2004 m. parengtose švietimo ir mokslo ministerijos Bendruosiuose socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatuose (Ž in., 2004, Nr. 100-3729) pirmą kartą įtvirtinama komanda kaip veiksmingos pagalbos vaikui teikėja. Nuostatuose numatyta, kad pagalbos teikimą mokykloje vykdo socialinis pedagogas, klasių auklėtojai, mokytojai ir administracijos atstovai, t. y. skirtingi specialistai. Konkrečiai ir išsamiai mokinių tėvų (globėjų) teises ir pareigas reglamentuoja Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo 47 straipsnis (2003), kuriame pažymima, kad tėvai (globėjai) turi teisę:

- nemokamai gauti informaciją apie veikiančias mokyklas, švietimo programas, mokymo formas;
- dalyvauti parenkant (prireikus parinkti) vaikui ugdymo programą, formą, mokyklą ar kitą švietimo teikėją;
- gauti informaciją apie vaiko ugdymosi sąlygas ir jo pasiekimus;
- dalyvauti mokyklos savivaldoje ir kt.

Taip pat šio įstatymo 47 straipsnyje nurodyta, kad tėvai (globėjai) privalo bendradarbiauti su mokyklos vadovu, kitu švietimo teikėju, mokytojais, kitais specialistais, teikiančiais specialiąją, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą, sveikatos priežiūrą, sprendžiant vaiko ugdymosi klausimus. Visa tai išsamiai atspindi ugdymo įstaigos ir bendradarbiavimo su tėvais pobūdį.

### **1.3. Socialinio pedagogo ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimo galimybės ir svarba**

Socialinio pedagogo bendradarbiavimo galimybės su ugdymo įstaiga, sprendžiant įvairias problemas akcentuojamos įvairiuose teisiniuose ir norminiuose aktuose. Ugdymo įstaiga, kaip teigia V. Targamadžė (1999), kaip ir kitos socialinės sistemos yra kuriama visuomenės; atlieka socialines funkcijas ir siekia tikslų; jos egzistavimas yra neįmanomas be žmonių, „ateinančių“ iš visuomenės, t.y. vaikų, pedagogų, steigėjų; be visuomenės skiriamų lėšų (finansinių, materialinių ir kt.) negali dirbti; negali būti ir uždara, t.y. atsiskirti ir nukrypti nuo socialinės institucijos ir nėra vienintelis jaunosios kartos ugdymo veiksnys, priklausantis nuo sėkmingų ar nesėkmingų kitų ugdymo įstaigų veiksmų; savo darbu sugeba veikti artimiausią aplinką bei visuomenę. Ugdymo įstaiga turi ypatumų, kuriuos galima įvardinti kaip bendrąsias charakteristikas, būdingas visoms organizacijoms: ištekliai (žmogiškieji, laiko, finansų); darbo pasidalijimas (vertikalusis bei horizontalusis); organizavimas (pareigybių kūrimas); valdymo

būtinumas; vidinių sąlygų ir išorinės aplinkos įtaka. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003) mokykla yra apibrėžiama kaip pelno nesiekiantis viešas juridinis asmuo, veikiantis kaip biudžetinė arba viešoji įstaiga.

Ugdymo įstaigoje bendradarbiaujant su tėvais siekiama įvairiapusės mokinių galių plėtotės, jų kompetencijos ugdymo ir rengimo tolesniam mokymuisi bei profesinei veiklai. Siekdama ugdyti savarankišką, pajėgų atsakingai savo gyvenimą kurti žmogų, mokykla sudaro sąlygas teikti šiuolaikinį mokslo ir kultūros lygį atitinkantį išsilavinimą. Mokyklos veiklą, jos bendruomenės narių teises, pareigas ir atsakomybę reglamentuoja valstybinių ir savivaldybių mokyklų nuostatai (statutas), mokyklos steigimo sandoris.

Žvelgiant į tai Indrašienė, Kvieskienė, Merfeldaitė (2007), išskiria du socialinės pedagoginės pagalbos komandos modelius – vidinę ir multidisciplininę komandą. Vidinė komanda susideda iš socialinio pedagogo, psichologo, specialiojo pedagogo, logopedo, sveikatos priežiūros specialisto, administracijos ir klasių vadovų atstovų. Vidinė komanda renkasi bendram darbui kartą per savaitę, iškilus būtinybei – dažniau. Į multidisciplininę komandą dažnai kviečiami vaiko teisių apsaugos tarnybos atstovai, nepilnamečių reikalų inspektoriai, seniūnijos darbuotojai, bažnyčios atstovai, medikai ir asmenys susiję su mokinių ugdymu bei jų problemų sprendimu. Multidisciplininė komanda susitinka, aptaria, planuoja savo veiklą kartą per mėnesį.

Socialinis pedagogas gali prisidėti prie mokyklos ryšių mezgimo ir plėtojimo, pasitelkti kuo įvairesnius socialinius partnerius mokyklos bendruomenės problemų sprendimui.

Taigi, galima apbendrinti, jog socialinis pedagogas yra sujungianti grandis, kuri kompleksiskai apima šeimą, mokyklą ir bendruomenę. Socialinio pedagogo veikla apima tinkamos auklėjimo aplinkos kūrimą, individualų darbą su mokiniais, darbą su mokinių grupėmis, komandinį darbą su mokytojais, bendradarbiavimą su mokinių tėvais bei kitų institucijų specialistais. Nuolat palaikant ryšius su bendruomene ir įvairiomis institucijomis, socialinis pedagogas rūpinasi gyvenamosios aplinkos nepilnamečio poreikiams pritaikymu.

Anot Jonynienės (2002), socialinio pedagogo darbas su mokyklos mokytojais ir kitais specialistais apibūdinamas pagrindiniais teiginiais:

- svarbiausias socialinio pedagogo uždavinys - būti mokyklos konsultantu įvairiais su vaiko teisėmis ir jų pažeidinėjimu susijusiais klausimais;
- socialinis pedagogas nedubliuoja klasės auklėtojo ar dalyko mokytojo veiklos, bet ją papildo;
- socialinis pedagogas gauna informaciją iš klasių auklėtojų, mokytojų apie vaikų mokymosi ir gyvenimo sunkumus bei konsultuoja kolegas, kaip jie turėtų padėti vaikams;
- socialinis pedagogas padeda klasės auklėtojui individualiai dirbti su delinkventinio elgesio, nedarnių, socialiai remtinų šeimų vaikais, skurde gyvenančiomis šeimomis;
- socialinis pedagogas kartu su mokyklos bendruomene rengia įvairius socialinius projektus, skirtus sėkmingesnei vaikų adaptacijai visuomenėje ir vaikų socializacijai;
- socialinis pedagogas dirba su kolegomis pedagogais.

Šapelytė ir kt. (2002), Sakalauskaitė (2004) nurodo, kad socialiniai pedagogai ir klasių auklėtojai dažnai sprendžia tas pačias socialines problemas mokykloje: pamokų praleidimo, dėl netinkamo elgesio; finansinių problemų; vaikų neatsargumo; agresyvumo; patiriamo smurto; alkoholio ir narkotikų naudojimo, socialinės atskirties.

Mokslininkai Bagdonas (1994), Kučinskas, Kučinskienė (2000), ir kt. pažymi, kad vaikų pedagoginėms, socialinėms ir psichologinėms problemoms spręsti reikalinga kompleksinė pagalba ir darbas turi vykti integruotai. Vaiko problemoms spręsti reikalinga ne tik šeimos, bet ir tinkama pedagogų, socialinių pedagogų ir psichologų parama. Spręsdami vaiko problemas ugdymo įstaigoje, specialistai turi teikti kompleksinę pagalbą: analizuoti, spręsti ir padėti vaikams. Skirtingi specialistai kompleksinių vaiko problemų pavieniui išspręsti negali.

Ugdymo įstaigos ir mokinio šeimos bendradarbiavimo svarba akcentuojama visuose Lietuvos Švietimo sistemą reglamentuojančiuose norminiuose aktuose: Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2003), Valstybinėje švietimo strategijoje 2003-2012 m.(2003), Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose (2005), Valstybinių ir savivaldybių mokyklų nuostatose (2004). Remiantis minėtais dokumentais, tik bendromis mokyklos ir šeimos pastangomis



galima atrasti racionalių ir funkcionalių švietimo sistemos koordinavimo būdų.

Siekiant bei norint sėkmingos vaiko socializacijos ugdymo įstaigoje bei kitoje jam priimtinoje terpėje turi būti stengiamasi sujungti visus asmenis, dalyvaujančius vaiko ugdyme į vieną grupę, kurios pagrindinis tikslas yra dalintis informacija, ieškoti problemų bei jų sprendimo būdų, veikti efektyviai ir vieningai. Sėkmingas vaiko socializacijos procesas prasideda šeimoje arba šeimą atstojančioje institucijoje. Šeima – esminis visuomenės gėris, kylantis iš žmogaus prigimties ir grindžiamas savanorišku vyro ir moters santuokiniu pasižadėjimu skirti savo gyvenimą šeiminiams santykiams kurti, užtikrinantis šeimos narių – vyro ir moters, vaikų bei visų kartų gerovę ir sveikos visuomenės raidą, tautos bei valstybės gyvybingumą ir kūrybingumą (Valstybinė šeimos politikos koncepcija, 2008). Berns teigia, kad (2009), šeima parengia vaiką visuomenei, taigi jai tenka didžiausia atsakomybė už vaiko socializaciją. Šeima, kurioje vaikas gimė, parengia jį įsiliejimui į gyvenimą visuomenėje. Šeimą, kaip pačią mažiausią visuomenės ląstelę, kaip sudėtingesnę ir įvairesnę dviejų žmonių sąjungą, atliekančią skirtingą asmeninį ir visuomeninį vaidmenį, apibrėžia daugelis autorių (Miškinis, 1993; Vaitkevičius, 1995; Bajoriūnas, 1997; Leliūgienė, 1997).

Leliūgienė (1997, p. 86) teigia, kad „šeima – svarbiausia mikroaplinka, kur vykdoma vaikų socializacija“, todėl mokykla turi skirti dėmesį ir šeimai. Kiekviena šeima atlieka tam tikras funkcijas, kurios anot Leliūgienės (1997, 2002) yra šios:

- reprodukcinė (sąlygoja žmonių giminės pratęsimo būtinybę),
- pirminės socializacijos funkcija (šeima yra pirma ir labai reikšminga socialinė grupė, kuri nepakeičiamai lemia vaiko asmenybės formavimąsi),
- edukacinė (pirminės socializacijos procese svarbus vaidmuo tenka vaiko auklėjimui šeimoje),
- rekreacinė ir psichoterapinė (šeima turi būti ta aplinka, kurioje asmuo jaustųsi absoliučiai saugiai, būtų priimamas nepaisant jos visuomeninio statuso, išvaizdos, finansinės padėties),
- ekonominė ir namų ūkio tvarkymo (vaikų auginimas ir auklėjimas yra glaudžiai susiję su šeimos ekonominės funkcijos plėtojimu).

Šeima yra pagrindinė ir svarbiausia vaiko ugdymo ir auklėjimo institucija, todėl, vaikui perėjus į kitą socializacijos instituciją, t. y. ugdymo įstaigą šeimos dalyvavimas neturi būti eliminuojamas. Ugdymo įstaiga turi būti atvira institucija bendruomenei. Pasak, Dobranskienė (2002) mokykla yra svarbi visuomenėje ne tik savo mokomaisiais, ugdomaisiais, lavinamaisiais ir kitais principais, bet ir kaip pagrindinė

bendradarbiavimo grandis. Dapkienė (2002) pažymi, kad mokykla – tai organizuota institucija, suteikianti atitinkamų priemonių išugdyti laisvai, veikliai ir kūrybingai asmenybei. Mokytojas turi pripažinti mokinį ne tik kaip individą, bet ir kaip bendruomenės narį, nes mokinys vienoks yra šeimoje, kitoks grupėje, dar kitoks – didelėje mokinių bendruomenėje, kurio susikryžiuoja du jaunimo psichinio gyvenimo keliai: individualusis ir bendruomeninis. Kveskienė (2000), pažymi, kad mokykla – pozityvios socializacijos koordinatorė, kad mokyklos bendruomenė – dinamiška, santykinai savivaldi, priklausanti nuo greitai besikeičiančių principų grupė, kurios dinamiškumą sąlygoja jos narių tarpusavio santykiai. Kiekvienam mokiniui mokyklos, ypač klasės, bendruomenė dažniausiai yra artimiausia (po šeimos) socialinė aplinka, kurioje pasireiškia jo gebėjimai, vyksta aktyvus socializacijos procesas. Jei mokykla kartu su šeima skiepia vaikui teisingumą, padorumą, moralumą ir pilietines vertybes, tai vaikai, kurie ugdomi susitapatindami su suaugusiaisiais, elgsis taip pat, kaups tas pačias vertybes.

Organizuodama socioedukacinį darbą su vaikais, ugdymo įstaiga neišvengiamai turi palaikyti ryšius, organizuoti darbą ir su mokinių tėvais. Pasak Bajoriūno (1997), mokyklos bendradarbiavimas su šeima suprantamas kaip elgesys su vaiku. Vaiko veikla namuose turėtų būti tokia pat, kaip ugdymo įstaigoje, kad vaikas jaustų reikalavimų vienovę, nuoseklumą, saugumą. Ugdymo įstaiga turi nuolat skatinti tėvus ieškoti pagalbos, patarimų, domėtis vaiku. Vadinasi, galima teigti, kad mokyklos bendradarbiavimas su šeima neatsiejamas ir nuo pedagogų skatinimo tėvus ieškoti pedagoginės ar psichologinės pagalbos, prašyti patarimų ar atvykti į mokymo įstaigą pasidomėti vaiko pasiekimais.

Autoriaus Berns (2009) teigimu, jeigu šeima dalyvauja mokyklos gyvenime, vaikai turi iš to naudoti: jie geriau lanko mokyklą, susiformuoja teigiamas nuostatas apie mokymąsi, elgesį mokymosi procese ir pan. Tokie mokiniai labiau pasitiki ugdymo įstaiga, mokytojais ir savimi. Labai panašiai teigia Anafara ir Mertens (2008). Jie nurodo, kad tėvų dalyvavimas teigiamai veikia mokinių pasiekimus, lankomumą, elgesį, motyvaciją baigti mokyklą, emociškai gerą savijautą, siektinus tikslus gyvenime. Ratcliff, Hunt (2009) teigia, kad tėvus ugdymo įstaiga turi vadinti „pirmaisiais mokytojais“ arba „vaiko sėkmės advokatais“, kurie sprendžia apie vaikų ugdymą, sveikatą ir gerovę. Tokie požymiai, kaip socioekonominis šeimos statusas, išsilavinimas ir pan. nebėra reikšmingi kintamieji. Svarbiausias šiuo metu faktorius yra šeimos pareigos ir įsitraukimas į vaikų auklėjimą. Šeimai ir ugdymo įstaigai bendradarbiaujant derinamos įvairios poveikio priemonės, todėl didesnė tikimybė, jog poveikis

mokiniui bus sėkmingesnis (Mitrulevičiūtė, 2008). Todėl tėvų įsitraukimas, sprendžiant tokias mokinių problemas, padidina bei efektyvina sėkmingą problemos sprendimo proceso organizavimą ir vykdymą. Pagrindinis problemos sprendimo proceso organizatorius gali būti klasės vadovas, tačiau, jei problema tampa kompleksinė arba klasės vadovui nebeužtenka kompetencijos ją spręsti, tuomet jis į pagalbą telkia mokyklos socialinį pedagogą ar kitus esančius specialistus ugdymo įstaigoje. Socialinis pedagogas, bendradarbiaudamas su klasės vadovu, tėvais, pedagogais ar kitais specialistais, mokyklos administracija, ieško efektyvių problemos sprendimo būdų (*Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija*, 2002). Problemos sprendimo proceso organizavimas socialinėje edukologijoje bei socialiniame darbe gali būti vykdomas remiantis šiais principais: a) preliminarius problemos formulavimas; b) išankstinių problemos esmės prielaidų formulavimas; c) informacijos rinkimas ir atranka; d) informacijos analizė; e) plano rengimas; f) plano įgyvendinimas; g) plano vertinimas (Johnson, 2003). Sutton (1999) pateikia kiek detalesnį ir paprastesnį mokinio problemų sprendimui pritaikomą modelį. Šis modelis susideda iš keturių etapų: 1) įvertinimo; 2) planavimo; 3) įgyvendinimo; 4) tikrinimo ir rezultatų apžvelgimo. Pabrėžiama tai, kad problemos sprendimo procesas turi būti organizuojamas ir vykdomas pačiam mokiniui ir jo šeimai dalyvaujant bei įsijungiant.

Tėvų įsijungimas į ugdymo įstaigos gyvenimą tampa svarbus ir reikšmingas, nes ugdymo įstaigoje susiduriama su kompleksinėmis socioedukacinėmis mokinių problemomis. Remdamasi mokslininkų J. Olifrenko, T. Šulga, I. F. Dementjeva (cit. Merfeldaitė, 2007) klasifikacijomis, išskiria tokias socioedukacinių problemų grupes:

- vaiko psichinio vystymosi problemos: pagalba įveikiant kompleksus, netekties atvejais, formuojant vertybes ir moralines normas, kriziniais vaiko raidos periodais;
- vaiko (paauglio) asmenybės problemos: pagalba įveikant atsiskyrimo nuo tėvų, susitapatinimo su kitais žmonėmis krizes, nevisavertiškumo jausmą, seksualinių problemų sprendimas, pagalba kovojant už savo socialinį statusą;
- krizinės situacijos: pagalba netekties, savižudybės, prievartos, nelaimingos meilės atvejais;
- mokyklinės problemos: pagalba mokytojų ir mokinių konfliktų metu, sprendžiant pažangumo, elgesio problemas, pagalba rizikos grupės vaikams;
- šeimos problemos: pagalba konfliktų su tėvais, šeimos krizės atvejais, pagalba globėjams, asmenims, gyvenantiems nepalankiomis sąlygomis;
- profesinio informavimo problemos: pagalba renkantis profesiją, ieškant darbo.

Autorės Targamadzė, Valeckienė, Kvieskaitė (2008) dar pateikia socialinių pedagogų, psichologų, klasių auklėtojų išskiriamas socioedukacinių problemų grupes: 1)

problemos, susijusios su vaikų psichine sveikata, asmenybės vystymusi; 2) problemos, susijusios su neadekvačiu „savęs vertinimu“; 3) problemos, susijusios su nepalankia situacija šeimoje (vaiko teisių pažeidimai, prievarta prieš vaiką); 4) problemos, susijusios su vaikų neadekvačiu ir deviantiniu elgesiu; 5) vaikų ir paauglių dezadaptacijos problemos; 6) problemos, susijusios su konfliktais ir moraliniu psichologiniu klimatu ugdymo įstaigoje. Tėvai kaip didžiausią problemą, kurią sprendžia su socialiniu pedagogu, įvardina konfliktus: konfliktai su tėvais, mokytojais, tarpusavio konfliktai, konfliktinės situacijos mokykloje. Į socialinį pedagogą tėvai kreipiasi ir dėl bendravimo, netinkamo vaikų elgesio, pamokų nelankymo, praleidinėjimo, iškilus socialinėms problemoms. Tėvai teigia, kad mažiausiai kreipiasi dėl reketavimo, valkatavimo, nemokamo maitinimo organizavimo (Kvieskienė, Indrašienė, Targamadzė ir kt., 2006). Tačiau Indrašienės, Suboč (2008) duomenimis, tėvai dažniausiai pagalbos į socialinį pedagogą kreipiasi būtent dėl nemokamo maitinimo, elgesio problemų, mokyklos nelankymo.

Sprendžiant įvairias mokinių problemas, socialiniai pedagogai turi atsižvelgti ir įvertinti vaiko gyvenimo sąlygas, šeimos padėtį ir kitas socialines aplinkybes. Civinskas, Levickaitė, Tamutienė (2006) akcentuoja, kad pamokų ar apskritai mokyklos nelankymo problema sietina su nepakankamu šeimos įsijungimu ar įsitraukimu, nepakankamu tėvų auklėjimo funkcijų atlikimu. Merfeldaitė (2007) tirdama apie mokinių požiūrį į socialines pedagogines problemas mokykloje nustatė, kad mokyklos nelankymo, pervargimo, bėgimo iš pamokų, nenoro mokytis, emocinės ar fizinės prievartos, patiriamos mokykloje, problemos aktualesnės mokiniams, patiriantiems emocinę prievartą šeimoje, konfliktus su tėvais, gyvenantiems skurdžiose šeimose ar tik su vienu iš tėvų. Taip pat, esant šioms sąlygoms, mokiniams būdingi dažnesni konfliktai su mokytojais. Kuo stipriau išreikšta bei aktualesnė apibūdinta situacija šeimose, tuo mažiau mokiniai linkę nepozityviai leisti savo laisvalaikį. Taigi, dažniausiai socialiniam pedagogui tenka bendradarbiauti su tėvais ne tik sprendžiant vaikų socioedukacines problemas ugdymo įstaigoje, bet ir gerinant vaikų padėtį šeimoje.

Siekiant bendradarbiavimo sėkmingumo bei efektyvumo būtinas tikslingas darbas, organizuojamas tinkamomis formomis. Juodeikaitė, Pocevičienė (2004) tyrime nustatė, kad pagrindinės bendradarbiavimo su tėvais formos, dažniausiai naudojamos kaip stipriausiai ir geriausiai veikiančios kontrolės būdai, siekiant įtraukti tėvus į jų vaikų ugdymo procesą – tai susirinkimai, individualus darbas ir susirašinėjimas.

Remiantis Černiumi (2003), bendradarbiavimo formos skirstomos į individualias, grupines ir kolektyvines:

- *individualios bendradarbiavimo formos yra šios*: lankymasis auklėtinio namuose, tėvų pakvietimas į įstaigą, susirašinėjimas laiškais, pokalbiai telefonu;
- *grupinės bendravimo formos*. Tėvus patartina jungti į grupes pagal išsilavinimą, pedagoginę kultūrą, pagal jų vaikų elgesį ir pan.;
- *kolektyvinis bendradarbiavimas*. Tai vaikų tėvų susirinkimai, bendri vaikų ir tėvų renginiai po pamokų ar laisvalaikio metu.

Zinkevičienė (2002) išskiria šias mokytojo ir tėvų bendradarbiavimo formas:

- *informacijos skleidimas* – įvairios informacijos perteikimas: skrajučių, supažindinančių su darbo planais, informuojančių apie veiklą, ugdymo ir ugdymosi turinį, rengimas;
- *bendri renginiai, šventės ir išvykos*: spektakliai, popietės, vakaronės, kalendorinės šventės, tautinės šventės, ekskursijos – gali būti organizuojama ir pedagogo, ir tėvų iniciatyva;
- *tėvų pedagoginis švietimas* – dar viena iš bendradarbiavimo formų. Tai gali būti pedagoginės ir psichologinės literatūros parodos, paskaitos įvairiomis temomis, disputai, konferencijos.

Kaip teigia Dapkienė (2002), pagrindinės bendradarbiavimo su tėvais ir visuomene formos: pranešimai, supažindinimas su pedagogine literatūra ir spaudoje skelbtais straipsniais, pasisakymai, susirinkimai, individualūs pokalbiai, vaikų lankymas namuose, susitikimai, susirašinėjimai, pedagoginės konsultacijos. Autorė išskiria formalius ir neformalius mokytojo ir tėvų bendradarbiavimo būdus: *formalus būdas* – susirinkimai, lankymasis šeimoje, šeimos lankymasis ugdymo įstaigoje, padėkos tėvams ir kt.; *neformalus būdas* – pokalbiai, skelbimų lenta, informaciniai laišrai, žinutės ir kt. Monkevičienė (1995) - akcentuoja šias bendravimo su tėvais formas: tėvų susirinkimai, apsilankymai grupėje; individualūs pokalbiai su tėvais; apsilankymai namuose.

Litvinienės (1990) teigimu, tinkamas pedagogo bendradarbiavimas su ugdytinio šeima padeda sukurti vaikui tinkamą ugdymo(si) aplinką, apjungia tėvų ir ugdymo įstaigos pedagogų požiūrį į vaiką, jo asmenybę, nes ši veikla yra labai svarbi pedagoginės veiklos proceso organizavime ir rezultatų pasiekime.

Kaip teigia Hansen, Kaufmann ir Saifer (1997), jei tėvai siekia išugdyti vaiką protingą, už save kovojantį, siekiantį mokytis ir tobulėti, tėvai dažniau

noriai bendrauja su ugdymo įstaiga, dalyvauja įvairiose veiklose, rodo iniciatyvą bendradarbiaujant – visa tai palengvina ugdymo įstaigos ir šeimos santykius.

Ališauskienė (2003) akcentuoja, kad šeimų įtraukimas į vaiko ugdymo procesą yra būtinas. Šeimų ir mokyklų partnerystė suteikia geresnes galimybes tenkinti vaiko poreikius. Nepriklausomai nuo to, ar šeimos yra linkusios lengvai priimti paramą ir pagalbą, linkusios kooperuotis su specialistais, ar yra priešiškos, nelinkusios bendrauti ir bendradarbiauti, specialistai privalo siekti įtraukti šeimas į vaiko raidos ir pasiekimų vertinimo, veiklos planavimo bei individualios programos vykdymo procesus. Remiantis Dobranskienės teigimu (2002), galima išskirti sąlygas, padedančias užtikrinti ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo sėkmę:

- mokyklos mikroklimatas turi būti atviras, šiltas ir draugiškas tėvams;
- mokykla prisiima atsakomybę už bendradarbiavimą su tėvais;
- įstaigos administracijos filosofijoje turi atsispindėti partnerystės su tėvais idėjos;
- įstaiga skatina savanorišką tėvų pagalbą;
- komunikacija su tėvais pagrįsta dvipusiu bendravimu;
- tėvai yra mokytojų bendradarbiai;
- tėvų individualios žinios ir pastebėjimai - vaiko sėkmės ugdymo įstaigoje užtikrinimas;
- įstaiga suteikia tėvams reikalingą informaciją, patarimus;
- tėvų bendradarbiavimas sprendžiant įvairias ugdymo įstaigos problemas yra būtinas.

Ugdymo įstaigos pedagogų, tėvų bei visos bendruomenės bendradarbiavimo sėkmė priklauso ir nuo ryšio su tėvais. Bendradarbiaudama su tėvais, bendrojo lavinimo mokykla ugdo savarankišką, pilietiškai pajėgų, atsakingai savo gyvenimą kurti gebantį žmogų. Šito siekdama, ji augina tvirtus dorinius pagrindus ir savarankią pasaulėžiūrą turinčius, visapusiškai išsilavinusius, bendrauti ir bendradarbiauti gebančius, pilietiškai sąmoningus, atsakingus, tvirto charakterio, toliau mokytis ir dirbti pasirengusius, kultūriškai ir ekologiškai susipratusius, kūrybingus ir darnos siekti pajėgiančius jaunuolius ir jaunuoles (Pakėnienė, Ramanauskienė, Tarasonienė, Minkuvienė, 2005).

#### 1. 4. Socialinio pedagogo ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimo problemos

Socialinio pedagogo sėkmingą ir efektyvų bendradarbiavimą lemia šeimos ir ugdymo įstaigos sutarimas, bendrų tikslų siekimas bei poreikių tenkinimas. Analizuojant įvairias ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo problemas galima teigti, kad bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo pačios šeimos unikalumo ir individualumo bei nuo ugdymo įstaigos, joje dirbančių pačių pedagogų, socialinio pedagogo, specialiojo pedagogo ir psichologo, bei žinoma, nuo valstybės politikos.

Ugdymo įstaigos, joje dirbančių specialistų, ir šeimos bendradarbiavimas yra pabrėžiamas daugelyje ugdymo įstaigai skirtų dokumentų, socialinės – pedagoginės pagalbos teikimo reglamentuose, tačiau dabartiniame ugdyme, tai nėra pakankamai išplėta veiklos sritis. Kad bendradarbiavimas tarp ugdymo įstaigos ir šeimos nenuoseklus ir menkas rodo pasyvumas bei nesuinteresuotumas tėvų dėmesys vaikų ugdymui ir socialiniam užimtumui, nepakankamas ugdymo įstaigų suinteresuotumas kuo aktyviau įtraukti visą šeimą į ugdymo procesą ir teikti įvairias socialines paslaugas.

Glaudus, nuoseklus bei intensyvus ugdymo įstaigos ir šeimos bei platesnės bendruomenės bendradarbiavimas prisiimant bendrą vaikų ir jaunimo ugdymo atsakomybę, turėtų būti viena iš labiausiai tobulintinų valstybės veiklos sričių sprendžiant vaikų ugdymo, užimtumo ir saugumo užtikrinimo programas. Glaudesnių ugdymo įstaigos ir šeimos ryšių palaikymas reikalingas tam, kadangi auga vaikų ir paauglių nusikalstamumas, plinta destruktvyvinė elgsena (alkoholizmas, narkomanija ir kt.), daugėja vaikų, stokojančių mokymosi motyvacijos, sunkiai pritampančių mokykloje arba visai jos nelankančių (Civinskas, Levickaitė, Tamutienė, 2006). Taip pat daugėja probleminių šeimų ir jose augančių vaikų (Povilonytė, 2008). Todėl efektyviam bendradarbiavimui reikia pozityvių nuostatų. Pasak, Ratcliff, Hunt (2009) nuostatas reikia lavinti.

Povilonytė (2008), cituodama Krumm, akcentuoja, kad pedagogai vis dar pernelyg mažai dėmesio skiria pedagoginiam bendradarbiavimui su tėvais. Mokytojai ir specialistai dirbantys ugdymo įstaigoje turi matyti šeimas kaip pasiruošusias ir galinčias tapti partneriais, o ne kaip stingančiais laiko ir žinių asmenimis. Mokytojams reikia sugebėjimų ir pasitikėjimo, drąsinant ir palaikant šeimas. Tikrai bendradarbiavimo sėkmei, mokytojai turi padėti šeimoms gilinti žinias ir įgūdžius, reikalingus savo vaikų auklėjimui bei mokslinimui (Ratcliff, Hunt, 2009). Kaip teigia Ratcliff, Hunt (2009), kad šeimos nariai jaustųsi gerbiami, suprantami ir priimami tokie kokie jie yra mokytojas turi rinktis du bendravimo kelius – palaikantį ir pozityvų. Bendradarbiaudamos ugdymo įstaigos su tėvais privalėtų vengti tokių bendravimo

kliūčių: gėdinimo, diagnozavimo, nesavalaikio patarimo, loginio įtikinėjimo, vengimo, ramino, paliepimo, įsakinėjimo, kritikavimo ir pan. (Mitrulevičiūtė, 2008).

Berns (2009) teigia, kad ugdymo įstaigos įtaka socializacijos procese priklauso nuo to, kaip ją vertina tėvai. Jos manymu, jei tėvai mano, kad ugdymo įstaiga atlieka svarbų vaidmenį, jie skatins vaiką mokytis, aiškins jam, kad mokytis yra svarbu, kad mokykla daug padės pasiekti gyvenime, kad mokytojai geriausiai viską žino. Tėvai rūpinsis, kad vaikai mokytųsi bei atliktų jiems priskiriamas pareigas, reaguos į mokytojų pastabas. Jei tėvai netiki, kad ugdymo yra svarbi, jie nekreips daug dėmesio į mokymosi procesą ar pareigų atlikimą susijusių su mokymosi procesu, jie gali ignoruoti mokytojo pastabas dėl vaiko elgesio, netgi gali savo nepozityvią mokyklinę patirtį „primesti“ vaikui.

Leliūgienė (1997) mano, kad darbui su tėvais trukdo kai kurių mokytojų pedagoginės kultūros bei kompetencijų stoka, autoritarizmas, nelankstumas, šeimos galimybių neįvertinimas, organizacinių gabumų trūkumas. Anafara, Mertens (2008) nurodo, kad tėvų įtraukimas turi būti tikslingai ir objektyviai argumentuotas, kantriai siekiamas, iniciatyviai palaikomas. Pagrindiniai barjerai, kurie liečia tėvų įsipareigojimą ir tėvų skatinimo metodus įsitraukti į savo vaikų ugdymą, nėra tiksliai įvardinami, todėl ugdymo įstaigose dažnai nėra aiškios menko tėvų dalyvavimo priežastys. Remiantis šių autorių pastebėjimais, kliūtyse bendradarbiavimui yra skirtingi tėvų ir mokytojų požiūriai apie tai, iš ko susideda įsitraukimas, mažai priimtina atmosfera, minimalios galimybės tėvams dalyvauti, skurdi ir prasta mokyklos komunikacija, tėvų patirtis mokykloje ir jų auklėjimo įgūdžiai, užimtumas darbe.

Juodeikaitė, Pocevičienė (2004) atskleidžia keletą esminių šeimos ir ugdymo įstaigos sąveikos esamų problemų:

- palankių ugdymo sąlygų kūrimas mokykloje ir namie;
- skirtingas požiūris į vaiko galimybes ir ugdymo tikslų realizavimą;
- skirtinga abipusės sąveikos kokybinės prasmės ir reikmės samprata.

Dabartiniu laikotarpiu socioedukacinės mokinių problemos virsta kompleksinėmis, todėl į jų sprendimą privalo įsijungti specialistų komanda, kurios sudėtyje yra socialinis pedagogas. Leliūgienė (1997) akcentuoja apie socialinio pedagogo indėlį į darbą su tėvais ir produktyviam mokyklos ir šeimos bendradarbiavimui nurodo tokias sąlygas:

- vyrauja demokratiniai tarpusavio santykiai, o ne moralizavimas;
- visi siekia susitarimo; ugdymo įstaiga ir socialinis pedagogas turi autoritetą;
- abi pusės dalyvauja ugdyme;
- žodžių ir darbų vieningumas.



Randolph, Teasley, Arrington (2006) savo tyrimuose atskleidė, kad tėvams yra žymiai daugiau galimybių dalyvauti mokyklos veikloje nei jų vaikų ugdyme. O socialiniai darbuotojai nurodė kliūti, kurios trukdo tėvų įsitraukimui ir įsijungimui į savo vaikų ugdymą, tai: tėvų laiko stoka, tėvų nepozityvi nuostata apie mokyklą, bei nežinojimas bei negebėjimas kaip padėti savo vaikui.

Remiantis Targamadzės, Valeckienės, Kvieskaitės (2008) tyrimo duomenimis, ugdymo įstaigoje dirbantys specialistai kaip vieną aktualiausių ir reikšmingiausių problemų įvardina tėvų abejingumą jų vaikų problemoms.

Rupšienė, Grikštienė (2007) atskleidė socialinių pedagogų įvardintas bendradarbiavimo su tėvais problemas: 1) socialinio pedagogo organizuotumo ir kūrybiškumo organizuojant problemos sprendimą trūkumas; 2) neigiamos klasių auklėtojų nuostatos, nepakankamos pastangos kalbėtis su tėvais; 3) dalykų mokytojų neigiamos nuostatos; 4) tėvų užimtumas; 5) tėvų atsakomybės vengimas; 6) tėvų kvietimų bendradarbiauti ignoravimas; 7) susisiekimo problemos; 8) problemos nepripažinimas; 9) problemos slėpimas; 10) tėvų autoriteto nebuvimas; 11) tėvų išankstinės neigiamos nuostatos; 12) netinkamas gyvenimo būdas; 13) socialiniams pedagogams trūksta vietos ir neskiriama lėšų kontaktams su tėvais palaikyti; 14) per didelis socialinio pedagogo darbo krūvis; 15) tėvų emigracija. Ši dabartinio laikmečio problema ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimą tik apsunkina. Iškilus rimtesnėms vaiko auklėjimo, ugdymo(si) problemoms, pedagogai negali jų greitai ir laiku išspręsti, nes vaikas juridškai nėra atstovaujamas ir nėra atsakingų asmenų, kurie galėtų ir privalėtų skubiai priimti sprendimus. Asmenų, faktiškai prižiūrinčių vaikus, statusas jų neįpareigoja atsakingai rūpintis vaiko teisėmis ir teisėtais interesais ir kartu užtikrinti vaiko teisėtų pareigų vykdymą. Todėl pasekmės vaiko gyvenimo sąlygoms ir ugdymo(si) procesui yra tik neigiamos: vaiko elgesio problemos gilėja, reikalinga pagalba laiku nepasiekia vaiko, problemos mokykloje ir santykiai su aplinkiniais blogėja, taip teigia Povilonytė (2008).

Merfeldaitė (2007), tyrusi tėvų dalyvavimą mokyklos renginiuose ir domėjimąsi mokinių ugdymu mokykloje, atskleidė, kad tėvai pasyvūs ir mažai domisi vaiko ugdymu mokykloje. Palyginusi miesto ir kaimo regionus, autorė pastebėjo, kad kaimo mokyklų mokinių tėvai rečiau patys domisi savo vaikų ugdymu. Tėvų įtaka vaikams stipresnė, kuo geresni santykiai, kuo daugiau bendravimas grįstas atvirumu, abipuse meile ir pasitikėjimu. Tačiau dalyje šeimų daugėja susvetimėjimo, užuot mylėjus vaiką, jis atstumiamas, mušamas, vengiama kontaktų su vaiku. Netinkamo tėvų elgesio pagrindu tampa nesugebėjimas išlaikyti emocinę pusiausvyrą, tuomet formuojasi neigiamas tėvų požiūris į vaiką, kaip pastebi Augienė, Lipnevičienė (2004). Tą patį atskleidžia ir Dapkienės (2002) tyrimas: mokytojai susiduria su tėvų nesidomėjimu, pasyvumu, nenoru dalyvauti bendruomenės veikloje, lankytis

mokykloje, neigiamai vertina mokytojus. Everard, Morris (1997) pažymi, kad vaikų švietimas yra bendras tėvų ir mokytojų darbas, todėl jiems spręsti vaikų problemas kartu būtų lengviau nei atskirai. Autoriai teigia, kad tėvų nuostatos daro didelę įtaką, tačiau, jeigu ugdymosi įstaiga imasi šviesti tėvus, gali praturtinti ir savo patirtį.

Tichonova (2008), kad tėvai vengia bendradarbiauti visų pirma dėl laiko stokos, kiti teigia, kad ugdymo įstaiga juos baugina, nesijaučia joje jie nekompetentingi, nejaučia, kad mokykloje būtų laukiami, nesupranta ugdymo įstaigos siekiamybių.

Dar viena priežastis, kuri gali būti nusakoma kaip tėvų baimės. Anot Randolph, Teasley, Arrington (2006), tėvai ugdymo įstaigoje išgirsta daugiausia apie jų vaikų neigiamą elgesį, nenorą mokytis, nelankymą, tarpusavio konfliktus. Todėl tėvai mano, kad jie yra kaltinami dėl jų vaikų problemų. Tačiau jie norėtų girdėti daugiau apie savo vaikų pasiekimus ir į ugdymo įstaigą, kad būtų kviečiami vaiko pozityvui atskliesti bei teigiamų rezultatų nusakymui. Taip pat ir Dapkienė (1997) teigia, kad tėvų susirinkimuose turėtų būti, dalykiškai, nuodugniai, laikantis etikos reikalavimų, perteikiamos tėvams reikalingos žinios, o ne pateikiami kaltinimai dėl blogo jų vaikų elgesio.

Teikiant vaikui visokeriopą paramą, mėginant spręsti problemas, dažnai tėvai neigia, kad šeimoje egzistuoja viena ar kita problema, todėl tai gali būti vienas iš veiksnių, kuris trukdo bendradarbiavimui. Kad šeimos tokiu priešinimusi siekia išsaugoti darnos vaizdinį, tam tikrą šeimyninę struktūrą, išvengti atsakomybės dėl vaiko turimų problemų, nurodo Navaitis (1998). Priešinimasis kyla daugiausia iš savo ekspektacijų perkėlimo specialistui ar mokytojui, t. y. tėvai kratosi atsakomybės už vaiko problemų sprendimą.

Apibendrintai, ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo problemas, galima išskirti šias: tarp mokytojų, socialinių pedagogų organizuotumo trūkumas, skirtingos tėvų ir ugdymo įstaigos nuostatos bei požiūriai į bendradarbiavimą, laiko stoka, tėvų nuolatinis užimtumas, išvykimas į užsienį bei atsakomybės vengimas. Taip pat pačių tėvų ir ugdymo įstaigos noras įsitraukti į bendradarbiavimo procesą.

### 1.5. Socialinio pedagogo veiklos kryptys ir funkcijos

Pastaraisiais metais sparčiai vykstantys socialiniai, ekonominiai, politiniai pokyčiai smarkiai pakeitė socialinę būtlį, tiek suaugusiųjų, tiek jaunuolių ar vaikų. Atsirado socioedukacinių problemų, kurių išspręsti stinga žinių, įgūdžių ar kompetencijų. Todėl atsiranda nauja visuomenės veiklos rūšis – socialinis darbas, kuris glaudžiau sąveikauja su ugdymo procesu, t.y. sprendžia ugdymosi procese atsirandančias problemas. Socialinio darbo vykdytojai yra socialiniai darbuotojai ar pedagogai. Empiriniai tyrimai rodo (Vaitkevičius, 1997;

Ališauskas, 1999; Kišonienė, 1999; Ruškus, Merkienė, Šapelytė 2002, Alifanovienė, 2003 ir kt.), kad ugdymo įstaigoje yra nemažai įvairaus pobūdžio problemų. Socialinis pedagogas mokykloje šiandien yra tiesiog būtinybė.

Socialinis pedagogas – tai asmuo įgijęs socialinį pedagoginį išsilavinimą, ir pasirengęs dirbti socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas, tai yra – sugebantį vykdyti socializacijos, ankstyvosios prevencijos, pagalbos prevencijos ir socialinės reabilitacijos programas bei sėkmingas socialines interakcijas įvairaus lygio socialinėse grupėse (Leliūgienė, 2002).

Kvieskienė (2003), socialinį pedagogą apibūdina, kaip vaiko socialinį asistentą, jo gerovės advokatą. Tai asmuo, įgijęs socialinio pedagogo išsilavinimą ir yra pasirengęs dirbti socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas ir sugebančiose vykdyti socializacijos, ankstyvosios prevencijos, pagalbos prevencijos ir socialinės reabilitacijos programas bei sėkmingas socialines interakcijas įvairaus lygio socialinėse grupėse.

Ugdymo įstaigoje dirbantis socialinis pedagogas yra svarbus komandos narys, kurio veikla neatsiejama su mokyklos administracija, mokytojais, tėvai ir kitais bendruomenės nariais.

Socialinio pedagogo veiklos turinys ugdymo įstaigoje labai platus ir įvairus. Jis priklauso ne tik nuo socialinių ugdymo problemų, bet ir nuo ugdymo institucijos situacijos bei veiklos prioritetų. Socialinio pedagogo darbo apimtis ir atsakomybė labai didelė. Jo profesinė kompetencija grindžiama tarptautiniais vaikų teises ir jų teisėtus interesus reglamentuojančiais dokumentais, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais ir kt. norminiais dokumentais, pedagogų etikos principais bei LR švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 1667 patvirtintais Socialinio pedagogo kvalifikaciniais reikalavimais ir Socialinio pedagogo pareigine instrukcija.

Pradedant vykdyti socialinę veiklą, pirmiausia reikia gerai žinoti, ko norima pasiekti ir kokių tikimasi rezultatų. Nereikia pamiršti, kad socialinis pedagogas yra vaiko draugas, advokatas, tyrėjas, tarpininkas, padėjėjas, psichoterapeutas, užtarėjas, kovotojas už gerį, tiesą ir grožį. Todėl socialinio pedagogo veiklos sritis – erdvė, kurioje skirtingų charakterių ir polinkių žmonės realizuoja savo gabumus, interesus ir sėkmingai dirba: susipažįsta su savo ugdytinių socialinėmis problemomis, tampa “savais” tam tikram žmonių skaičiui, informuoja juos apie būtinausių valstybinių ar komercinių tarnybų, sprendžiančių socialines problemas, veiklą (Leliūgienė, 1997).

Socialinio pedagogo veiklos aspektus nagrinėjo daugelis įvairių pasaulio šalių mokslininkų. Dauguma tyrimų skirta socialinių profesijų

atstovų veiklos mokykloje turiniui atskleisti. Tai dažniausiai nagrinėjama jų funkcijų realizavimo (Anderson-Butcher, Stetler, Midle, 2006) ir ugdytinių problemų (Cameron, Sheppard, 2006; Baker, Jansen, 2000; Mason, Pollack, 2005), bei jų sprendimo būdų aspektais (Broussard, 2003; Bowen, 1999; Olk, Bathke, Hartnu, 2000), taip teigia cituodama autorius Židžiūnaitė (2004). Išanalizavus ir palyginus iš ekspertų gautus duomenis, išskirti septyni veiksniai, turintys įtakos socialinės pedagoginės veiklos sėkmei socialinio pedagogo veikloje.

Socialinio pedagogo bendradarbiavimo sėkmę lemiantys veiksniai (Židžiūnaitė, 2004):

- *antropologinė žmogaus samprata ir jos įtaka socialinei pedagoginei veiklai* - tam tikra žmogaus samprata implikuoja tam tikrą problemų suvokimo ir aiškinimo modelį. Kiekvienas socialinis pedagogas būtinai vadovaujasi tam tikra žmogaus samprata, tačiau dažnai implicitiškai, nerefleksyviai. Žmogaus sampratos įtaka sėkmingam darbui su individualais labai didelė, todėl būtų prasminga ugdymo institucijoje bendrai kalbėtis apie tarp darbuotojų vyraujančią žmogaus sampratą, prireikus formuoti tinkamesnį požiūrį į žmogų;
- *socialinės pagalbos organizacijų tikslų formulavimo reikšmė darbui su klientais* - socialinė pedagoginė pagalba – tikslinga, kryptinga veikla, kitaip ji negalėtų būti profesionali. Todėl gebėjimas numatyti, įvardyti darbo su individualais tikslus yra reikšmingas socialinės pedagoginės veiklos veiksnys;
- *ugdomojo darbo su klientais pobūdis socialinės pagalbos organizacijose gyvenimo būdo kaita* - socialinio pedagogo teikiama pagalba veiksminga tik, jei pavyksta pasiekti giluminį individo pokytį. Būdo pokytį lemia šie dalykai: individualus, abipusiu pasitikėjimu remtas, draugiškas socialinio pedagogo ir mokinio santykis; asmens pokytis per pozityvius santykius grupėje ir grupės procesą; aktyvus paties mokinio dalyvavimas asmeniniame pagalbos procese ir sąmoningas socialinio pedagogo tokio dalyvavimo skatinimas; ugdomojo darbo koordinavimas, tikslingas jo planavimas kartu su visomis institucijomis, kurios susijusios su mokiniu; tikslingas ugdomosios programos, ugdymo priemonių ir metodų parinkimas ir kt.;

- *profesionalaus santykio su klientu pobūdis ir jo reikšmė pagalbos procesui* - socialinis pedagoginis santykis tiesiogiai priklauso nuo jo žmogaus sampratos, kaip ir nuo žmogaus sampratos, egzistuojančios organizacijoje. Socialinio pedagogo ir mokinio santykį lemia ir ugdymo institucijos, kurioje jis vyksta, vidaus struktūra, nusistovėjęs darbo su mokiniais formos. Taigi, organizacijos laikysena šiuo klausimu yra svarbus socialinio pedagogo veiklos kintamasis;
- *organizacijos atmosferos įtaka darbui su mokiniais* - socialinės pedagoginės pagalbos organizacijoje vyraujanti atmosfera turi didelį poveikį mokiniams. Tačiau, ekspertų duomenimis, ne visoks darbuotojų tarpusavio bendradarbiavimas yra komandinis darbas. Komandinio darbo principas turi būti sąmoningai pasirenkamas ir organizacijoje skatinamas. Jam reikia specialių kurioje dirbama komandinio darbo principu, vyrauja nuostata, jog komandinis darbas ne tik užtikrina geresnę pagalbą klientams, bet ir skatina darbuotojų saviraišką, ne tik jų profesinį, bet ir asmeninį tobulėjimą;
- *socialinės pagalbos organizacijos bendradarbiavimas* - per bendradarbiavimą teikiama ne tik kokybiškesnė pagalba mokiniams, bet ir atsiveria galimybė ją suteikti didesniai skaičiui žmonių, be to, bendradarbiaudama organizacija mokosi iš partnerių patirties, o tai kelia socialinio pedagoginio darbo kokybę. Dalykiniam organizacijų bendradarbiavimui reikia sąmoningo apsisprendimo ir tam tikro įdirbio: pirmiausia suvokti bendradarbiavimo reikšmę ir naudą organizacijoje; taip pat darbuotojų gebėjimo dirbti komanda - bendrai planuoti ir atlikti užduotis; organizacijų bendradarbiavimas turi remtis ne kontroliavimu ar pavaldumu, o lygiavertiškumo principu, abipusiu pasitikėjimu ir bendrų tikslų siekimu;
- *socialinio pedagogo profesijos vertinimas visuomenėje ir jo įtaka profesionalų darbui* - visuomenėje nemanoma socialinę pedagogiką esant prestižinę veiklą. To priežastys: per mažas darbo apmokėjimas bei neigiamas, kai kuriais atvejais net stigmatizuojantis, visuomenės požiūris į socialinio darbo, socialinės pedagogikos klientus.

Kohena (1992) teigia, kad socialinio pedagogo veiklos paskirtis ir tikslas apima visus vaiko, nuo gimimo iki 18 metų, amžiaus tarpsnius ir juose iškilusių problemų kvalifikuotą sprendimą, savalaikę pagalbą, tarpinstitucinio bendradarbiavimo efektyvumą.

Socialinio pedagogo veikla ugdymo įstaigoje siekiama užtikrinti asmenų tinkamą socialinį, materialinį, kultūrinį gyvenimo lygį, atstatyti jų galimybes pilnavertiškam funkcionavimui visuomenėje, socialinį teisingumą.

Socialinis pedagogas dirba kartu su pedagogais, grupių vadovais, kuratoriais, tėvais ar teisėtais vaiko atstovais, mokyklos bendruomene (Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija, 2002, Nr. 1691).

Socialinis pedagogas siekia padėti vaikams geriau adaptuotis mokykloje, racionaliau išnaudoti visas teikiamas galimybes lavintis, mokytis ir augti savarankiškais piliečiais (Kučinskas, 2000).

Socialinio pedagogo veikla turi būti nukreipta į konkretų vaiką, į konkrečios jo problemos radimą ir sprendimą. Viena asmenybė veikia kitą – tai intervencija į sąmonę, valią, emocijas, o per jas ir į žmogaus elgesį bei veiklą (Barkauskaitė - Lukšienė, 2002). Vaikas turi pasitikėti socialiniu pedagogu, nes kitaip nebus atviro bendravimo, vyks tik išklausymas, tačiau ne bendradarbiavimas. Įtaiga nukreipta į nekritinį informacijos priėmimą ir nuomonės pasikeitimą apie jo paties elgesį. Tai vėl priklauso nuo tarpusavio santykių.

Barkauskaitė – Lukšienė (2002) nurodo, kad socialinio pedagogo veikla yra vykdoma tokiais pagrindiniais etapais: tikslo iškėlimas, problemos sprendimo uždaviniai, turinys (naudotini metodai ir būdai), rezultatai.

Socialinio pedagogo veiklos sritis yra labai plati, bet siekianti vieno tikslo – padėti vaikui geriau adaptuotis šiandienos gyvenime, saugiai jaustis, tapti pilnaverte asmenybe.

Kvieskienė (2003) siūlo socialinę pagalbą vaikui suteikti trimis etapais: *pirmajame* - “tiriamąjį – vertinamąjį planavimo“- etape specialistai dokumentuoja procesą, apklausia vaikus, pedagogus ar kitus asmenis, pranešusius apie problemą, išanalizuoja ir aprašo problemą, nustato institucijas, kurios galėtų padėti; *antrajame* - “problemos sprendimo ir tikslų įgyvendinimo“- etape socialiniai pedagogai nustato prioritetinius problemos sprendimo uždavinius, numato intervencines ir pedagogikos metodikas, koordinuoja suplanuotą procesą, jį analizuoja susitikimų metu, siekia geresnių rezultatų, patys tobulėdami; *trečiojo* - “galutinio įvertinimo“- etape socialiniai pedagogai aptaria problemą su auklėtiniu ar suaugusiu klientu, jo artimiausia aplinka, asmenimis, dalyviais sprendžiant problemą, įvertina situaciją ir patys save; rengia rekomendacijas visiems proceso dalyviams.

Apibendrinant socialinio pedagogo veiklos turinį galima teigti, jog ji įvairi, nukreipta vaiko gerovės siekimui.

Siekdamas vaiko gerovės ir saugumougdymo įstaigoje, socialinis pedagogas vykdo funkcijas, kurios apibrėžtos Kvalifikaciniuose

reikalavimuose, patvirtintuose LR ŠMM ministro įsakymu Nr. 1667, 2001m. gruodžio 14 d. (Žin., 2002, Nr. 24-896):

- *įvertinimo* - padeda spręsti problemas, susijusias su įvairiais vaikams kylančiais sunkumais (pagrindinių vaiko poreikių tenkinimo saugumo užtikrinimas). Įvertinimas grindžiamas informacija, surinkta iš procese dalyvaujančių žmonių ir kartais iš glaudžiai su jais susijusių asmenų. Pasitaiko, kad įvertinimas yra paprastas ir tiesus. Socialinis pedagogas surenka tiek informacijos apie situaciją, kiek įstengia: kokių kyla problemų; kokių veiksmų reikėtų imtis pirmiausia; kas šioje situacijoje pagrindiniai žmonės; kodėl kilo problema. Socialinis darbuotojas, norintis išgauti būtinų smulkesnių detalių iš kalbėtis nenorinčių ar priešiška nusiteikusių klientų, turi parodyti didžiulį profesinį sugebėjimą;
- *konsultacinę* - socialinis pedagogas padeda tėvams ir teisėtiems vaiko atstovams ugdyti savo vaiką; suprasti jo socialinius ir psichologinius poreikius jų tenkinimo svarbą, geriau suprasti vaiko, turinčio vystymosi sunkumų, poreikius, tėvų teises ir pareigas. Informuoja tėvus apie teisę gauti socialinę – pedagoginę pagalbą. Šį darbą socialinis pedagogas atlieka bendradarbiaudamas su klasių auklėtojais, kitais pedagogais, specialistais, įstaigos administracija, sprenddamas vaikų socialines – pedagogines problemas, ieškodamas efektyvių pagalbos būdų. Padeda jiems geriau suprasti, kaip vaikų socialinės problemos veikia jų elgesį, pažangumą, lankomumą. Teikia siūlymus, kaip būtų galima gerinti socialinį – pedagoginį klimatą, sukurti jaukią ir saugią darbo aplinką. Konsultacinė veikla padeda tėvams ir teisėtiems vaiko atstovams ugdyti savo vaiką, suprasti jo socialinius ir psichologinius poreikius, jų tenkinimo svarbą, geriau suprasti vaiko, turinčio vystymosi sunkumų, poreikius, tėvų teises ir pareigas. Socialinio pedagogo mokykloje konsultavimo veikla susijusi su individualiu darbu, t.y., vaiku, tėvais ar teisėtais vaiko atstovais, pedagogais ir kitais švietimo įstaigoje dirbančiais specialistais;
- *korekcinę* - korekcinė veikla susijusi su pedagogų, klasės auklėtojų, specialistų, įstaigos administracijos bendradarbiavimu, sprendžiant vaikų socialines-pedagogines problemas, ieškant efektyvių pagalbos būdų. Padeda jiems geriau suprasti, kaip vaikų socialinės problemos

veikia jų elgesį, pažangumą, lankomumą. Teikia siūlymų, kaip būtų galima gerinti socialinį ir pedagoginį klimatą, sukurti jaukią, saugią darbo aplinką.

- *vadybinę* - socialinis pedagogas nuolat palaiko ryšius su vietos bendruomene ir įvairiomis įstaigomis, rūpinasi gyvenamosios aplinkos pritaikymu vaiko poreikiams. Tiria socialinės pedagoginės pagalbos poreikį, organizuoja, koordinuoja šios pagalbos teikimą ir vertina jos kokybę. Inicijuoja, organizuoja socialinių projektų kūrimą ir jų įgyvendinimą. Daugiau dėmesio skiriama mokinio savimokai, savarankiškiems darbams, leidžiama laisvai pasirinkti užduotis.
- *šviečiamąją* - socialinis pedagogas kartu su įstaigos personalu, visuomeninėmis organizacijomis ir socialiniais partneriais iš kitų institucijų atlieka šviečiamąjį ir informacinį darbą. Socialinis pedagogas, dirbdamas su vaikais ir šeimomis, turi būti tarpininku: tarp vaiku ir tėvų, tarp sutuoktinių, tarp vaikų ir mokyklos ir pan. Socialinis pedagogas, dirbdamas su šeima, turi gebėti šeimos narių silpnąsias puses keisti stipriosiomis, blogį keisti geriu, nors tai ir sudėtingas, daug laiko, išteklių ir jėgų reikalaujantis darbas.
- *koordinacinę* - tiria socialinės pedagoginės pagalbos poreikį ir ją koordinuoja. Palaiko ryšius su įvairiomis valstybinėmis įstaigomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, teikiančiomis socialinę, psichologinę, teisinę pagalbą. Koordinacinėje komandoje visos profesijos išlaiko ryškius profesinius vaidmenis; yra nurodytas lyderiavimas, nelabai rūpi procesas komandoje, bendravimas formalus, labiau pabrėžiamas teikiamos paslaugos įvertinimas;
- *prevencinę* - siekdamas efektyvesnių darbo rezultatų, turi įvertinti augantį šeimos funkcijų susilpnėjimą. Specialistas gali padėti išsiaiškinti problemą bei imtis prevencinių priemonių, keičiant situaciją. Socialinė prevencija yra suprantama kaip profilaktinė veikla, sumažinanti socialinės rizikos veiksnius, sudaranti sąlygas socialinio teisingumo realizavimui;
- *teisinę* - supažindina vaikus su jų teisėmis ir pareigomis, šalies įstatymais ir kitais įsipareigojimais, kurių jie privalo laikytis. Taip pat atstovauja ir gina vaiko interesus, pritaikydamas teisinines normas, tarpininkauja kritiškų ir ekstremalių situacijų metu;



- *socialinio ugdymo* - Atliekant socialinio pedagogo veiklas, būtina remtis šiais socialinio darbo principais: a) individualumu, nes socialinis pedagogas turi suprasti, kad kiekviena asmenybė yra unikali bei skirtingai save išreiškia ir ieško skirtingų problemos sprendimo būdų; b) empatija, kadangi kiekvienas žmogus skirtingai reaguoja į krizes, nepasiekimus. Teikiančiam pagalbą specialistui svarbu suprasti žmogaus išgyvenimus; c) pasitikėjimu, padedant klientui rasti išeitį iš susidariusios situacijos, tariantis su pačiu klientu, pasitikint jo paties galiomis ir nuomone; d) priimti žmogų tokį, koks jis yra, su jo privalumais ir trūkumais; e) žmogaus apsisprendimo priėmimą. Jei įmanoma, naudoti veiksmus, kurių pageidauja klientas bei pagalbą planuoti kartu su klientu; f) konfidencialumu, nes šis principas padeda klientui pasitikėti specialistu.

Backer ir Coorebyter (1998) pabrėžia, kad šandieninis socialinis pedagogas privalo sugebėti „visko po truputį“. Daugelis funkcijų, pasak tyrimo autorių, kurios anksčiau buvo priskiriamos psichologams, įstaigos administracijai, šiuo metu priskirtos socialiniam pedagogui. Šiems darbams priskiriamas ne tik ryšių su visuomene palaikymas ir koordinavimas, bet ir ataskaitų rengimas, projektų kūrimas ir valdymas, dalyvavimas tarpdalykinio pobūdžio pasitarimuose ir pan.

Profesionaliai vykdant visas socialinio pedagogo funkcijas, labai svarbu nuolat remtis įstatymais, teisės aktais ir kitais norminiais dokumentais. Probleminių šeimų tėvams dažnai tenka priminti vaikus ginančių įstatymų teiginius (Kvieskienė, 2002).

### 1.6. Socialinio pedagogo profesinės kompetencijos

Socialinio pedagogo profesinė kompetencija, remiantis Boden, Marton (1998), Jucevičienės, Lepaitės (2000), Jucevičienės išskirtinos bendrosios, pažintinės ir funkcinės socialinio pedagogo kompetencijos. *Bendrosios kompetencijos* – tai žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, kitos asmeninės savybės, reikalingos bet kuriai žmogaus veiklai, ir galimos perkelti iš vienos veiklos rūšies į kitą (Jucevičienė, 2005; Laužackas, 2005). Šiai kompetencijų grupei priskirtinos socialinio pedagogo socialinė kompetencija; mokymosi kompetencija; efektyvios veiklos kompetencija; komunikacinė kompetencija; informacijos valdymo kompetencija; projektų

valdymo kompetencija; pokyčių valdymo kompetencija; tiriamosios veiklos kompetencija. *Funkcinės kompetencijos* – tai kompetencijos, būtinos atlikti tam tikrai konkrečiai veiklai (Jovaiša, Shaw, 1998; Laužackas, 2005) ir priskirtinos užduočiai tiesiogiai įvykdyti. Funkcinei kompetencijų grupei priskiriamos informavimo, konsultavimo, karjeros planavimo gebėjimų ugdymo, bendradarbiavimo, veiklos koordinavimo, poreikių tyrimo ir įvertinimo, asmeninės veiklos vertinimo, pagalbos veiksmingumo, individo, šeimos ir bendruomenės švietimo kompetencijos. *Pažintinės kompetencijos* – tai kompetencijos, integruojančios kelių skirtingų sričių žinias, gebėjimus, įgūdžius ir vertybines nuostatas (Rutkienė, Tandzegolskienė, 2008). Tai kompetencijos, integruojančios žinias ir gebėjimus, kurių reikia specialistams (pedagogams, socialiniams pedagogams, profesijos patarėjams, profesijos konsultantams, karjeros konsultantams), teikiantiems profesijos pasirinkimo ir karjeros planavimo paslaugas klientams ir jų grupėms.

2006 metais priimtas „Subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos aprašas“ (Žin., 2006, Nr. 2-27), skirtas švietimo įstaigose dirbantiems pedagogams, socialiniams pedagogams, psichologams praplečia socialinio pedagogo kompetencijas. Šiame kompetencijų apraše išskiriami 3 kompetencijų blokai: a) *socialinės kompetencijos*, kurias sudaro savęs pažinimo ir saviugdos kompetencija, ugdytinių pažinimo kompetencija, socializacijos problemų įvertinimo kompetencija, socialinės pedagoginės, psichologinės, informacinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos vaikams ir jaunimui užtikrinimo kompetencija, komandinio darbo kompetencija, sociokultūrinė kompetencija; b) *edukacinės kompetencijos*, kurioms priskirtinos tiriamosios veiklos kompetencija, komunikacinė kompetencija, edukacinių idėjų ir technologijų taikymo kompetencija, ugdytinių paramos ir motyvavimo kompetencija; c) *teisinės kompetencijos*, kurias sudaro vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo kompetencija, prevencinės veiklos vaiko teisių apsaugos klausimais organizavimo kompetencija, suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklos koordinavimo kompetencija. Socialinis pedagogas, siekdamas maksimalių darbo rezultatų, turėtų būti įgijęs visus reikiamus gebėjimus, žinias, įgūdžius ir kt., kurių visuma įgalintų jį realizuoti dokumentuose (Subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos aprašas, 2006 ir kt.) numatomas kompetencijas.

Pasak, Kiaunytės ir Dirgėlienės (2006) socialinio darbuotojo profesinės kompetencijos sistemoje išryškėja trys komponentai – žinios, įgūdžiai, vertybinės nuostatos.

Žinios yra laikomos mokslinėmis, kai joms būdingi šie bruožai: a) abstraktumas – nepriklausomumas nuo erdvės ir laiko; b) intersubjektyvumas – aiškumas (detalus apibūdinimas, vartojant terminus, su kuriais sutinka mokslinė bendruomenė), loginis griežtumas (loginė sistema); c) empirinis tinkamumas – visuomet turi būti galimybė kitiems mokslininkams įvertinti teorijos ir empirinio tyrimo rezultatų atitikimą (Profesinės veiklos įvadas, 2007).

Socialinio darbo žinios, teikiant socialines paslaugas ugdymo įstaigoje, yra eklektinės, susipynusios su kitomis disciplinomis, išmėginančios tai, kas geriausia klientui, kompleksinės ir dažnai subjektyvios (Leliūgienė, 1997). Kaip teigia, Johnson (2001) socialinio darbo bendros žinios dauguma pasiskolintos iš socialinių mokslų, ypač psichologijos ir sociologijos, politinių mokslų, ekonomikos, istorijos, gamtos mokslų – fiziologijos. Barker (1995) teigia, kad žinių pagrindas socialiniame darbe yra sukauptos informacijos, mokslinių duomenų, vertybių ir įgūdžių bei to, kas jau yra žinoma, ieškojimo, naudojimo ir vertinimo metodologijų visuma (Barkauskaitė, 2006).

Žinios yra kompetencijos dalis, kadangi turėti tam tikrų žinių dar nereiškia sugebėti jas įgyvendinti. Kiekvienas socialinis darbuotojas turi tam tikrą savo asmeninį požiūrį į užduotį, kurią jam reikia įvykdyti. Nuo to, ar šis požiūris yra teigiamas ar neigiamas, labai priklauso užduoties atlikimo rezultatas.

Asmeninės savybės ir sugebėjimai taip pat turi labai daug reikšmės darbo atlikimo kokybei ir rezultatams. Kai kurioms užduotims atlikti asmeninės savybės yra ypatingai svarbios. Compton ir Galaway (1999) mano, kad socialiniam darbuotojui, kuris yra tarpininkas tarp šeimos, jos narių ir jo aplinkos ir padeda probleminėms šeimoms spręsti įvairius sunkumus ir problemas, reikalingos trejopo pobūdžio žinios: 1) žinios apie šeimą, individo elgesį, adaptacijos būdus ir viską, kas susiję su adaptacija; 2) žinios apie šeimos situaciją – bendruomenę, jos institucijas, ir įvairius resursų tipus; 3) kompensacinio pobūdžio žinios, kurios padėtų socialiniams darbuotojams suprasti sandėrius tarp šeimos ir šeimos narių, aplinkos, kuri, viena vertus, skatina arba slopina augimą, plėtrą ir šeimos potencialo

realizavimą, o, kita vertus, skatina arba slopina aplinkos gebėjimą paremti žmoniškojo potencialo įvairovę (Bitinas, 1996).

O'Hagan (1997), pabrėždama įvairialypių socialinio darbo žinių svarbą, taip pat akcentuoja ir būtinybę nuolat tikrinti visas šias žinias. Socialiniai darbuotojai privalo plėsti savo žinias apie probleminių šeimų problemų atsiradimo, sprendimo procesus, socialinio darbo vertinimą ir intervenciją. Anot Compton ir Galaway (1999), plėsti, tikrinti ir perduoti žinias apie socialinio darbo patirtį, teikiant paslaugas socialinės rizikos šeimai, yra pagrindinė kiekvieno socialinio darbuotojo pareiga.

Remiantis Socialinio darbo etikos kodeksu, žinių plėtojimas tampa etine pareiga: "Socialinis darbuotojas nuolat kelia savo kvalifikaciją, atnaujina žinias, profesiskai tobulėja" (Lietuvos socialinio darbo etikos kodeksas, 1998). Vertybė yra elgesio išraiška, asmeninės patirties išdava, kinta įgyjant patirties (Socialinis darbas, 2007). Vertybės nebūna vienos, egzistuoja jų sistema. Visuomeninių vertybių sistema – vertybės, kurių laikytis susitaria dauguma visuomenės narių. Išskiriami vertybių tipai: ultimatyvios (laisvė, žmogaus vertė ir orumas, teisingumas); artimiausios (susijusios su pageidaujama būseną; instrumentinės (apsisprendimo teisė ir konfidencialumas). Socialinio darbo vertybės yra įkūnijamos profesiniuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose etikos kodeksuose (Lietuvos socialinis darbuotojų etikos kodeksas, 1998).

Dauguma probleminių uždavinių, kuriuos sprendžia šeimos socialinio darbo specialistas, tiesiogiai susiję su profesine etika. Pagrindiniai etikos principai: bendrieji (humanizmas, kolektyvizmas, žodžio ir darbo vienybė); specifiniai (kvalifikacijos lygio atitiktis einamoms pareigoms, ekonominių reikalavimų atitiktis darbo rezultatams ir jo apmokėjimui); normos (reikalavimai kiekvienai socialinės rizikos šeimai ir jos nariams – tolerancija, teisingumas, sąžiningumas), kaip nurodo Johnson (2001). Barker (1995) teigimu, vertybės – tai papročiai, elgesio standartai ir principai, kuriuos laiko pageidaujamais tam tikra kultūra, žmonių grupė ar individas. Compton ir Galaway (1999) vertybes apibūdina kaip profesijos neįrodytais ir, matyt, neįrodomais įsitikinimais apie žmogaus prigimtį, šeimos funkcijas. Šie įsitikinimai nurodo darbuotojo kasdienio darbo kryptį. Tačiau, pasak minėtų autorių, profesijos vertybės nėra universalios. Socialinio darbuotojo darbas su šeima apima gana platų kultūrinį kontekstą, socialiniai darbuotojai

identifikuoja bei iškelia jau susiformavusias visuomenėje šeimos vertybines nuostatas. Kadangi mūsų visuomenėje ir šeimoje egzistuoja daugybė vertybinių nuostatų, o kai kurios iš jų kertasi ir prieštarauja viena kitai, tai socialiniam darbui pasirenkamos tos, kurios padėtų praktinėje veikloje spręsti šeimų problemas. Tačiau nepaneigdamas savo asmeninių vertybių profesionalas turėtų atsižvelgti į vertybių skirtumus ir būti tolerantiškas kitokias asmenines vertybes turintiems žmonėms.

Apibendrinus, vertybės – tai papročiai, elgesio standartai ir principai, kuriuos laiko pageidaujama tam tikra kultūra, žmonių grupė ar individas.

Įgūdis – praktikos komponentas, sujungia žinias ir vertybes ir paverčia jas veiksmais, atsaku į rūpestį ar poreikį, remiantis Johnson (2001). Barker (1995) įgūdžius apibrėžia kaip mokėjimu tinkamai panaudoti žinias, talentą, asmenines savybes ar resursus. Socialinio darbuotojo įgūdžiai apima mokėjimą komunikuoti, vertinti problemas ir sugebėjimus, derinant esamus resursus su poreikiais, atrandant naujų resursų ir keičiant socialines struktūras. L. Johnson (2001) socialinio darbo įgūdžius suskirsto į keturias atskiras sritis: 1) informacijos kaupimo ir vertinimo; 2) profesionalumo didėjimo ir pritaikymo; 3) praktinės veiklos su individualiais, grupėmis ar bendruomene; 4) vertinimų. Be jau minėtų įgūdžių, socialiniam darbuotojui, norinčiam tinkamai atlikti savo darbą, būtina išsiugdyti ir šiuos įgūdžius: savęs suvokimo, empatijos, santykių, ypač požiūrį į santykį su kitos rasės, kultūros, lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos ir neįgaliais asmenimis ir jų šeimomis (Kozlov, 2007).

Pagrindiniai įgūdžiai, reikalingi profesionalui: dalykiniai – profesiniai – klinikiniai (metodologija ir metodai); socialiniai (bendravimo, sąveikos su kitais, sugyvenimo kolektyve, darbo komandoje, informacinių technologijų, užsienio kalbų naudojimo); organizaciniai (gebėjimai organizuoti ir planuoti savo veiklą, karjerą ir kt.) (Kozlov, 2007). Apibendrinus, įgūdžiai – tai mokėjimas tinkamai panaudoti žinias, talentą, asmenines savybes.

## 2. SOCIALINIO PEDAGOGO BENDRADARBIAVIMO YPATUMŲ GIMNAZIJOJE TYRIMAS

### 2.1. Tyrimo organizavimas ir metodologija

Norint įvertinti socialinio pedagogo bendradarbiavimo ypatumus gimnazijoje tyrimas buvo atliekamas Radviliškio miesto ir rajono gimnazijose. Sutarus su gimnazijų administracijos atstovais ir sutikus šių gimnazijų pedagogams buvo pateikta anketa darbe keliamiems tikslams įvertinti. Anketų buvo išdalinta 200 anketų miesto ir rajono gimnazijose dirbantiems pedagogams, grįžo 176.

Tyrimui atlikti buvo naudoti kokybinis ir kiekybinis duomenų rinkimo metodai. Kokybinis duomenų rinkimo metodas buvo skirtas tėvams (pusiau struktūruotas *interview* metodas). *Interview* klausimai parengti išanalizavus įvairius mokslinius šaltinius, susijusius su tirama problema. Ši *interview tėvams* sudaro dvi dalys: 13 atvirų klausimų apie bendradarbiavimo esmę, jo reikšmingumą, formas, trukdančius bei sėkmingiausius veiksnius bendradarbiavimo procese. Antra dalis, tai demografiniai duomenys apie tiriamąjį (priedas Nr. 1).

Kiekybinio duomenų rinkimo metodas - apklausa raštu (anketa). Apklausos raštu būdu tiriamos žinios, nuostatos, nuomonės ir pan. Anketoje (priedas Nr.2) pateiktų klausimų pagrindinis tikslas - nuodugnai pažinti tiriamąjį reiškinių bei kuo daugiau gauti išsamesnės informacijos.

Anketos turinį sudaro įvadinė dalis (instrukcija), demografinių kintamųjų dalis, diagnostinių kintamųjų dalis, atitinkanti darbe keliamus uždavinius. Anketos diagnostinės skalės pateikiamos 1 lentelėje.

**Statistiniai duomenų apdorojimo metodai.** Tiriamųjų (tėvų ir mokytojų) anketiniai duomenys apdoroti kokybiniu ir kiekybiniu būdu. Kiekybinė duomenų analizė atlikta naudojant programinio paketo SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) 17.0 versiją.

Empirinių duomenų rinkimui pasirinktas *pusiau struktūruotas interviu* metodas - tėvų nuomonei apie bendradarbiavimą su socialiniu pedagogu nusakyti atsižvelgiant į tyrimo tikslą - kokybinė turinio (*content*) analizė.

Norint įvertinti parengtos anketos vidinį patikimumą buvo naudojamas *Cronbach  $\alpha$  alfa* koeficiento rodiklis (vidinės klausimyno konsistencijos matas -  $\alpha$  alfa koeficientas), kai viršija 0,55 skaitinę išraišką yra laikomas pakankamu. Tiriamųjų grupės buvo papildomai sugrupuotos į dvi amžiaus kategorijas, tai iki 35 metų ir nuo 36 metų, darbo stažo atžvilgiu, taip pat apjungtos į dvi grupes – iki 15 metų bei nuo 16 metų. Sugrupuotos į dvi kategorijas gimnazijos – miesto ir kaimo gimnazijų grupės.

Dviejų nepriklausomų imčių vidurkių palyginimas naudojant *Stjudento t* kriterijų. Bei aprašomoji statistika demografinių duomenų analizei aprašyti.

Darbe naudojami trumpiniai: N – tiriamųjų imtis, SD – standartinis nuokrypis, M – vidurkis, p – statistinio reikšmingumo lygmuo, sk. – skaitinė išraiška, % - procentinė išraiška.

**Pedagogams skirto klausimyno vertinamosios sritys.** Klausimyno pirma dalis skirta demografinėms žinioms surinkti. Antra dalis skirta išsiaiškinti pedagogų požiūrį į bendradarbiavimą bei su juo susijusius aspektus. Atsakymų įverčiai, buvo pasirinkta laikertiško tipo vertinimo skalė.

## 2.2. Tyrimo imtis

**Pedagogų demografiniai duomenys.** Tyrime dalyvavo dviejose Radviliškio miesto bei dviejose rajono gimnazijose dirbantys pedagogai. Viso tyrime dalyvavo 176 pedagogai. Daugumą tyrime dalyvavusių tiriamųjų sudaro pedagogės moterys – 86,9%, pedagogų vyrų mažuma - 13,1%.

Pedagogų pasiskirstymas pagal darbo vietą, t.y. kurioje gimnazijoje jie dirba: didžiąją dalį sudaro Šeduvos gimnazijos pedagogai – 30,7%, šiek tiek mažiau Vaižganto gimnazijos - 28,4%. Dar mažiau Lizdeikos gimnazijos – 21,6% bei Baisogalos gimnazijos pedagogai – 19,3% (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Respondentų pasiskirstymo pagal darbo vietą palyginimas

Gimnazija	Skaitinė išraiška
-----------	-------------------

	sk.	%
<b>Vaižganto gimnazija</b>	50	28,4
<b>Šeduvos gimnazija</b>	54	30,7
<b>Lizdeikos gimnazija</b>	38	21,6
<b>Baisogalos gimnazija</b>	34	19,3
<b>Viso</b>	176	100

Tyrimė dalyvavusios gimnazijos buvo sugrupuotos į dvi kategorijas, t.y. miesto ir rajono gimnazijas, tuo tikslu, kad būtų galima palyginti jų tarpusavio rezultatų pasiskirstymą. Sugrupavus į dvi kategorijas skaitinė išraiška pasiskirstė taip: miesto gimnazijose ir kaimo gimnazijose dirbančių pedagogų po lygiai – 50 % (88) pedagogų.

Tyrimė dalyvavusių pedagogų buvo prašoma nurodyti amžių (žr. 2 lentelė). Pagal amžiaus grupes pedagogai pasiskirstė taip: daugumą jų priskiriami amžiaus kategorijai nuo 36-45 metų – 36,9%, šiek mažiau 32,4% - amžiaus kategorijai nuo 46-55 metų. Mažesnę dalį 22,2% sudaro pedagogai, kurių amžius yra 56 metai ir daugiau.

Mažiausią dalį 8,5% sudaro amžiaus kategorija iki 35 metų. Išvardintos amžiaus grupės buvo sugrupuotos į dvi amžiaus kategorijas, t.y. iki 35 metų - 50% (79) bei nuo 36 metų 50% (97). Tikslu, kad būtų galima palyginti tarpusavyje gautus rezultatus amžiaus atžvilgiu.

**2 lentelė**

**Respondentų pasiskirstymo pagal amžių palyginimas**

Amžius	Skaitinė išraiška	
	sk.	%
<b>Iki 35 metų</b>	15	8,5
<b>36 - 45 metų</b>	65	36,9
<b>46 – 55 metų</b>	57	32,4
<b>56 ir daugiau metų</b>	39	22,2
<b>Viso</b>	176	100

Demografinių duomenų skalėje buvo prašoma nurodyti išsilavinimą. Tyrimė dalyvavusių pedagogų išsilavinimo pasiskirstymas: didžiąją dalį jų sudaro turintys aukštąjį magistrinį išsilavinimą -49,4%, šiek tiek mažiau 45,5% aukštąjį bakalaурinį išsilavinimą bei labai mažai nurodė, kad nebaigtas aukštasis – 4,5% ir 0,6% studijuojančių (žr. 3 lentelė).

**3 lentelė**

**Respondentų išsilavinimo pasiskirstymo palyginimas**

Išsilavinimas	Skaitinė išraiška	
	sk.	%
<b>Nebaigtas aukštasis</b>	8	4,5
<b>Aukštasis bakalaурas</b>	80	45,5
<b>Aukštasis magistras</b>	87	49,4
<b>Studijuojaju</b>	1	0,6
<b>Viso</b>	176	100



Kvalifikacinės kategorijos, tyrime dalyvavusių pedagogų, pasiskirstė taip (žr. 4 lentelė): didžiausią dalį jų sudaro pedagogai, kurie turi įgiję vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją - 37,5%, šiek tiek mažiau 33% - mokytojai metodininkai.

**4 lentelė**

**Respondentų kvalifikacinės kategorijos pasiskirstymo palyginimas**

Kvalifikacinė kategorija	Skaitinė išraiška	
	sk.	%
Mokytojas	34	19,3
Vyresnysis mokytojas	36	37,5
Mokytojas metodininkas	58	33
Mokytojas ekspertas	18	10,2
<b>Viso</b>	176	100

Mažiausią dalį sudaro mokytojai ekspertai – 10,2% bei 19,3% įgiję mokytojo kvalifikacinę kategoriją.

Darbo stažo pasiskirstymo palyginimas pateikiamas 5 lentelėje. Didžiausią dalį sudaro pedagogai, kurių darbo stažo trukmė yra 21 ir daugiau metų – 55,7%. Mažumą sudaro, kurių darbo stažo trukmė yra nuo 11-15 metų – 17,6%, šiek tiek mažiau 14,8% - kurių trukmė 16-20 metų bei 8%, kurių darbo stažo trukmė 6-10 metų ir 4% - iki 5 metų.

**5 lentelė**

**Respondentų darbo stažo pasiskirstymo palyginimas**

Darbo stažas	Skaitinė išraiška	
	sk.	%
Iki 5 metų	7	4
6-10 metų	14	8
11-15 metų	31	17,6
16-20 metų	26	14,8
21 ir daugiau	98	55,7
<b>Viso</b>	176	100

(Darbo stažo trukmė buvo sugrupuota į dvi darbo stažo grupes iki 15 metų ir nuo 16 metų).

**Tėvų demografiniai duomenys.** Tyrime dalyvavo iš viso 15 mokinių tėvų. Vyrų tėčių 13,3% ir 86,6% mamų moterų. Jų dar buvo prašoma nurodyti kokio amžiaus jie yra. Respondentų amžiaus pasiskirstymas pateikiamas 6 lentelėje.

**6 lentelė**

**Respondentų amžiaus pasiskirstymo palyginimas**

Amžius	Skaitinė išraiška	
	sk.	%
36-45 metų	9	60,0
46-55 metų	5	33,3

<b>56 ir daugiau</b>	1	6,7
<b>Viso</b>	15	100

Kaip leidžia teigti gauti rezultatai, daugumą 60% tėvų sudaro, kurių amžius yra nuo 35 iki 45 metų. Per pus mažiau 33,3% tėvų dalyvavusių tyrime yra 46-55 metų amžiaus. Bei 6,7% sudaro tėvai - 56 ir daugiau metų.

### 2.3. Socialinio pedagogo ir tėvų bendradarbiavimo ypatumų gimnazijoje analizė

*Kokybinio tyrimo duomenys validuoti remiantis eksperto išvadomis. Kokybinio tyrimo rezultatai tiksliai suskirstyti į diagnostines sritis, bei remiantis tėvų pasisakymais į konkrečias kategorijas. Tačiau kai kurios kategorijos diagnostinėje skalėje tapačios, bet jų turinys skiriasi pagal keliamą klausimą. Kategorijų turinys atspindi esančias socioeducacines problemas ugdymo įstaigose. Taip pat pakankamai išsamiai tėvai atskleidė bendradarbiavimo esmę bei būtinybę dirbant su vaiku.*

*Apibendrintai, kokybinis tyrimas atliktas laikantis jam būdingų specifinių reikalavimų bei yra pakankamai išsamus bei konkretus.*

Siekiant tobulinti bei gerinti bendradarbiavimo galimybes, norint geresnių mokymosi pasiekimų ar kokybiškesnio bendradarbiavimo tarpusavyje, tėvų buvo prašoma atsakyti ką jie galvoja ar ką žino apie patį bendradarbiavimą. Tam įvertinti buvo pasirinktas pusiau struktūruotas interviu duomenų rinkimo metodas. Socialiniuose moksluose *pusiau struktūruotas interviu* plačiai paplitęs tyrimo metodas. Šis metodas pasižymi lankstumu, indukcinė duomenų analize bei gilinimusi į situacijos ir elgesio ryšį, tiriamų reiškinių kilmę, suteikiant naujas galimybes pastebėti reiškinių ypatybes.

Darbe buvo keliamas uždavinys išanalizuoti tėvų požiūrį į bendradarbiavimą bei jo galimybes gimnazijoje. Todėl pirmuoju *pusiau struktūruoto interviu* klausimu buvo norima sužinoti, ką tėvai mano apie patį bendradarbiavimą.

7 lentelė

#### Bendradarbiavimo sampratos analizė (N=15)

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
<b>Bendradarbiavimas siekiant bendro tikslo</b>	*bendradarbiavimas, tai manyčiau bendra veikla, kelių asmenų, norint pasiekti bendro tikslo, arba problemų sprendimo būdas, veikiant keliems asmenims, kai vienam asmeniui tai sunku atlikti;*siekia vieno tikslo;*bendradarbiavimas tokia veikla, kai abiems pusėms priimtinais būdais siekiama vienodų tikslų;*bendradarbiavimas tai bendro tikslo siekimas, bendra veikla;*siekiant išspręsti numatytas problemas, pasiekti užsibrėžtus tikslus; *grupės narių bendras darbas, sprendžiant įvairias problemas;	6
<b>Bendradarbiavimo raiška</b>	*visa žmogaus veikla yra nuolatinis bendradarbiavimas, mes kalbame bendra kalba, turime įstatymus, pagal kuriuos elgiamės, gyvename šeimose ar praleidžiame laiką įvairiose bendruomenėse, susietose tarpusavyje mūsų	5

	bendrų interesų; *glaudus ryšys; *tai išmintingas, geranoriškas, draugiškas problemų, konfliktų sprendimo būdas; *dialogas, *bendradarbiavimas, kaip būdas greičiau ir efektyviau spręsti įvairias problemas;	
<b>Bendradarbiavimas tenkinant poreikius</b>	*bendradarbiavimas tai asmenų ar socialinių grupių bendravimas siekiant padėti realizuoti vienas kito poreikius; *šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas lemiantis ugdymosi sėkmę; *tai lygiateisiškas bendravimas, siekiant abipusio supratimo;	3
<b>Tėvų pareigos ir atsakomybė</b>	*rūpinimasis vaiko ateitimi, žinojimas jo poreikių ir galimybių santykių ugdymas – kiekvieno tėvo pareiga ir atsakomybė; *visapusiškas dalyvavimas vaiko ugdyme; *ryšio palaikymas su klasės auklėtoju (glaudus), dalykų mokytojais;	3
<b>Informacijos sklaida</b>	*bendradarbiaudami žmonės visų pirma keičiasi informacija; *bendradarbiavimas mano supratimu, tai abipusis žinių, informacijos pasikeitimas;	2
<b>Geresnis mokinių pažinimas</b>	*mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas leidžia geriau atpažinti mokinius; *padeda pažinti mokinių gebėjimus, juos aptariant;	2

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Jų atsakymai leido išskirti šias kategorijas (žr. 7 lentelė): *bendradarbiavimas siekiant bendro tikslo, bendradarbiavimas tenkinant poreikius, tėvų pareigos ir atsakomybė, geresnis mokinių pažinimas, informacijos sklaida, bendradarbiavimo raiška.*

Žvelgiant į gautas kategorijas bei jų turinį galima teigti, kad jų supratimas apie bendradarbiavimo sampratą yra įvairialypis, tačiau pakankamai plačiai ir išsamiai atspindintis mokslinį bendradarbiavimo turinį.

Apžvelgus bendradarbiavimo sampratos raišką tėvų nuomonės aspektu, galima teigti, kad tėvų žinios apie bendradarbiavimą yra įvairialypės tačiau, jų turinys pakankamai plačiai ir išsamiai atspindi jo mokslinę bendradarbiavimo esmę. Taip pat, gana, įvairus ir skirtingas tėvų nuomonių pasiskirstymas mokytojų tarpusavio bendradarbiavimo atžvilgiu sprendžiant įvairias problemas ugdymo institucijoje, suprantamas kaip aktyvaus bendradarbiavimo pasiūla, komandinio darbo produktyvumas, bendradarbiavimas tolerantiškas, geranoriškas bei efektyvus sprendžiant įvairias problemas. Atskleidžiamas požiūris, kad bendradarbiavimo procesas yra svarbus informacijos sklaidos atveju bei pasitikėjimo ir atsakomybės ugdymo atžvilgiu.

Tėvų dalyvavusių tyrime buvo prašoma nusakyti, kaip jie supranta mokytojų, tame tarpe ir socialinio pedagogo, bendradarbiavimą sprendžiant įvairias problemas gimnazijoje.

Tėvų pasisakymų konteksto turinys leido išskirti šias kategorijas (žr. 8 lentelė): *specialistų pagalba bendradarbiaujant, geresnių ugdymo(si) rezultatų siekimas, tolerantiškas, geranoriškas, efektyvus bendradarbiavimas, komandinio darbo produktyvumas, aktyvaus bendradarbiavimo pasiūla.*

**8 lentelė**

**Mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas sprendžiant socioedukacinio ugdymo problemas gimnazijoje (N=15)**

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
<b>Tolerantiškas,</b>	*aš manau turėtų būti tolerancija, pakantumas, paslaugumas vienas kito atžvilgiu, juk kiekvienas auklėtojas ar mokojo dalyko mokytojas, turi	5

<b>geranoriškas, efektyvus bendradarbiavimas</b>	mokinių elgesio ir mokymosi problemų, o kai daroma tai kartu rezultatas žymiai akivaizdesnis; *geranoriškas, tolerantiškas, siekiantis darbo efektyvumo ir greitesnio problemų sprendimo; *mokytojų tarpusavio bendravimas yra geranoriškas ir rezultatyvus; *ugdo pasitikėjimą savimi, atsakomybę, toleranciją kito nuomonei; *gimnazijoje vyksta glaudus bendradarbiavimas, mokytojai dalijasi patirtimi, veikla, sprendžia ugdymo problemas;	
<b>Komandinio darbo produktyvumas</b>	*keliems asmenims daug lengviau spręsti problemas nei vienam, nes kiekvienas asmuo yra individualybė ir turi savo minčių, bei savo problemos idėjų, manau šioje gimnazijoje mokytojai glaudžiai bendradarbiauja; *sugeba gimnazijoje organizuoti atstovauti vaikų interesams. Renka informaciją ir koordinuoja veiklą, siekia bendrų tikslų;*manome, kad ieškoma naujų ir efektyvių būdų sprendžiant iškilusias problemas; *manau, kad mokytojai privalo betarpiškai bendradarbiauti, dalintis gerąja patirtimi apie iškilusias problemas diskutuoti, ieškant geriausio sprendimo būdo;	4
<b>Geresnių ugdymo(si) rezultatų siekimas</b>	*mokytojų bendradarbiavimas, leidžia geriau pažinti mokinius, vertinti jų išsiauklėjimą, siekti geresnių auklėjimo rezultatų; *sėkmingas gimnazijos mokytojų bendradarbiavimas padeda moksleiviams siekti gerų mokymosi rezultatų; *manau, kad mokytojai efektyviai bendradarbiauja tarpusavyje, siekiant išspręsti problemas, numato prioritetines problemas, imasi įvairių būdų, metodų, siekiant pasiekti maksimalių rezultatų;	3
<b>Aktyvaus bendradarbiavimo pasiūla</b>	*manau, kad mokytojai galėtų aktyviau bendradarbiauti tarpusavyje, aptardami mokymosi namuose krūvius, kontrolinių darbų grafikus; *taip pat apie iškilusias pažangumo, lankomumo problemas informuoti vieni kitus; *orientuodamiesi į praktinį mokymąsi, mokytojai turėtų daugiau kontaktuoti tarpusavyje, diskutuoti, stebėti tarpusavio sąveiką ir ją analizuoti;	3
<b>Specialistų pagalba bendradarbiaujant</b>	*bendradarbiavimas vyksta, mokytojai kreipiasi pagalbos vienas į kitą atsižvelgdami į problemos pobūdį. Jai reikia kitokios pagalbos kreipiasi į soc. pedagogą, pavaduotoją ugdymui, mokyklos administraciją, socialinės pedagoginės pagalbos grupės narius; *manyčiau, kiekvienas mokytojas suinteresuotas, kad mokiniai gimnazijoje jaustųsi saugūs ir ramūs, mokykla būtų tarsi antrieji namai;	2

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Žvelgiant į šias kategorijas galima teigti, kad mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas yra nusakomas skirtingai. Dalis tėvų išsakė savo teigiamą požiūrį į bendradarbiavimą. Teigiamumas atsispindi šių išskirtų kategorijų turinyje: *\*mokytojų bendradarbiavimas, leidžia geriau pažinti mokinius, vertinti jų išsiauklėjimą, siekti geresnių auklėjimo rezultatų, \*gimnazijoje vyksta glaudus bendradarbiavimas, mokytojai dalijasi patirtimi, veikla, sprendžia ugdymo problemas; \*keliems asmenims daug lengviau spręsti problemas nei vienam, nes kiekvienas asmuo yra individualybė ir turi savo minčių, bei savo problemos idėjų, manau šioje gimnazijoje mokytojai glaudžiai bendradarbiauja; \*sugeba gimnazijoje organizuoti atstovauti vaikų interesams. Renka informaciją ir koordinuoja veiklą, siekia bendrų tikslų;\*manome, kad ieškoma naujų ir efektyvių būdų sprendžiant iškilusias problemas; \*manau, kad mokytojai privalo betarpiškai bendradarbiauti, dalintis gerąja patirtimi apie iškilusias problemas diskutuoti, ieškant geriausio sprendimo būdo.*

*Bendradarbiavimas su socialiniu pedagogu sprendžiant įvairias ugdymosi procese esančias problemas tėvų nuomonės aspektu. Švietimo ugdymo įstaigose jau nemažai metų yra įsteigtas socialinio pedagogo etatas. Socialinio pedagogo pagrindinė darbo sfera, tai įvairių problemų sprendimas. Todėl vienas iš šio darbo uždavinių buvo sužinoti kaip vyksta*

bendradarbiavimas su socialiniu pedagogu konkrečiose gimnazijose, remiantis tėvų nuomone. Jų pasisakymų kontekstas leido išskirti šias problemines sritis (žr 9 lentelė).

**9 lentelė**

**Mokinių ugdymosi problemų sprendimas bendradarbiaujant su socialiniu pedagogu (N=15)**

Kategorija	Irodantys teiginiai	Skaičius
<b>Ugdymosi proceso problemos (motyvacijos stoka, nelankymas, rūkymas, mokymosi ir elgesio problemos)</b>	*mokinių nenorą mokytis ir trukdymą mokytis kitiems;*pablogęs pažangumas ir lankomumas bei rūkymas;*buvo kreiptasi socialinės – psichologinės pagalbos į socialinę pedagogę dėl susidariusios padėties auklėjant savo paauglį sūnų (pamokų nelankymas, mokymasis, motyvacijos stoka (norėjome išsiaiškinti ar teisingai taikome bausmių ir paskatinimų sistemą);*dėl sūnaus dažno pamokų praleidinėjimo ir rūkymo;*daugiausia problemų iškyla dėl pamokų praleidinėjimo, čia daug padeda socialinis pedagogas; *mokyklos nelankymo problema; *taip teko spręsti ugdymosi procese atsiradusią problemą, vaikas praleido daug pamokų konkretaus mokomojo dalyko, pablogėjo žinios, kreipiausi į socialinį pedagogą, žinoma aptarėme šią problemą su vaiku;	7
<b>Patyčių problemos sprendimas</b>	*spręsti teko iškilusią patyčių problemą; *į socialinį pedagogą buvo kreiptasi dėl patyčių. Socialinis pedagogas padėjo išspręsti psichologinį diskomfortą mokykloje; *su mokiniais vedami individualūs pokalbiai, išsiaiškinamos problemos dėl patyčių; *nuolat vykstančios patyčių problemos yra sprendžiamos su socialiniu pedagogu;	4
<b>Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai</b>	*taip teko kreiptis į socialinį pedagogą dėl vaiko nesutarimo su mokytoju. Pasikalbėjus su socialiniu pedagogu situacija pasikeitė; *teko kreiptis dėl mokytojo ir mokinio konflikto, tarpininkaujant socialinei pedagogei problema buvo išspręsta; *teko spręsti konfliktą tarp mokinio ir mokytojo dėl nuolatinio mokytojo priekabiavimo vaiko atžvilgiu	3

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Viena iš sričių patyčių problemos sprendimas. Nors šiame amžiaus tarpsnyje paaugliai jau kaip ir yra įgiję tinkamo bendravimo elementų, tačiau patyčios dar labai gajos šiose gimnazijose. Tėvai teigė, kad teko kreiptis į socialinį pedagogą norint, kad jų vaikas nejaustų diskomforto gimnazijoje.

Tėvų interviu klausimai leido išskirti ir dar vieną problemą. Tai motyvacijos stoka, nelankymas ir rūkymas bei mokymosi ir elgesio problemos. Ši kategorija bei joje nurodomos esančios tarpusavyje labai susietos, todėl buvo taip sugrupuotos. Dažniausiai prastai lankantis mokinys turi ir mokymosi ar elgesio problemų, dažnai lydi jei tai vaikinai ir rūkymas šalia mokyklos ar netoli jos. Esant šioms problemoms tėvai kreipiasi į klasės auklėtoją, o šis dažnai nukreipia pas socialinį pedagogą. Bendradarbiaujant su socialiniu pedagogu tėvams *\*teko spręsti konfliktą tarp mokinio ir mokytojo dėl nuolatinio mokytojo priekabiavimo vaiko atžvilgiu. Pasikalbėjus su socialiniu pedagogu situacija pasikeitė; \*teko kreiptis dėl mokytojo ir mokinio konflikto, tarpininkaujant socialinei pedagogei problema buvo išspręsta.*

Tyrime dalyvavusių tėvų buvo prašoma nusakyti kiek yra būtinas tėvų ir mokytojų, tame tarpe ir socialinių pedagogų bendradarbiavimas tarpusavyje (žr 10 lentelė).

**10 lentelė**

**Tėvų ir mokytojų tarpusavio bendradarbiavimo būtinybė (N=15)**

Kategorija	Irodantys teiginiai	Skaičius
------------	---------------------	----------

<p><b>Bendradarbiavimo būtinybė lankymo ir mokymosi problemoms spręsti</b></p>	<p>*lengviau sprendžiamos iškilusios problemos; *tėvų ir mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas būtinas varдан vaiko gerovės. Tai padeda geriau spręsti ugdymo procese iškilusias problemas; *taip būtinas bendradarbiavimas tėvų ir mokytojų. Bendradarbiaujant greičiau ir aiškiau išryškinamos problemos. Juk nei vieni tėvai, nei atskirai mokykla negali būti geri šių problemų sprendėjai; *tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas būtinas, nes padeda išspręsti atsiradusias problemas; *būtinas. Bendradarbiauti ir spręsti problemas būtina, nes jei tai rimta problema ji niekur nepradingsta, neišsisprendžia savaime. Dažniausiai panašios problemos apima mokinių grupes; *mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas būtinas, sprendžiant mokinių ugdymosi pasiekimų problemas, mokyklos lankymą; *kiekvienam mokiniui, ypač turinčiam svarbių problemų, padėti klasės mokiniams, tėvams spręsti konfliktus, kilusius su atskirais mokytojais;</p>	<p>7</p>
<p><b>Bendradarbiavimo reikšmingumas</b></p>	<p>*be abejo būtinas, nes reikia dalintis informacija tarpusavyje, kad tėvai galėtų atitinkamai dirbti su vaiku namuose; *tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas būtinas ir labai svarbus; *taip; tėvai privalo bendradarbiauti su mokytojais, turi žinoti kaip sekasi jo vaikui ugdymosi procese bei bendraujant su bendraamžiais; *jis yra būtinas, nes tik tada galima pasiekti aukštų ir gražių rezultatų, auginant, auklėjant ir brandinant jauną žmogų, formuojant jo vertybes; *tarp tėvų ir mokytojų yra svarbiausia bendradarbiavimo grandis, nes manau, kad informacija pasiekia tiesiogiai tėvus, tiek tiesiogiai mokytojus; *būtinas. Blogai jei tėvai nesirūpina savo vaiku. Todėl labai svarbu, kad tėvai domėtusi savo vaiko ugdymosi pasiekimais, tada bus galima produktyviau spręsti problemas;</p>	<p>6</p>
<p><b>Bendradarbiavimas vaiko gerovei užtikrinti</b></p>	<p>*taip. Būtinas. Tik geriau pažindamas mokinį galėsi jam padėti. Tėvai gali suteikti daug informacijos, padėti rasti problemų priežastis ir jas šalinti; *žinoma, jog būtinas, nes už vaikų gerbūvį atsakingi ne tik mokytojai, mokykla, bet pirmiausia, tėvai. Ir tėvų įtraukimas prisidės prie greitesnių problemų sprendimo būdų; vaikas jausis geriau, nes jaus paramą ir iš tėvų ir iš mokytojų pusės;</p>	<p>2</p>

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Šio klausimo atsakymai leido išskirti šias kategorijas: *bendradarbiavimo būtinybė, bendradarbiavimas vaiko gerovei užtikrinti, bendradarbiavimo būtinybė lankymo ir mokymosi problemoms spręsti*. kategorijų turinys atskleidžia, kad tarpusavio bendradarbiavimo būtinybė yra svarbi, nes šio proceso metu sužinoma kas vyksta su jų vaiku bei kokių problemų jis turi. Dirbant kartu greičiau ir efektyviau sprendžiamos įvairios problemos. Tačiau remiantis tėvų atsakymų kontekstu išryškėjo, kad tėvams būdingas atotrūkis nuo vaikų ugdymo proceso.

Tėvai dalyvavę interviu apklausoje nurodė kiek jie yra patys dalyvaujantys bei iniciatyvūs bendradarbiaujant su mokytojais bei socialiniu pedagogu ugdymo procese. Jų atsakymai leido išskirti šias kategorijas (žr. 11 lentelė): *tėvų dalyvavimas ugdymo procese bei kitoje veikloje, palankus tėvų požiūris į bendradarbiavimą, bendradarbiavimas su klasės auklėtoju, mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai*.

**11 lentelė**

**Tėvų dalyvavimas ir iniciatyvumas ugdymo procese (N=15)**

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
<p><b>Tėvų dalyvavimas ugdymo procese bei kitoje veikloje</b></p>	<p>*individualūs pokalbiai, lankymasis klasės tėvų susirinkime, tėvų dienos renginiuose; *individualūs pokalbiai, dalyvavimas tėvų susirinkime, atvirų durų dienos; *skambinu, žiūriu elektroninį žurnalą, stebiu rašomas pastabas ir kt. Informaciją, dalyvauju tėvų susirinkime bei kituose renginiuose; *dalyvaujame tėvų susirinkimuose, individualiai domimės savo atžalos elgesiu mokykloje, jo pasiekimais ar neatliktais įsipareigojimais. Klasės auklėtojai padeda organizuoti išvykas, ekskursijas, jose dalyvauti; *visada</p>	<p>7</p>

	tikrinu tamo dieną, reaguju į mokytojų pastabas ar pagyrimus; *dalyvauju tėvų susirinkimuose, tėvų tarybos narė, taip pat neretai pabendrauju ir telefonu; *dažnai bendrauju su klase auklėtoju dėl vaiko pasiekimų ir elgesio;	
<b>Bendradarbiavimas su klases auklėtoju</b>	*dažnai bendrauju su klase auklėtoja lankydamasi mokykloje, skambindama telefonu. Tai tas žmogus, į kurį visuomet galima kreiptis. Daugelis mokinių laiko klases auklėtoją vyresniuoju draugu nuo jos priklauso mokinių tarpusavio santykiai, klases atmosfera; *artimiausiai bendraujame su klases auklėtojais. Dažniausia bendravimo forma – tėvų susirinkimai, kurių metu tėvai informuojami apie vaikų ugdymosi poreikius ir pasiekimus; *sistemiškai domiuosi savo dukters ugdymosi pasiekimais, mokyklos lankymu bendraudama su klases vadovu ir dalykų mokytojais; *nuolatos palaikau ryšį su klases vadovu, dalyvauju, tėvų susirinkimuose, mokyklos renginiuose;	4
<b>Palankus tėvų požiūris į bendradarbiavimą</b>	*savo tarpusavio bendradarbiavimą vertinu palankiai. Klases auklėtoja, kiti mokytojai visada nuoširdžiai pataria, konsultuoja klausimais dėl iškilusių problemų. Svarbiausia reikia stengtis pačiam, o ne užkrauti rūpesčių kitam; *bendradarbiavimas – tai sudėtingas procesas. Reikalaujant abipusio noro padėti mokiniui, o ne jį žlugdyti; *manau, kad tai tik gerina tėvo ir dėstančio mokytojo santykius;	3
<b>Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai</b>	*taip teko kreiptis į socialinį pedagogą dėl vaiko nesutarimo su mokytoju. Pasikalbėjus su socialiniu pedagogu situacija pasikeitė; *teko kreiptis dėl mokytojo ir mokinio konflikto, tarpininkaujant socialinei pedagogei problema buvo išspręsta; kai kada mokytojai elgiasi ne pedagogiškai įvairiais būdais ignoruodami, žemindami mokinius;	3

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Tėvų dalyvavimą ugdymo procese atskleidžia šie jų pasisakymai: dalyvaujame tėvų susirinkimuose, atvirų durų dienose, nuolat stebiu tamo duomenis, dalyvauju bendrose išvykose, ekskursijose.

Kaip teigia Ališauskienė (2002), tėvai labai vieningai tvirtina norintys kartu spręsti iškilusias problemas ir daugiau suprasti bei padėti savo vaikui. Beveik visi tėvai kviečiami į bendrus pasitarimus, stegiasi juose dalyvauti, norėtų dažniau pasitarti su vaiko mokytojais, rastų tam laiko. Absoliuti dauguma tėvų linkę dalytis atsakomybe su mokykla už vaiko ugdymą. Dažnai bendrauju su klases auklėtoju dėl pasiekimų ir elgesio lankantis mokykloje bei skambinant telefonu. Žvelgiant į 11 lentelę, kurioje atsispindi tėvų atsakymai galima teigti, kad tėvai pakankamai iniciatyvūs ir įvairiai bendradarbiauja vaikų ugdymo procece.

Tyrime dalyvavę tėvai pasisakymų kontekste atskleidė, kad bendradarbiavimas būtinas, kaip jis vyksta bei kiek reikšmingas sprendžiant įvairias mokinių ugdymo ar elgesio problemas.

Taip pat buvo prašoma dar pabandyti jų įvertinti bendradarbiavimą kaip būdą. Šis reiškinys buvo įvertintas, išskiriant dvi kategorijas (žr. 12 lentelė): *pozityvus bei oficialus bendradarbiavimas* su mokytojais bei socialiniu pedagogu.

**12 lentelė**

**Tarpusavio bendradarbiavimo vertinimas (N=15)**

Kategorija	Irodantys teiginiai	Skaičius
	*efektyvus, nuoširdus (3), tikslingas ir savalaikis; *dažniausiai efektyvus, duodantis norimų elementų; *bendradarbiavimas nuoširdus, profesionalus,	13

<p style="text-align: center;"><b>Pozityvus bendradarbiavimas</b></p>	<p>abipusiai naudingas; *manome, kad jis yra nuoširdus ir draugiškas, siekiantis kuo dažniau domėtis savo vaiko pasiekimais, o pedagogai tai padeda įgyvendinti įvairiomis formomis mus informuodami. Bendradarbiaujame siekdami vieno tikslo ir jis efektyvus; *tarpusavio bendradarbiavimo procesas yra gana efektyvus, nes iškilusios problemos sprendžiamos greitai ir efektyviai; *efektyvus ir rezultatyvus; *aš manau, kad mano ir klasės vadovo bendravimas yra efektyvus. Kadangi, sistemingai kontroliuojant vaikus problemos iškyla rečiau; *manau, dažnai būna efektyvus, nors dažnai norėtusi didesnio nuoširdumo; *bendravimas su klasės auklėtoja nuoširdus, efektyvus; nuo jos priklauso klasės vienybė, draugiškumas. Tai žmogus, kuris kontroliuoja mokinių mokymosi ir elgesį. Kartu su mokytoja sprendžiam konfliktus iškilusius tarp bendraamžių ir mokinių, mokinių – mokytojų; *manau, kad bendradarbiavimas yra prasmingas ir nuoširdus;</p>	
<p style="text-align: center;"><b>Oficialus bendradarbiavimas</b></p>	<p>*manau, bendradarbiavimas nėra nei nuoširdus nei efektyvus, greičiau oficialus; *manau dalykiškas ir oficialus, nėra pakankamai nuoširdus ir tolerantiškas. Kai kurie mokytojai labai jau laiko save svarbia asmenybe, kuri visą laiką yra teisi;</p>	2

**\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu**

Pozityvaus bendradarbiavimo vertinimas yra nusakomas, kaip *\*manome, kad jis yra nuoširdus ir draugiškas, siekiantis kuo dažniau domėtis savo vaiko pasiekimais, o pedagogai tai padeda įgyvendinti įvairiomis formomis mus informuodami; \*bendradarbiaujame siekdami vieno tikslo ir jis efektyvus; \*tarpusavio bendradarbiavimo procesas yra gana efektyvus, nes iškilusios problemos sprendžiamos greitai ir efektyviai; \*efektyvus ir rezultatyvus; \*aš manau, kad mano ir klasės vadovo bendravimas yra efektyvus. Kadangi, sistemingai kontroliuojant vaikus problemos iškyla rečiau; \*manau, dažnai būna efektyvus, nors dažnai norėtusi didesnio nuoširdumo; \*bendravimas su klasės auklėtoja nuoširdus, efektyvus, nuo jos priklauso klasės vienybė, draugiškumas. Tai žmogus, kuris kontroliuoja mokinių mokymosi ir elgesį. Kartu su mokytoja sprendžiam konfliktus iškilusius tarp bendraamžių ir mokinių, mokinių – mokytojų.*

Tačiau tyrime dalyvavusių tėvų buvo ir kitaip teigiančių, jų manymu, bendradarbiavimas yra oficialus - *\*manau, bendradarbiavimas nėra nei nuoširdus nei efektyvus, greičiau oficialus; \*manau dalykiškas ir oficialus, nėra pakankamai nuoširdus ir tolerantiškas.* Anot Gerulaičio (2007) pastebėjimais tėvai specialistus vertina pagal jų asmenybę, žmogiškumą. Interviu metu mama pasakojo: „o ta direktorė buvusi labai save, na nežinau.... dideliu žmogumi laikė. Ir tokia buvo savotiška, kad... Kitą sykį nors ir nelabai rasdavom bendros kalbos su ja“. Kita mama apie sutiktus specialistus kalbėjo taip: „priklauso nuo žmogaus: jeigu doras, geras ir supranta tai ir mane palaiko, užjaučia, o buvo tokių kaip štai yra“. Apibendrinant bendradarbiavimą su socialiniu pedagogu sprendžiant įvairias ugdymosi procese esančias problemas, tėvų pasisakymų kontekste, galima teigti, kad įvairios mokinių ugdymosi problemos sprendžiamos kreipiantis į mokytojus, klasės auklėtoją bei socialinį pedagogą. Tarpusavio bendradarbiavimas yra būtinas, nes taip efektyviau ir greičiau sprendžiamos patyčių, mokymosi ar elgesio problemos. Kiek iniciatyvūs ir dalyvaujantys šiame procese yra patys tėvai – dalis tėvų yra besidomintys pačiais įvairiausiai bei jiems tinkamais būdais stengiasi domėtis savo vaikų



problemomis mokymosi procese. Patį bendradarbiavimo procesą tėvai nurodė, kad vertina neviereikšmiškai, o kaip pozityvų ir oficialų.

*Bendradarbiavimo privalumai sprendžiant kartu su socialiniu pedagogu įvairias ugdymosi procese sutinkamas problemas, tėvų nuomonės aspektu.* Siekiant mokymosi procese efektyvumo bei geresnių mokymosi rezultatų svarbus tarpusavio visų asmenų bendradarbiavimas. Todėl buvo prašoma atskleisti kiek reikšmingas yra bendradarbiavimo procesas vykdant šias funkcijas. Tėvų atsakymų turinys leido išskirti šias kategorijas (žr. 13 lentelė), kurios nusako kiek yra reikšmingas tarpusavio bendradarbiavimas: *bendradarbiavimo reikšmė, reikšmingumas bei naudingumas ugdymo procesui, motyvacijos skatinimas, tarpusavio supratim*

Bendradarbiavimas reikšmingas tuo, kad *\*labai svarbu savalaikis ryšys tarp įvairių mokyklos bendruomenės grandžių: auklėtojas-mokytojas-socialinis pedagogas-psichologas-tėvas, \*bendradarbiavimas reikšmingas ir auklėjimo ir ugdymo bei kituose procesuose; \*ugdymo procese jis ypač reikšmingas, nes įvairių specialistų žinios apie vaiką labai reikalingos, jomis remiantis galima rasti naujų ugdymo metodų; \*efektyvus bendradarbiavimas ugdymo procese duoda geresnius ugdymo rezultatus, skatina motyvaciją, \*bendradarbiaujant galima sužadinti motyvaciją, jei nėra rimtų problemų šeimoje ir mokykloje ir pan.*

### 13 lentelė

#### Bendradarbiavimo su socialiniu pedagogu reikšmingumas sprendžiant įvairias problemas ugdymosi procese (N=15)

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
<b>Reikšmingumas bei naudingumas ugdymo procesui</b>	<i>*bendradarbiavimas reikšmingas ir auklėjimo ir ugdymo bei kituose procesuose; *ugdymo procese jis ypač reikšmingas, nes įvairių specialistų žinios apie vaiką labai reikalingos, jomis remiantis galima rasti naujų ugdymo metodų; *bendradarbiavimas labai reikšmingas ypač šiuolaikiniam jaunimui ugdymosi procese. Bendradarbiaudami žmonės pasiekia daug geresnių rezultatų, nei nesurasdami kalbos tarpusavyje;*vykstant bendradarbiavimui, manau problemos yra sprendžiamos lengviau ir efektyviau, nes yra surandamas maksimaliai tinkantis sprendimo būdas; *mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas lemia mokinių ugdymosi sėkmę;</i>	5
<b>Reikšmingo bendradarbiavimo būdai ir formos</b>	<i>*jei bendradarbiavimas yra laisvas ir atviras, aptariamai ir priimami svarbūs sprendimai, operatyviai sprendžiamos susidariusios problemos; *bendradarbiaujant iškeliamos problemos ieškoma jų sprendimų sprendimo būdų. Būtina bendradarbiavimo sąlyga yra pasitikėjimas, juo turi būti grįsti mokytojo ir mokinio santykiai; *bendradarbiavimas yra labai svarbus, nes kartais žmogus susiduria su tokiomis problemomis, kurių vienas nepajėgus išspręsti; *tokių būdu bus greitai pasiekti efektyvūs tikslai, išspręstos reikšmingos problemos ar numatyti tam tikri veiksmai;</i>	4
<b>Bendradarbiavimo reikšmė</b>	<i>*bendradarbiavimas labai svarbus ir mokiniui, ir tėvams ir mokytojui; *labai svarbu savalaikis ryšys tarp įvairių mokyklos bendruomenės grandžių: auklėtojas-mokytojas-socialinis pedagogas-psichologas-tėvas;* labai reikšmingas ir svarbus ugdymosi procese;</i>	3

<b>Motyvacijos skatinimas</b>	*efektyvus bendradarbiavimas ugdymo procese duoda geresnius ugdymo rezultatus, skatina motyvaciją; *jei vaikas neturi mokymosi motyvacijos, bendradarbiavimas neužims pagrindinę vietą ugdymosi procese. Bendradarbiaujant galima sužadinti motyvaciją, jei nėra rimtų problemų šeimoje ir mokykloje; *bendradarbiaujant tarpusavyje galima labiau sumotyvuoti mokinį nei dirbant su juo vienam pedagogui;	3
<b>Tarpusavio supratimas</b>	*mokytojai turi organizuoti darbą taip, kad visi jos nariai vykdytų užduotis, gerbtų ir pasitikėtų vienas kitu; *daugiau dėmesio skirtų logiškiems ir kūrybiniais sprendimams, santykių palaikymui, kad atsirastų savitarpio supratimas ir pritarimas iškeltoms idėjoms, bendrai veiklai įgyvendinti; *pedagogai turėtų būti supratingesni mokinių gebėjimų ir elgesio atžvilgiu;	3
<b>Bendradarbiavimo būtinybė teikiant pagalbą</b>	*kartais mokiniai turi problemų, kompleksų, kuriuos išspręsti vieniems pedagogams sekasi geriau. Čia bendradarbiavimas būtinas; *taip geriau pažįstamas mokinys, daugiau galimybių jam padėti; *reikšmingas, nes bendradarbiaujant galima visapusiškai padėti mokiniui spręsti įvairias problemas;	3

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Apibendrintai, remiantis tėvų nuomonės aspektu, galima konstatuoti, kad bendradarbiavimas ugdymo procese sprendžiant socioedukacines problemas yra reikšmingas, skatinantis motyvaciją bei padedantis profesionaliai įveikti atsiradusias problemas.

Apibūdinus bendradarbiavimo reikšmingumą dar tėvų buvo prašoma nurodyti veiksniai, kurie jų manymu yra skatinantys ar leidžiantys sėkmingai bendradarbiauti. Tėvų pasisakymai leido išskirti šiuos veiksniai, kurie yra sugrupuoti į šias kategorijas (žr. 14 lentelė): *informacijos reikalingumas bei savalaikiškumas, asmeninės savybės, darbas kartu, nuostata vaikų gebėjimų atžvilgiu* kurių turinys atsispindi 14 lentelėje.

Daugiausia veiksnių, kuriuos nurodė tėvai buvo priskirti veiksniams, kurie nusako asmenines savybes, kaip labai svarbius veiksniai užtikrinančius sėkmingą tarpusavio bendradarbiavimą, tai - *\*abipusė pagarba ir supratimas; \*nuoširdumas, komunikabilumas, geranoriškumas, lankstumas, gebėjimas valdyti savo emocijas, jautrumas kitų išgyvenimams ir poreikiams; \*nuoširdus ir atviras pokalbis su mokytojais, socialine pedagoge, tuo pačiu skatinti vaiką būti nuoširdžiam; \*geranoriškumas, tolerantiškumas, supratingumas, rūpestingumas; \*pirmiausia, manau, turi būti pasitikėjimas, ieškojimas ir suradimas vieningos nuomonės; \*geranoriškumas, atvirumas, pasitikėjimas, profesionalumas; \*empatija, susirūpinimas vaiku, institucijos problemomis, pagarba kitiems, jų nuomonių gerbimas ir pan.*

14 lentelė

**Bendradarbiavimą skatinantys veiksniai (N=15)**

Kategorija	Irodantys teiginiai	Skaičius
<b>Asmeninės savybės</b>	*abipusė pagarba ir supratimas; *nuoširdumas, komunikabilumas, geranoriškumas, lankstumas, gebėjimas valdyti savo emocijas, jautrumas kitų išgyvenimams ir poreikiams; *nuoširdus ir atviras pokalbis su mokytojais, socialine pedagoge, tuo pačiu skatinti vaiką būti nuoširdžiam; *geranoriškumas, tolerantiškumas, supratingumas, rūpestingumas; *pirmiausia, manau, turi būti pasitikėjimas, ieškojimas ir suradimas vieningos nuomonės; *geranoriškumas, atvirumas, pasitikėjimas, profesionalumas; *empatija, susirūpinimas vaiku, institucijos problemomis, pagarba kitiems, jų nuomonių gerbimas; *tėvų ir mokytojų geranoriškumas;	9

	*supratimas, kad glaudus mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas gali išspręsti susiklosčiusią situaciją;	
<b>Darbas kartu</b>	*bendradarbiavimas su klasės vadovu, socialiniu pedagogu, psichologu (esant reikalui); *norint pasiekti sėkmingą bendradarbiavimą reikia abipusio atsidavimo (iš tėvų, mokytojų, socialinio pedagogo, specialiojo pedagogo) negailint nei laiko nei pinigų, dažniau diskutuoti su mokytojais ir dalintis informacija; *glaudus bendradarbiavimas su dalykų mokytojais ir tėvais; *operatyvus reagavimas į problemas, jų sprendimas.	4
<b>Informacijos reikalingumas bei savalaikiškumas</b>	*savalaikė informacija, priemonės, nukreiptos prieš neigiamus faktorius, padedančios tiek mokiniui tiek tėvams; *mokykla suteikia tėvams reikalingą informaciją, organizuoja atviras pamokas, tėvus įtraukia į mokyklos problemų sprendimą. Apie iškilusias problemas tėvus informuoja tuoj pat, o ne po savaitės; *informacija pateikiama laiku padeda greičiau spręsti įvairias problemas	3
<b>Nuostata vaikų gebėjimų atžvilgiu</b>	*bendraudant su dalykų mokytojais turėtų vyrauti nuostata, kad visi vaikai gabūs, o mokymas taikomas prie vaikų poreikių. Sutrikimas gali būti ir normalaus vaiko savybė. Svarbu atsikratyti neigiamo požiūrio į išskirtinius mokinius, gerbti mokinį; *mokytojas turėtų prisitaikyti prie bet kokių mokinių bei jų gebėjimų; *mokytojai turėtų supratingai priimti ir toleruoti mokinius, kurių gebėjimai yra žemesni ar riboti;	3

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Be to, tėvai išskyrė šį veiksnių - *nuostata vaikų gebėjimų atžvilgiu*, kurio turinys yra atskleidžiamas taip: *\*bendraudant su dalykų mokytojais turėtų vyrauti nuostata, kad visi vaikai gabūs, o mokymas taikomas prie vaikų poreikių. Sutrikimas gali būti ir normalaus vaiko savybė. Svarbu atsikratyti neigiamo požiūrio į išskirtinius mokinius, gerbti mokinį.*

Apibendrintai galima teigti, kad svarbiausi veiksniai skatinantys sėkmingą bendradarbiavimą yra bendrų tikslų siekimas, darbas kartu, savalaikė ir reikalinga informacija, asmeninės savybės bei nuostatos pačio vaiko atžvilgiu.

Tėvų *interviu* turinys atskleidžia pačias sėkmingiausias (žr. 15 lentelė), jų manymu, bendradarbiavimo formas su mokytojais bei socialiniu pedagogu: *pokalbiai, informacijos sklaida, diskusijos, bendra veikla, vertinimas.*

Pokalbių įvairovė atspindi, kad jie, tėvų manymu, yra sėkmingi bei svarbūs: *\*malonu, kad socialinis pedagogas yra mokinio draugas; \*dialogas, padedantis išsipasakoti, išsakyti visus skaudulius; \*nuoširdus ir šiltas pokalbis ir pan.*

15 lentelė

**Sėkmingiausios bendradarbiavimo formos (N=15)**

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
<b>Pokalbiai</b>	*akistata su klasės auklėtoju, dalykų mokytojais; *nuoširdus ir šiltas pokalbis, individualūs pokalbiai; *mano manymu, sėkmingiausia yra organizavimas tėvų dienos, individualūs pokalbiai su dalykų mokytojais ir renginiai, kuriuose dalyvauja tėvai (pagal galimybes); *dialogas, padedantis išsipasakoti, išsakyti visus skaudulius; *malonu, kad socialinis pedagogas yra mokinio draugas; *pokalbiai (3);	8
<b>Informacijos sklaida</b>	*detali informacija, bendravimas, bendra veikla; *informacijos sklaida, *informacijos pasidalinimas pav., tamo, informaciniai leidiniai neformalūs užsiėmimai ir taip toliau; *dalijimasis patirtimi; *bendradarbiavimas ugdant, pvz.: informacijos sklaida – gali būti stendai klasėse profesinio orientavimo tema ir kt.; *keitimasis informacija; *susirašinėjimas,	6
<b>Diskusijos</b>	*diskusijos (3); diskusijos prie atviro (apvalaus) stalo; *grupinės diskusijos,	5
	*bendri renginiai, priemonės ir kt.; *išvykos, ekskursijos, popietės	

<b>Bendra veikla</b>	dalyvaujant tėvams, pedagogams ir vaikams bei kiti bendri renginiai; *kai į įvairius mokykloje rengiamus renginius įtraukiami ir tėvai. Taip jie geriau susipažįsta su jų vaikų mokymosi aplinka, mokytojais; *pasitarimai; *konsultacijos, įvairūs susitikimai;	5
<b>Vertinimas</b>	*vertinant mokinį mokytojas žino jo stipriąsias ir silpnąsias ypatybes. panaudoja turimą informaciją apie išskirtinius mokinius ir kiekvienam iš jų parenka tinkamus mokymo būdus; *vertinimas mokinių gebėjimų bei žinių padeda motyvuoti ir didinti pastangas pačiam mokiniui; *vertinimas turi būti labai objektyvus;	3

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu; (3) besikartojančių teiginių skaičius

Sėkmingi ne tik įvairūs *pokalbiai*, bet ir *diskusijos prie atviro stalo ar grupinės*. Pakankamai sėkminga forma bendra veikla kartu, kuri yra nusakoma kaip išvykos ar ekskursijos, įvairūs renginiai kartu.

*Informacijos sklaida* susijusi su mokiniu, nesvarbu ar ji teigiama ar neigiama, ir prieinama bei etiška forma taip pat sėkminga.

Kaip nurodo Čegyte, Ališauskienė (2009), kad efektyvus bendradarbiavimas ir edukacinės aplinkos kūrimas sąlygoja komandos brandą, pasižyminčią darnia veikla bei pozityviu emociniu klimatu, kaip vienas iš sėkmingiausių veiksnių lemiančių ugdimosi procese vykstantį bendradarbiavimą.

Tyrimė dalyvę tėvai nurodė jiems žinomas sėkmingiausias bendradarbiavimo formas su mokytojais bei socialiniu pedagogu ar kitais gimnazijos bendruomenės nariais. Interviu metodo pagalba buvo prašoma atskleisti kokios jiems asmeniškai yra labiausiai sėkmingiausios bendradarbiavimo formos sprendžiant pačias įvairiausias su mokymusi ar elgesiu susijusias problemas. Tėvai nurodė labai panašias kaip ir ankstesniame interviu klausime. Tai bendradarbiavimo formos, kurios buvo sugrupuotos remiantis tėvų atsakymais, tai (žr. 16 lentelė): *pokalbiai, diskusijos/disputai, dalyvavimas tėvų susirinkimuose, dalyvavimas tėvų susirinkimuose, bei kitos įvairios formos, kurių nepavyko priskirti prie anksčiau išvardintų*.

**16 lentelė**

**Priimtinausios bendradarbiavimo formos (N=15)**

<b>Kategorija</b>	<b>Įrodantys teiginiai</b>	<b>Skaičius</b>
<b>Pokalbiai</b>	*asmeniniai pokalbiai su mokytoju; *individualūs pokalbiai (3); *pokalbiai su auklėtoju ir kitais pedagogais; *pastovus informacijos gavimas ir suteikimas, t.y. pokalbiai tarp mokytojų ir tėvų, tarp tėvų ir vaikų, ir tarp mokytojų ir vaikų; *priimtinausia forma tai asmeninis dalyko mokytojo ir tėvų pokalbis, kai išsakomos mokytojo ir tėvų pozicijos, priimami bendri susitarimai vienu ar kitu klausimu; *akistata; *pokalbis; *atviras pokalbis. Aptarus problemą – ieškoti būdų jai spręsti. Pasitikėjimas ir pagarba. Be išlygų savęs ir kito priėmimas; *individualūs pokalbiai su mokytojais (dalykų), klasės auklėtoju;	11
<b>Diskusijos/disputai</b>	*diskusija prie apvalaus stalo (2), diskusijos (3), *grupinės diskusijos, nes jų metu dauguma asmenų gali išreikšti savo nuomonės, pasidalinti turima patirtimi. Visiems lengviau rasti sprendimo būdų, siekiant išspręsti problemas; *disputai;	6
<b>Dalyvavimas tėvų susirinkimuose</b>	*tradicinis lankymasis tėvų susirinkimuose (4);	4
<b>Bendradarbiavimas naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis</b>	*telefono skambučiai (ryšio priemonės); *informacija (bendra) mokyklos tinklalapyje, skelbimų lentoje, bendravimas per elektroninį dienyną; *bendradarbiavimas TAMO pagalba; bendradarbiavimas skype;	4

<b>Įvairios formos</b>	*man asmeniškai visos, nes norint pažinti savo vaiką tiek mokykloje tiek šeimoje tiek ir už mokyklos ribų pasiryžčiau bet kokia forma; *nuolatinis bendradarbiavimas; *tyrimai	3
------------------------	--	---

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu; (3) besikartojančių teiginių skaičius

Apibendrintai galima teigti, kad bendradarbiavimo privalumai sprendžiant kartu su socialiniu pedagogu įvairias ugdymosi procese sutinkamas problemas, tėvų *interview* atsakymų kontekste pasiskirstė į šias kategorijas: *priimtinausios bendradarbiavimo formos, sėkmingiausios bendradarbiavimo formos, veiksniai, skatinantys sėkmingą bendradarbiavimą, bendradarbiavimo su socialiniu pedagogu reikšmingumas sprendžiant įvairias problemas ugdymosi procese*. Priimtinausios ir sėkmingiausios formos – individualūs pokalbiai, diskusijos, tyrimai, dalyvavimas tėvų susirinkimuose, bendradarbiavimas naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis.

*Bendradarbiavimo trūkumai, sprendžiant kartu su socialiniu pedagogu įvairias ugdymosi procese sutinkamas problemas, tėvų nuomonės aspektas*. Įvairi veikla susijusi su švietimo ugdymo institucijomis gali turėti teigiamų ir sėkmingų pokyčių siekiant užsibrėžtų tikslų, tačiau gali nutikti ir taip, kad įgis ir neigiamų pasėkmių. Taip ir bendradarbiavimas gali turėti teigiamų aspektų ir galima įžvelgti neigiamų, nes šiame procese dalyvauja labai skirtingi asmenys savo pažiūromis, išsilavinimu bei vertybinėmis nuostatomis. Tyrime dalyvavusių tėvų buvo prašoma nurodyti kokios jiems atrodo pačios nesėkmingiausios bei trukdančios formos ar veiksniai.

Veiksniai, trukdantys bendradarbiauti yra pateikiami 17 lentelėje. Tėvų išvardinti veiksniai buvo sugrupuoti į keletą kategorijų: *užimtumas, mokytojų nuostatos, asmeninės savybės, tėvų nebuvimas šalia/užsienyje, įtampa, nuovargis, kompetencijų stoka, nepasitikėjimas mokytojais*. Tačiau tėvų atsakymai leido išskirti dar šią kategoriją *nėra veiksnių trukdančių bendradarbiavimui*.

Dabartinis gyvenimo tempas bei begalinis tėvų užimtumas ar nebuvimas šalia/užsienyje dažnas veiksnys trukdantis sėkmingam bendradarbiavimui bei kokybiškų mokymosi ar elgesio rezultatų siekimui. Didelė dalis tėvų nurodė, kad dar vienas svarbus veiksnys trukdantis sėkmei yra asmeninės problemos, abejingumas kas vyksta su mokinių ar jo elgesiu. Netinkamos nuostatos mokinių atžvilgiu taip pat kenkiantis rezultatams veiksnys.

#### 17 lentelė

#### Bendradarbiauti trukdantys veiksniai (N=15)

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
Asmenybinės savybės	*nenoras bendrauti ir girdėti apie iškilusią problemą. Nuo visko atsiribojimas ir tikėjimas, kad viskas susitvarkys savaime; *abejingumas mokinio ugdymui, noras pasirodyti aukštesniu už kitus. Tegul vaiką auklėja mokykla - mano reikalas vaiką apmokyti ir pamaitinti – tėvų nuomonė; *emocijų nevaldymas, geranoriškumo stoka; *abejingumas, netolerancija,	

	nesupratingumas; *vienas iš pagrindinių veiksnių aš manau yra nenoras bendradarbiauti; *didėjantis tėvų pasyvumas, todėl mokykla perima tėvų pareigas ir atsakomybę, norėdama išlaikyti vaiką; *nenoras, surasti problemos sprendimo būdą; *netolerancija – pagrindinė kūrybiškumo ugdymo kliūtis. Reiktų dalykų mokytojams ir mokiniams išmokyti toleruoti naujas, unikalias, gal kartais ir keistas idėjas. Bendraujant nereikia primesti savo nuomonės, nemoralizuoti, o prirėkus kartais paaiškinti, paliekant mokiniui pačiam spręsti; *nesirūpinimas, nesidomėjimas vaiku, institucijos problemomis, kitų asmenų negerbimas;	9
<b>Tėvų nebuvimas šalia/užsienyje</b>	*tėvai užsienyje; *išvykimas gyventi į užsienį; *dažnas tėvų išvykimas į užsienį; *dėl darbo užsienyje vaikai gyvena su giminaičiais;	4
<b>Kompetencijų stoka</b>	*kai tėvai arba mokytojai turi savo vienintelę nenuginčijamą tiesą iškilusius konfliktui ar problemai, neieškoma kompromiso; *informacijos trūkumas, neoperatyvi informacija; *kartais trūksta informacijos dėl iškilusių problemų, sunku suderinti laiką su mokytojais; *stinga mokytojams elementaraus bendravimo bei bendravimo kultūros;	4
<b>Užimtumas</b>	*laisvo laiko stoka (2); *didelis suaugusiųjų užimtumas, kartais tėvai neturi laiko, nes dirba; *tėvai dirba keliuose darbuose dėl to trūksta dėmesio vaikui;	4
<b>Mokytojų nuostatos</b>	*mokytojų nuostatos (3); *neigiamos ir prieštaringos nuomonės mokinio atžvilgiu;	4
<b>Įtampa, nuovargis</b>	*įtampa, nuovargis (2); *didelis užimtumas sukelia nuolatinę įtampa bei nuovargį;	3
<b>Nepasitikėjimas mokytojais</b>	*nepasitikėjimas mokytojais (2); *neigiamas bei priešiškas požiūris į mokytoją;	3
<b>Nėra veiksnių trukdančių bendradarbiavimui</b>	*manyčiau tokių veiksnių nėra, nes visos tarnybos, esančios mokykloje dirba vaiko labai ir naudai; *manau, tik noro ir pastangų stinga norint bendradarbiauti; *net ir būnant svetur dėl vaiko galima rasti būdų kaip domėtis juo: skype, elektroninis paštas ir pan.;	3

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu; (3) besikartojančių teiginių skaičius;

Tėvai išvelgė, kad nors visi pedagogai turi aukštąjį išsilavinimą, tačiau daliai jų stinga kompetencijų darbui su mokiniais bei ne visada galima pasitikėti mokytojais. Didelis užimtumas bei nuolatinis skubėjimas ir bandymas prisitaikyti prie kintančių sąlygų kelia nuolatinę įtampą bei nuovargį.

Tačiau labai maža dalis tėvų nurodė, kad jų teigimu nėra veiksnių trukdančių bendradarbiavimui, tai galima būtų pagrįsti jų teiginiais: *\*manyčiau tokių veiksnių nėra, nes visos tarnybos, esančios mokykloje dirba vaiko labai ir naudai*, *\*manau, tik noro ir pastangų stinga norint bendradarbiauti*; *\*net ir būnant svetur dėl vaiko galima rasti būdų kaip domėtis juo: skype, elektroninis paštas ir pan.*

Nesėkmingiausios bendradarbiavimo formos yra nusakomos išskiriant šias kategorijas, kurios yra pateikiamos 18 lentelėje.

18 lentelė

**Nesėkmingiausios bendradarbiavimo formos (N=15)**

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
<b>Kompetencijos stoka</b>	*kai mokytojams stinga nuoseklumo, ugdant mokinius, uždaviniai keliami nesitariant su klase bendruomene, jie padirki.. Kai mokytojas gerai nepažįsta mokinių, o veikla nenukreipta keliamų uždavinių įgyvendinimui; *bendradarbiavimas nevyksta kai nesulaukiu atsako. Ir nėra motyvuoto noro bendradarbiauti; *nenoras girdėti neigiamos informacijos, kompetencijų stoka, informacijos trūkumas, *nesėkmingiausios bendradarbiavimo formos, kai tėvams yra pranešama apie iškilusias	5

	problemas, o jos pačios nesprenžiamos. Nėra tarpusavio susikalbėjimo tarp mokytojų ir tėvų; *neobjektyvumas, kai išklausa tik viena pusė;	
<b>Vieši pokalbiai</b>	*pokalbiai, viešumas; *pokalbiai telefonu, sustabdžius gatvėje ir pan.; *laikinas ir viešas bendradarbiavimas; *neoficialioji aplinka; *tėvų susirinkimai kai informacija yra viešai išsakoma;	5
<b>Griežtumas bendradarbiaujant</b>	*itin griežtas reikalavimas bendradarbiauti; *iškilus problemoms tėvai turėtų būti kviečiami į mokyklą ne gąsdinant juos; *kategoriskumas kviečiant tėvus į mokyklą; *griežtas sureikšmintas prašymas atvykti dėl vaiko problemų, nors ir ne dėl labai svarbių; *griežtas ir piktas bei įsakmus tonas prašant atvykti į mokyklą;	5
<b>Kitos nesėkmingo bendradarbiavimo formos</b>	*anketos; *tyrimai; *susirašinėjimai; *vieši pokalbiai parduotuvėje; *pokalbiai gatvėje api mokinius;	5
<b>Asmeninės savybės</b>	*nekomunikabilumas, tingumas, nenuoširdumas, pyktis, pavydas; *kur nėra pasitikėjimo vieni kitais, tik įtampa, baimė būti įžeistam; *netolerantiškumas; *kerštingumas; nenuoseklumas; *savo asmenybės svarbumo sureikšminimo;	5
<b>Nesėkmingų formų nebuvimas</b>	*manau, kad visos bendradarbiavimo formos yra sėkmingos; *tokių dar nepastebėjau. Turbūt priklausytų nuo pačių tėvų, ar jie yra suinteresuoti vaiku, jo ugdymosi rezultatais, jo veikla, elgesiu;	2

**\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu**

Tai: *griežtumas bendradarbiaujant, vieši pokalbiai, kompetencijos stoka, asmeninės savybės, kitos nesėkmingo bendradarbiavimo formos, nesėkmingų formų nebuvimas* Šių kategorijų turinys leidžia teigti, kad *\*pokalbiai, viešumas; \*pokalbiai telefonu, sustabdžius gatvėje ir pan.; \*laikinas ir viešas bendradarbiavimas; \*neoficialioji aplinka; \*tėvų susirinkimai kai informacija yra viešai išsakoma; \*kai mokytojams stinga nuoseklumo, ugdant mokinius, uždaviniai keliami nesitariant su klase bendruomene, jie padiriki. Kai mokytojas gerai nepažįsta mokinių, o veikla nenukreipta keliamų uždavinių įgyvendinimui; \*bendradarbiavimas nevyksta kai nesulaukiu atsako. Ir nėra motyvuoto noro bendradarbiauti; \*nenoras girdėti neigiamos informacijos, kompetencijų stoka, informacijos trūkumas, \*nesėkmingiausios bendradarbiavimo formos, kai tėvams yra pranešama apie iškilusias problemas, o jos pačios nesprenžiamos. Nėra tarpusavio susikalbėjimo tarp mokytojų ir tėvų; \*neobjektyvumas, kai išklausa tik viena pusė. Šie tėvų pasisakymai gana neigiamai nusako bendradarbiavimo procesą su mokytojais bei socialiniu pedagogu.*

Tačiau buvo keletas tėvų, kurie nurodė, kad nėra nesėkmingų bendradarbiavimo formų ar veiksmų - *\*manau, kad visos bendradarbiavimo formos yra sėkmingos; \*tokių dar nepastebėjau. Turbūt priklausytų nuo pačių tėvų, ar jie yra suinteresuoti vaiku, jo ugdymo rezultatais, jo veikla, elgesiu.*

Vienas iš tėvų dalyvausių tyrime atskleidė, neigiamas bendradarbiavimo formas, kaip *\*anketos, tyrimai, susirašinėjimai.*

Tėvai savo pasisakymuose atskleidė kitus sunkumus, kurie kenkia bei trukdo bendradarbiavimo procesui. Šie sunkumai buvo suskirstyti į keletą kategorijų, kurios yra pateikiamos 19 lentelėje. Tai *užimtumas, socialinis statusas, mokytojo asmenybės reikšmingumas, mokytojų nuostatos, pasitikėjimas vaiku sprendžiant problemas, nepasitikėjimas savimi.*

## Bendradarbiavimo problemos ir sunkumai (N=15)

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Skaičius
Užimtumas	*laiko stoka (2), užimtumas, nepakankamas dėmesio skyrimas vaiko auklėjimui; *man sunku suderinti savo darbo laiką. Bet tai yra mano asmeninė problema; *didelis užimtumas; *mano darbo grafikas – norėdama susitikti su mokytojais, turiu atsiprašyti iš darbo;	5
Socialinis statusas	*išsilavinimo stoka, pragyvenimo lygis, socialinė atskirtis (2); *žemas išsilavinimas; *prastas socialinis statusas (bedarbiai tėvai ar asocialūs);	4
Mokytojo asmenybės reikšmingumas	*kai kurių mokytojų abejingumas, savęs sureikšminimas; *kitų asmenų abejingumas, nenoras matyti ir spręsti problemų, neišigilinimas į esamą situaciją, problemos rimtumą; *bendraudant nereikia priimti savo nuomonės, nemoralizuoti, o patiems mokiniams ir tėvams spręsti savo problemas, tik paaiškinus principo esmę; *asmens ar socialinės grupės su kuria bendradarbiauju priešiškas (negatyvus) nusiteikimas;	4
Mokytojų nuostatos	*mokytojų nuostatos, nepasitikėjimas mokytojais; *jei jau kartą mokinys suklydo, tai jam nuolat prikišama tai; *ką tu gali mokėti, jei tavo tėvai ne ką protingesi; *ir vėl tu nepasiruošei kaip visą laiką ir ko tučia ateini į tą mokyklą;	4
Pasitikėjimas vaiku sprendžiant problemas	*pasitikėjimas vaiko pažadu ištaisyti iškilusias problemas; *labai dažnai pasitikime vaiku, kuris žada, kad pasistengs, bet žiūrėk jo ir vėl nėra (2); *rodai, kad juo tiki, tuo tikslu, kad pasitengtų, bet jis vis tiek tave paveda;	4
Nepasitikėjimas savimi	*baimė, kad galiu pakenkti vaikui; *kartais neišdrįstu kreiptis į mokytojus ar kitus darbuotojus;	2

\* žvaigždute pažymėta skirtinga kiekvieno tėvo nuomonė pateiktu klausimu

Kaip jau buvo minėta, užimtumas svarbus trikdys bendradarbiavimui, nes jei nerandama laiko pasidomėti ar nuvykti į mokyklą, galima teigti, kad nepakankamai skiriame laiko vaikui bei juo dominės. Žinoma, socialinė atskirtis, išsilavinimo stoka, žemas pragyvenimo lygis neigiamai veikia patį vaiką ir jo tėvus. Trukdo sėkmei užtikrinti per *\*didelis pasitikėjimas vaiko pažadu ištaisyti iškilusias problemas; \*baimė, kad galiu pakenkti vaikui; \*kartais neišdrįstu kreiptis į mokytojus ar kitus darbuotojus; \*mokytojų nuostatos, nepasitikėjimas mokytojais; \*kai kurių mokytojų abejingumas, savęs sureikšminimas; \*kitų asmenų abejingumas, nenoras matyti ir spręsti problemų, neišigilinimas į esamą situaciją, problemos rimtumą; \*bendraudant nereikia priimti savo nuomonės, nemoralizuoti, o patiems mokiniams ir tėvams spręsti savo problemas, tik paaiškinus principo esmę ir pan.*

Apibendrintai, bendradarbiavimo problemos ir sunkumai sprendžiant, kartu su socialiniu pedagogu įvairias ugdymosi procese sutinkamas, problemas gana įvairialypiai. Tėvų pasisakymai leido išskirti veiksnius, trukdančius bendradarbiauti, nesėkmingiausias bendradarbiavimo formas bei kitus sunkumus, trukdančius sėkmingą bendradarbiavimą procesą.

#### 2.4. Pedagogų požiūris į bendradarbiavimą sprendžiant socioedukacines problemas

Siekiant efektyvaus ir sėkmingo bendradarbiavimo tarpusavyje būtinas ne tik visų bendruomenės narių aktyvus bei teigiamas dalyvavimas jame, tačiau ir tam tikras požiūris į



bendradarbiavimą, bet ir pastangos bei gebėjimai, kas inicijuoja bendradarbiavimo procesą, jo vertinimą bei kitus su tuo susijusius aspektus.

***Pedagogų nuomonės apie bendradarbiavimą tarpusavyje sprendžiant socioedukacines problemas.*** Buvo skaičiuojams šios skalės vidinis patikimumas, kuris yra  $\alpha=0,84$ . Tai pakankamas patikimumas rezultatų analizei.

Atliekant tyrimą buvo svarbu išsiaiškinti koks požiūris į bendradarbiavimą tyrime dalyvavusių gimnazijų pedagogų. Tyrime dalyvavusių gimnazijų pedagogų požiūrio statistiniai rodikliai lyties, gimnazijos tipo, amžiaus bei darbo stažo atžvilgiu yra pateikiami lentelėse (žr. priedas nr. 3, 1, 2, 3, 4 lentelės). Požiūrio į bendradarbiavimą kriterijų statistiniai rodikliai pasiskirstė labai įvairiai. Kriterijų sudarančių požiūrį į bendradarbiavimą statistiniai vidurkiai skirtingi, tačiau ne visi vidurkių skirtumai statistiškai reikšmingi.

Lyties, amžiaus, gimnazijos tipo bei darbo stažo atžvilgiu statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai stebimi šių bendradarbiavimo kriterijų atžvilgiu: *skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis*, nes  $p=0,050$  lyties atžvilgiu (didesnis vidurkis vyrų tarpe), taip pat  $p=0,050$  stipriau išreikštas miesto tipo gimnazijos pedagogų tarpe,  $p=0,032$ , stipriau išreikšta ir reikšmingiau vyresniųjų pedagogų tarpe nuo 36 metų bei -  $p=0,033$ , svarbiau didesnę darbo stažą turintiems pedagogams.

Kriterijaus *suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų* -  $p=0,001$  lyties atžvilgiu, didesnis vidurkis stebimas vyrų tarpe. *Gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą* -  $p=0,001$  lyties atžvilgiu, stipriau išreikšta vyrų tarpe, vadinasi jiems svarbiau;  $p=0,050$ , vidurkis didesnis miesto tipo gimnazijos pedagogų tarpe;  $p=0,032$ , svarbiau yra taip pat vyresniųjų pedagogų amžiaus tarpe bei -  $p=0,032$ , turinčių didesnę darbo stažą pedagogų tarpe.

Kriterijus *suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą* -  $p=0,050$ , vidurkių skirtumas stipriau išreikštas vyrų tarpe. *Veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga* -  $p=0,002$  lyties atžvilgiu stipriau išreikšta vyrų tarpe. Dar statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai rasti kriterijaus *bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais atžvilgiu*, nes  $p=0,002$ , reikšmingesnis miesto tipo gimnazijose dirbantiems pedagogams bei  $p=0,033$ , taip pat vyresniųjų pedagogų tarpe. *Ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo* -  $p=0,032$ , reikšmingiau bei didesnis vidurkis yra vyresniųjų pedagogų tarpe.

Tendencija statistiniam reikšmingumui stebima moterų imtyje kriterijaus atžvilgiu *priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą, mažina pastangas ir energiją* -  $p=0,089$ .

***Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimas.*** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,71$ . Kiekviena ugdymo įstaiga turi savitą požiūrį bendradarbiavimo procesą

bei iniciavimą. Tyrime dalyvavusių miesto ir rajono gimnazijų pedagogų buvo prašoma nurodyti kas inicijuoja jų bendradarbiavimą gimnazijoje.

Analizuojant gautus statistinius vidurkius, kurie skiriasi, tačiau statistinio reikšmingumo neįžvelgiama (žr. priedas nr. 3, 5 lentelė) visų kriterijų lyties atžvilgiu: *mokyklos vadovas, administracija, iniciatyvus darbuotojas, socialinis pedagogas, psichologas, grupė mokytojų*, statistikai nėra reikšmingi, bet stipriau išreikšti vyrų tarpe, nes vidurkiai visi didesni jų tarpe. Apibendrintai, galima teigti, kad jų manymu ugdymo įstaigos bendradarbiavimą inicijuoja visi išvardinti kriterijai.

Taip pat buvo atlikti statistiniai skaičiavimai gimnazijos tipo atžvilgiu, statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta, nors vidurkiai yra miesto ir rajono gimnazijų atžvilgiu skiriasi (žr. priedas nr. 3, 6 lentelė).

Kriterijaus *mokyklos vadovas* – vidurkis šiek tiek didesnis rajono gimnazijų pedagogų tarpe, tai galima įžvelgti, kad vadovas jiems labiau inicijuoja bendradarbiavimą nei miesto tipo gimnazijų pedagogų tarpe. *Administracija* - vidurkis didesnis rajono gimnazijų pedagogų tarpe, tai galima įžvelgti, kad administracija juos labiau inicijuoja nei miesto tipo gimnazijų pedagogų tarpe.

*Iniciatyvus darbuotojas* – vidurkis taip pat didesnis rajono gimnazijų pedagogų tarpe nei miesto. *Socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, psichologas, grupė mokytojų* - didesnis vidurkių skirtumas stebimas miesto tipo gimnazijos pedagogų tarpe, tai galima įžvelgti, kad jų socialiniai pedagogai, specialieji pedagogai, psichologai bei grupė mokytojų iniciatyvesni nei dirbantys rajone.

Kiek amžiaus tarpsnis inicijuoja bendradarbiavimo procesą, gauti rezultatai pateikiami paveiksle (žr. priedas nr.3, 7 lentelė). Jų pasiskirstymas leidžia sakyti, kad vidurkiai skiriasi, tačiau statistinis reikšmingumas nestebimas. Didesnis vidurkių skirtumas išryškėjo pedagogų tarpe, kurių amžius yra jaunesnis, tai yra iki 35 metų, šių kriterijų atžvilgiu: *mokyklos vadovas, administracija, iniciatyvus darbuotoja, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, psichologas, grupė mokytojų*.

Apibendrintai galima teigti, kad jaunesniems pedagogams svarbiausi bei inicijuojantys bendradarbiavimo procesą yra visi kriterijai *mokyklos vadovas, administracija, iniciatyvus darbuotoja, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, psichologas, grupė mokytojų*.

Kaip žinoma su amžiumi bei praktine darbo patirtimi kinta nuostatos, kritiškumas, vertybės bei požiūris į bendravimą, todėl buvo atlikti vidurkių skaičiavimai ir darbo stažo trukmės atžvilgiu. Gauti rezultatai leidžia teigti, kad (žr. priedas nr. 3, 8 lentelė) darbo stažo atžvilgiu statistiškai reikšmingai vidurkiai nesiskiria, bet jie yra skirtingi. Kriterijaus *mokyklos vadovas, administracija* – vidurkiai vienodi abiejose imtyse. *Iniciatyvus darbuotojas* – vidurkis

šiek tiek didesnis turinčių ilgesnį darbo stažą pedagogų tarpe, vadinasi jų teigimu šis kriterijus jiems svarbesnis nei trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų tarpe.

*Socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, psichologas, grupė mokytojų* – iniciatyvesni atrodo trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų tarpe, nes jų imtyje vidurkis šiek tiek didesnis nei lyginant su ilgesnį darbo stažą turinčiais pedagogais.

Apibendrintai, ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimas lyties, gimnazijos, amžiaus bei darbo stažo atžvilgiu statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta, nors vidurkiai skiriasi.

**Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumas.** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,59$ . Šio darbo tikslas buvo sužinoti kiek dažnai tarpusavyje bendradarbiauja pedagogai, specialistai bei gimnazijų administracijos nariai. Paskaičiavus galima teigti, kad vidurkių skirtumai pasiskirstė įvairiai. Statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai stebimi lyties imtyse šių kriterijų atžvilgiu (žr. 20 lentelė): *aš – mokytojai*, nes  $p=0,050$ , *Aš – psichologas*, nes  $p=0,050$  *Aš – mokinių tėvai*, nes  $p=0,020$ , didesni vidurkių rodikliai stebimi vyrų imtyje. Vadinasi, jie dažniau tarpusavyje bendradarbiauja. Kitų kriterijų atžvilgiu *Aš – direktorius*, *Aš – socialinis pedagogas*, *Aš – specialusis pedagogas*, *Aš – sveikatos priežiūros specialistas*, *Aš - klasės auklėtojas* statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta, tačiau vidurkiai didesni vyrų tarpe tai rodo bendradarbiavimo dažnumą, išskyrus *Aš - klasės auklėtojas* didesnis vidurkių skirtumas moterų tarpe, tai rodo jų dažnesnį tarpusavio bendradarbiavimą mokymosi procese.

20 lentelė

**Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumo vidurkių palyginimas lyties atžvilgiu**

Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumas	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
<b>Aš - direktorius</b>	vyr.	23	1,26	0,449	0,427
	mot.	153	1,19	0,393	
<b>Aš - mokytojai</b>	vyr.	23	2,74	0,689	<b>0,050</b>
	mot.	153	2,41	0,914	
<b>Aš – socialinis pedagogas</b>	vyr.	23	1,61	0,499	0,994
	mot.	153	1,52	0,501	
<b>Aš – specialusis pedagogas</b>	vyr.	23	1,52	0,665	0,361
	mot.	153	1,52	0,650	
<b>Aš – psichologas</b>	vyr.	23	1,87	0,344	<b>0,050</b>
	mot.	153	1,71	0,457	
<b>Aš – sveikatos priežiūros specialistas</b>	vyr.	23	2,22	0,422	0,689
	mot.	153	2,12	0,610	
<b>Aš - klasės auklėtojas</b>	vyr.	23	1,13	0,344	0,283
	mot.	153	1,16	0,371	
<b>Aš – mokinių tėvai</b>	vyr.	23	2,87	0,344	<b>0,002</b>
	mot.	153	2,58	0,714	

**\* paryškinti duomenys rodo statistinį reikšmingumą bei tendenciją statistiniam reikšmingumui**

Statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta miesto ir kaimo gimnazijų tipo atžvilgiu šių kriterijų tarpe (žr. priedas nr. 3, 9 lentelė): *Aš – direktorius, Aš – socialinis pedagogas, Aš – specialusis pedagogas, Aš – sveikatos priežiūros specialistas, Aš - klasės auklėtojas. Aš – direktorius, Aš – socialinis pedagogas, Aš – psichologas, Aš – sveikatos priežiūros specialistas* – didesni vidurkiai rajono tipo gimnazijų atžvilgiu, galima teigti, kad su šiais išvardintais kriterijais bendraujama dažniau. *Aš – mokinių tėvai* vidurkių skirtumas didesnis miesto tipo gimnazijų pedagogų pasirinkimuose, tai rodo, kad su mokinių tėvais jie bendradarbiauja dažniau.

Išskyrus kriterijaus *aš – mokytojai* atžvilgiu stebimas statistiškai reikšmingas vidurkių skirtumas, nes  $p=0,020$ , vidurkis didesnis miesto tipo gimnazijų pedagogų tarpe.

Vidurkių pasiskirstymas buvo skaičiuojamas ir amžiaus atžvilgiu (žr. priedas nr. 3,10 lentelė), tačiau statistiškai reikšmingas rastas *aš – mokytojai* kriterijaus atžvilgiu, nes  $p=0,050$ , vidurkis didesnis jaunesniųjų pedagogų tarpe, kurių amžius yra iki 35 metų. Vadinasi, galima teigti, kad jaunesnieji pedagogai tarpusavyje bendradarbiauja dažniau. Kitų kriterijų atžvilgiu statistinio reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta, tačiau vidurkiai skiriasi.

Šių kriterijų *Aš – direktorius, Aš - klasės auklėtojas* pasirinkimuose didesnis vidurkių skirtumas stebimas vyresniųjų pedagogų tarpe, kurių amžius yra nuo 36 metų. Likusių kriterijų pasirinkimuose didesni vidurkiai stebimi jaunesniųjų pedagogų tarpe. Galima teigti, kad didesnis vidurkis lemia dažnumą.

Analizuojant vidurkių pasiskirstymą darbo stažo atžvilgiu (žr. priedas nr. 3,11 lentelė), galima teigti, kad statistikai reikšmingas vidurkių skirtumas stebimas tik *aš – mokytojai* kriterijaus atžvilgiu, nes  $p=0,020$ , vidurkis didesnis trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų tarpe, kurių darbo stažas yra iki 15 metų. Vadinasi, galima teigti, kad mažesnę praktinę patirtį turintys pedagogai tarpusavyje bendradarbiauja dažniau. Kitų kriterijų atžvilgiu statistinio reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta, tačiau vidurkiai skiriasi.

Šių kriterijų *Aš – direktorius, Aš - klasės auklėtojas* pasirinkimuose didesnis vidurkių skirtumas stebimas vyresniųjų pedagogų tarpe, kurių amžius yra nuo 36 metų. Likusių kriterijų pasirinkimuose didesni vidurkiai stebimi jaunesniųjų pedagogų tarpe. Galima teigti, kad didesnis vidurkis lemia dažnumą.

***Bendradarbiavimo įvertinimas su kitais ugdymo įstaigos nariais.*** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,83$ . Kiekvienas procesas yra vertinimas viena ar kita vertinimo sistema. Todėl darbe buvo prašoma patiems pedagogams įsivertinti bendradarbiavimo procesą tarpusavyje. Kaip pedagogai įsivertino bendradarbiavimą pateikiama paveiksle (žr. priedas Nr. 3, 12 lentelė).

Bendradarbiavimo įvertinimo rodikliai lyties atžvilgiu leidžia teigti, kad vidurkiai skiriasi, tačiau statistiškai reikšmingi nėra. Kriterijų *Aš – direktorius, Aš – mokytojai, Aš – socialinis pedagogas, Aš – psichologas, Aš - klasės auklėtojas* tarpe stebimi didesni vidurkiai pedagogų moterų tarpe, galima teigti, kad jų įvertis šiuose pasirinkimuose yra didesnis. *Aš – specialusis pedagogas, Aš - mokinių tėvai, Aš – sveikatos priežiūros specialistas* didesni vidurkių skirtumai išryškėjo pedagogų vyrų grupėje, tai lemia jų didesnę pasirinkimą šiuose pasirinkimuose.

Taip pat buvo skaičiuojami vidurkių pasiskirstymų palyginimas gimnazijų tipo atžvilgiu (žr. priedas nr.3, 13 lentelė). Tačiau šio kintamojo atžvilgiu taip pat nerasta statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo, nors jie tarpusavyje ir skiriasi. Stebimi didesni vidurkių skirtumai miesto gimnazijos tipo pedagogų šiuose vertinimuose: *Aš – direktorius, Aš – mokytojai, Aš – psichologas, Aš – sveikatos priežiūros specialistas*.

Kitų kriterijų atžvilgiu: *Aš – socialinis pedagogas, Aš - klasės auklėtojas, Aš - mokinių tėvai* didesni vidurkių skirtumai rasti rajono gimnazijų pedagogų pasirinkimuose.

Paskaičiavus vidurkius pedagogų amžiaus atžvilgiu taip pat nepavyko rasti statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo (žr. priedas nr.3, 14 lentelė), tačiau vidurkiai amžiaus atžvilgiu skiriasi. Didesni vidurkiai stebimi šiuose pasirinkimuose: *Aš – direktorius, Aš – specialusis pedagogas, Aš – sveikatos priežiūros specialistas, Aš - klasės auklėtojas, Aš - mokinių tėvai* didesni vidurkių skirtumai stebimi vyresniųjų pedagogų, t.y. nuo 36 metų, pasirinkimuose.

Kitų kintamųjų pasirinkimai amžiaus atžvilgiu išsidėstė taip: *Aš – mokytojai, Aš – socialinis pedagogas, Aš – psichologas, Aš - mokinių tėvai* didesni vidurkių skirtumai stebimi jaunesniųjų pedagogų, t.y. iki 35 metų, pasirinkimuose.

Kaip ir kitų kriterijų atžvilgiu taip ir šio buvo skaičiuojami vidurkiai darbo stažo atžvilgiu (žr. priedas nr.3, 15 lentelė).

Tačiau statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta ir darbo stažo atžvilgiu, bet vidurkių skirtumas yra išvelgiamas. Didesnis vidurkių skirtumas stebimas (žr. priedas nr. 3, 15 lentelė): *Aš – direktorius, Aš – mokytojai, Aš – specialusis pedagogas, Aš – sveikatos priežiūros specialistas, Aš - klasės auklėtojas* didesnis vidurkis stebimas pedagogų, turinčių trumpesnę darbo stažą, tarpe, tai yra, kurių darbo stažas yra iki 15 metų.

Didesni vidurkiai rasti šių kriterijų pasirinkimuose *Aš – psichologas, Aš - mokinių tėvai*, tai lemia geresnę ir aukštesnę vertinimą pedagogų, kurių darbo stažo trukmė yra ilgesnė.

Apibendrinant galima teigti, kad bendradarbiavimo įvertinimas su kitais ugdymo įstaigos nariais yra skirtingas lyties, amžiaus, gimnazijos tipo, darbo stažo atžvilgiu, tačiau vidurkių skirtumas statistikai nėra reikšmingas.

**Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumas.** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,86$ . Pedagogai, socialiniai pedagogai bei kiti bendruomenės nariai tarpusavyje bendradarbiauja sprenddami pačias įvairiausias su ugdymosi procesu susijusias problemas. Todėl šiuo darbu buvo siekiama išanalizuoti kuriose ugdymo procese srityse labiausiai bendradarbiauja. Klausimyne buvo išskirtos kelios bendradarbiavimo sritys. *Dalyvavimas sprendžiant įvairias mokinių ugdymosi ir elgesio problemas gimnazijoje.* Šioje veiklos srityje rezultatai pasiskirstė taip (žr. priedas nr. 16,17,19 lentelės): statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai kriterijaus *analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus* atžvilgiu, nes  $p= 0,020$ , vyrų tarpe vidurkių skirtumų didesnis, tai rodo jų aktyvesnę dalyvavimą šios veiklos srityje, taip pat jaunesniųjų pedagogų tarpe, nes  $p= 0,051$  bei trumpesnę darbo stažą turinčių pedagogų tarpe, nes  $p= 0,042$ .

Statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai stebimi *sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus*  $p= 0,020$  gimnazijų tipo atžvilgiu (didesnis vidurkis miesto tipo gimnazijose), taip pat  $p= 0,020$  amžiaus atžvilgiu (žr. priedas Nr. 3, 17 lentelė) jaunesniųjų pedagogų tarpe iki 35 metų, bei trumpesnę darbo stažą turinčių tarpe, nes  $p= 0,051$ .

Dar kriterijaus atžvilgiu *mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose*, nes  $p= 0,020$  miesto tipo gimnazijų tarpe bei jaunesniųjų pedagogų tarpe -  $p= 0,051$ . Svarbiau yra vyresniojo amžiaus pedagogams dalyvauti sprendžiant *rizikos grupei priklausančių mokinių problemas* -  $p= 0,028$ . Jaunesniems pedagogams, kurių amžius iki 35 metų teigia, kad jiems aktualu ir svarbu dalyvauti koreguojant netinkamą mokinių elgesį, nes  $p= 0,028$ , taip pat psichotropinių medžiagų vartojimo prevencinėje veikloje, nes  $p= 0,042$  bei *mokyklos pedagogų susirinkimų organizavime, vedime*,  $p= 0,028$ .

**21 lentelė**  
**Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumo vidurkių palyginimas amžiaus atžvilgiu**

Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumas	Amžius	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
<b>Dalyvavimas sprendžiant įvairias mokinių ugdymosi ir elgesio problemas gimnazijoje:</b> <i>Analizuojant mokinių pamokų nelankymo priežastis</i>	Iki 35 m.	79	1,14	0,348	0,188
	Nuo 36 m.	97	1,22	0,414	
<b>Sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus</b>	Iki 35 m.	79	2,87	0,344	<b>0,020</b>
	Nuo 36 m.	97	2,58	0,714	
Sprendžiant adaptacijos klausimus	Iki 35 m.	79	1,37	0,485	0,503
	Nuo 36 m.	97	1,33	0,473	
<b>Rizikos grupei priklausančių mokinių problemas</b>	Iki 35 m.	79	1,25	0,438	<b>0,028</b>
	Nuo 36 m.	97	1,30	0,460	
Sprendžiant netinkamo elgesio apraiškas gimnazijoje	Iki 35 m.	79	1,34	0,477	0,601
	Nuo 36 m.	97	1,20	0,399	
<b>Analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus</b>	Iki 35 m.	79	2,74	0,689	<b>0,050</b>
	Nuo 36 m.	97	2,41	0,914	
<b>Dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje</b> <i>Sprendžiant specialiųjų poreikių mokinių ugdymosi klausimus</i>	Iki 35 m.	79	1,47	0,617	0,643
	Nuo 36 m.	97	1,42	0,674	
Rengiant specialiųjų poreikių mokinių individualizuotas programas	Iki 35 m.	79	1,84	0,854	0,323
	Nuo 36 m.	97	1,71	0,803	

Dalyvavimas ugdymo įstaigos specialiojo ugdymo komisijoje	Iki 35 m.	79	2,09	0,701	0,445
	Nuo 36 m.	97	2,01	0,653	
Dalyvavimas vertinant adaptacijos laikotarpį	Iki 35 m.	79	1,72	0,891	0,577
	Nuo 36 m.	97	1,65	0,817	
Dalyvavimas koreguojant netinkamą mokinių elgesį	Iki 35 m.	79	1,34	0,477	0,028
	Nuo 36 m.	97	1,20	0,399	
Dalyvavimas vykdant prevencines programas: Patyčių paplitimo;	Iki 35 m.	79	1,59	0,494	0,294
	Nuo 36 m.	97	1,52	0,502	
Psichotropinių medžiagų vartojimo;	Iki 35 m.	79	1,23	0,422	0,042
	Nuo 36 m.	97	1,11	0,319	
Socialinių įgūdžių ugdymo;	Iki 35 m.	79	1,37	0,485	0,609
	Nuo 36 m.	97	1,33	0,473	
Neformaliame ugdymo;	Iki 35 m.	79	1,14	0,348	0,519
	Nuo 36 m.	97	1,18	0,382	
Dalyvavimas mokyklos vizijos, misijos kūrimo (numatymo) veikloje: Dalyvavimas mokyklos veiklos planavime	Iki 35 m.	79	1,25	0,438	0,503
	Nuo 36 m.	97	1,30	0,460	
Dalyvavimas mokyklos situacijos analizės (audito) veikloje	Iki 35 m.	79	1,51	0,503	0,988
	Nuo 36 m.	97	1,51	0,503	
Organizavimas/vadovavimas ilgalaikiams ar trumpalaikiams projektams	Iki 35 m.	79	1,28	0,697	0,188
	Nuo 36 m.	97	1,43	0,828	
Mokymo organizavimo veikloje	Iki 35 m.	79	1,28	0,451	0,116
	Nuo 36 m.	97	1,39	0,491	
Šventinių renginių (parodų, koncertų, konkursų, talkų, paramos, labdaros akcijų ir kt.) organizavimas ar dalyvavimas juose	Iki 35 m.	79	1,25	0,438	0,337
	Nuo 36 m.	97	1,32	0,469	
Mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose	Iki 35 m.	79	2,74	0,689	0,050
	Nuo 36 m.	97	2,41	0,914	
Kvalifikacijos kėlimo renginių (seminarų, konferencijų) mokykloje organizavimas ar dalyvavimas juose	Iki 35 m.	79	1,14	0,348	0,188
	Nuo 36 m.	97	1,18	0,382	
Tėvų susirinkimų organizavimas, vedimas	Iki 35 m.	79	1,14	0,348	0,175
	Nuo 36 m.	97	1,22	0,414	
Mokyklos pedagogų susirinkimų organizavimas, vedimas	Iki 35 m.	79	2,74	0,689	0,051
	Nuo 36 m.	97	2,41	0,914	

\* paryškinti duomenys rodo statistinį reikšmingumą bei tendenciją statistiniam reikšmingumui

Be to mokyklos pedagogų susirinkimų organizavimas, vedimas reikšmingas trumpesnę darbo stažą turinčiųjų pedagogų tarpe, nes  $p=0,042$ .

**Bendradarbiavimo skatinimas.** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,86$ . Norint glaudesnio ir kokybiškesnio bendradarbiavimo bei gerų pasiekimų šis procesas turi būti incijuojamas bei skatinamas. Todėl buvo prašoma tyrime dalyvavusių įvairaus tipo gimnazijų pedagogų nurodyti kaip jie skatinami. Bendradarbiavimo skatinimo rezultatai lyties atžvilgiu pateikiami paveiksle 22 lentelė).

22 lentelė

**Bendradarbiavimo skatinimo išreikštumo vidurkių palyginimas lyties atžvilgiu**

Bendradarbiavimo skatinimas	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Materialinis skatinimas (teisingas darbo užmokestis, premijos ir pan.)	vyr.	23	2,09	0,596	0,519
	mot.	153	2,17	0,571	
Atsakomybės ir įgaliojimų suteikimas	vyr.	23	1,96	0,878	0,790
	mot.	153	2,01	0,831	
Nemokami laisvalaikio renginiai (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir kt.)	vyr.	23	3,00	0,000	0,001
	mot.	153	2,74	0,676	
Išsilavinimo, seminarų, konferencijų, kvalifikacijos kėlimo kursų išlaidų apmokėjimas	vyr.	23	2,26	0,864	0,905
	mot.	153	2,28	0,739	
Tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės	vyr.	23	2,91	0,288	0,002

<b>(kvalifikacijos kėlimo aspektu)</b>	mot.	153	2,65	0,701	
Įtraukimas į sprendimų priėmimą	vyr.	23	2,22	0,998	0,516
	mot.	153	2,07	1,001	
Geras psichologinis mikroklimatas grupėje	vyr.	23	2,13	0,968	0,505
	mot.	153	1,99	0,960	
<b>Darbuotojo reikšmingumo įvertinimas iš vadovybės pusės</b>	vyr.	23	2,70	0,470	<b>0,062</b>
	mot.	153	2,48	0,717	
Vadovo dėmesys darbuotojui	vyr.	23	2,39	0,891	0,702
	mot.	153	2,31	0,907	
<b>Darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje</b>	vyr.	23	3,00	0,000	<b>0,001</b>

\* paryškinti duomenys rodo statistinį reikšmingumą bei tendenciją statistiniam reikšmingumui

Žvelgiant į gautus rezultatus statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai stebimi šių kriterijų, kurie nusako bendradarbiavimo skatinimą atžvilgiu: *nemokami laisvalaikio renginiai (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir kt.)*, nes  $p=0,001$  stipriau išreikšta vyrų tarpe; *tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės (kvalifikacijos kėlimo aspektu)*, nes  $p=0,002$  vyrų tarpe; *darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje*, nes  $p=0,001$  taip pat vyrų tarpe bei stebima tendencija statistiniam reikšmingumui *darbuotojo reikšmingumo įvertinimas iš vadovybės pusės* nes  $p=0,062$  vyrų tarpe. Bei *išsilavinimo, seminarų, konferencijų, kvalifikacijos kėlimo kursų išlaidų apmokėjimas*, nes  $p=0,070$  amžiaus jaunesniųjų pedagogų tarpe.

Amžiaus darbo stažo bei gimnazijos tipo atžvilgiu įvairių kriterijų tarpe statistiškai reikšmingų vidurkių skirtumo nerasta, tačiau vidurkiai skiriasi (žr. priedas nr. 3, 21,20, 21 lentelės).

**Tarpusavio santykiai.** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,88$ . Bendradarbiavimo sėkmę lemia daug įvairių veiksnių vienas iš jų tai tarpusavio santykiai, ypač dirbant švietimo sistemoje, nes tuos pačius mokinius mokome kartu bei siekiame kuo geresnių bendrų rezultatų. Todėl vienas iš uždavinių buvo išsiaiškinti tarpusavio santykius. Gauti rezultatai yra pateikiami paveiksle (žr. 23 lentelė).

23 lentelė

**Tarpusavio santykiai vidurkių pasiskirstymo palyginimas lyties atžvilgiu**

Tarpusavio santykiai	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
<b>Bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai</b>	vyr.	23	2,74	0,449	<b>0,004</b>
	mot.	153	2,41	0,711	
Grupėje išklausoma ir gerbiama tik tų darbuotojų nuomonė, kurie turi aukštesnį socialinį statusą arba yra vadovų numylėtiniai	vyr.	23	2,00	0,853	0,264
	mot.	153	1,79	0,832	
Išsakius kritišką nuomonę darbo klausimais, iš darbuotojų galima susilaukti nemalonumų	vyr.	23	2,35	0,714	0,402
	mot.	153	2,20	0,781	
<b>Darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę</b>	vyr.	23	2,74	0,449	<b>0,004</b>
	mot.	153	2,41	0,711	
<b>Vienodai pripažįstami ir gerbiami visos pareigas ar funkcijas atliekantys darbuotojai</b>	vyr.	23	2,74	0,449	<b>0,004</b>
	mot.	153	2,41	0,711	
Darbuotojai linkę padėti vieni kitiems, jei to paprašoma	vyr.	23	1,91	0,848	0,561
	mot.	153	1,80	0,836	



Mokykloje visuomet galima su kuo nors pasikonsultuoti apie darbinės problemas	vyr.	23	2,09	0,949	0,367
	mot.	153	1,90	0,909	
Darbuotojai tarpusavyje dalijasi patirtimi apie naujuosius mokymo metodus, pedagogikos naujienas, savo sukauptą mokomąją dalomąją medžiagą, sumanymais ir pan.	vyr.	23	1,57	0,662	0,843
	mot.	153	1,54	0,659	
Esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis	vyr.	23	2,57	0,507	0,038
	mot.	153	2,31	0,691	
Kolektyvo nariai nuoširdžiai išgyvena kitų nesėkmes darbe	vyr.	23	2,61	0,499	0,068
	mot.	153	2,39	0,708	

\* paryškinti duomenys rodo statistinį reikšmingumą bei tendenciją statistiniam reikšmingumui

Statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai stebimi tarpusavio santykių išreikštume šių kriterijų atžvilgiu: *bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai*, nes  $p=0,004$  stipriau išreikšta vyrų tarpe, didesnis vidurkis jų pasirinkimuose; *darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę*, nes  $p=0,004$  taip pat vyrų tarpe; *vienodai pripažįstami ir gerbiami visas pareigas ar funkcijas atliekantys darbuotojai*, nes  $p=0,004$  vėl vyrų pasirinkimuose bei *esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis*, nes  $p=0,038$  vyrų pasirinkimuose.

Apibendrintai galima teigti, kad tarpusavio santykiai jiems reikšmingi bei svarbūs. Dar tarpusavio santykių atžvilgiu stebima tendencija statistinio reikšmingumo atžvilgiu *kolektyvo nariai nuoširdžiai išgyvena kitų nesėkmes darbe*, nes  $p=0,068$ , didesnis vidurkių išreikštumas vyrų pasirinkimuose.

Kintamųjų gimnazijos, amžiaus bei darbo stažo atžvilgiu statistiškai reikšmingas vidurkių skirtumas nerastas, tačiau vidurkiai tarpusavyje skiriasi.

**Gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti.** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,91$ . Bendradarbiavimo kokybė bei sklandumas praktinėje terpėje yra siejamas su individualiomis įgytomis bei turimomis kompetencijomis. Todėl šiame tyrime dalyvavusių pedagogų buvo klausama apie jų gebėjimus bei pastangas bendradarbiauti. Šių skaičiavimų rezultatai pateikiami 24 lentelėje.

24 lentelė

**Gebėjimų ir pastangų bendradarbiauti vidurkių pasiskirstymo palyginimas lyties atžvilgiu**

Gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Moku efektyviai bendradarbiauti su gimnazijos pedagogais ar administracija	vyr.	23	2,26	0,864	0,518
	mot.	153	2,14	0,851	
Man pakanka informacijos apie tai, kaip reikia efektyviai bendradarbiauti su darbuotojais	vyr.	23	2,35	0,885	0,548
	mot.	153	2,23	0,885	
Aktyviai dalyvauju įvairiose pedagogų ar administracijos organizuojamose veiklose	vyr.	23	2,35	0,885	0,548
	mot.	153	2,23	0,885	
Jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams	vyr.	23	2,61	0,499	0,061
	mot.	153	2,38	0,707	
Turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių	vyr.	23	2,52	0,511	0,019
	mot.	153	2,23	0,664	

Man pakanka gebėjimų priimti sprendimus, susijusius su savo kasdieniu darbu	vyr.	23	2,35	0,885	0,548
	mot.	153	2,23	0,885	
<b>Mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais</b>	vyr.	23	2,74	0,449	<b>0,004</b>
	mot.	153	2,41	0,711	
Man pakanka gebėjimų vertinti kilusius konfliktus (problemas) ir daryti sprendimus (išvadas)	vyr.	23	1,91	0,848	0,856
	mot.	153	1,95	0,857	
<b>Turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius</b>	vyr.	23	2,87	0,344	<b>0,002</b>
	mot.	153	2,57	0,714	
Dažnai stengiuosi pats (-i) inicijuoti tarpusavio bendradarbiavimą gimnazijoje	vyr.	23	2,30	0,876	0,985
	mot.	153	2,30	0,904	
<b>Turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis</b>	vyr.	23	2,87	0,344	<b>0,002</b>
	mot.	153	2,58	0,714	
Domiuosi ir gilinu savo žinias tarpusavio bendradarbiavimo plėtotės klausimais	vyr.	23	2,74	0,689	0,317
	mot.	153	2,56	0,834	
Bendradarbiaudamas (-a) su darbuotojais pilnai panaudoju savo profesines ir bendrąsias kompetencijas	vyr.	23	2,74	0,689	0,317
	mot.	153	2,56	0,834	
Su darbuotojais pasidalinu gera ar bloga savo darbo patirtimi	vyr.	23	2,48	0,898	0,250
	mot.	153	2,23	0,977	
Dažnai teikiu įvairius pasiūlymus, idėjas dėl efektyvesnio tarpusavio bendradarbiavimo	vyr.	23	2,48	0,898	0,250
	mot.	153	2,23	0,977	

\* paryškinti duomenys rodo statistinį reikšmingumą bei tendenciją statistiniam reikšmingumui

Statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai stebimi šių gebėjimų bei pastangų bendradarbiauti atžvilgiu: *jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams*, nes  $p = 0,061$ , (tendencija statistiniam reikšmingumui) didesnis vidurkių skirtumas pedagogų vyrų pasirinkimuose; *turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių*, nes  $p = 0,019$ , didesnis vidurkis vyrų tarpe; *mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais*, nes  $p = 0,004$  taip pat didesnis vyrų pasirinkimuose; bei *turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius*, nes  $p = 0,002$  – vyrų tarpe. Taip pat statistiškai reikšmingas vidurkių skirtumas *turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis atžvilgiu*, nes  $p = 0,002$ . Apibendrintai galima teigti, kad pedagogų vyrų tarpe reikšmingi gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti, nors jų tyrime ir mažuma.

Kintamųjų gimnazijų tipo, amžiaus bei darbo stažo atžvilgiu statistiškai reikšmingo vidurkių skirtumo nerasta, nors jie visų šių kintamųjų atžvilgiu skiriasi (žr. priedas nr. 3, 25, 26, 27 lentelės).

**Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą.** Šios skalės vidinis patikimumas  $\alpha = 0,92$ .

Norint tinkamai bendradarbiauti kartais nepakanka tam pastangų bei turimų prigimtinių gebėjimų, reikia nuolat juos tobulinti bei koreguoti dėl kintančios švietimo sistemos, gyvenimo vertybių ar nuostatų bei mokinių individualių poreikių kintamumo. Todėl vienas iš

klausimų buvo skirtas kiek dažnai jie dalyvauja kvalifikaciniuose renginiuose, skirtuose tarpusavio tobulinimui.

**25 lentelė**

**Dalyvavimo kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusaviop bendradarbiavimą vidurkių pasiskirstymo palyginimas lyties atžvilgiu**

Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Seminarai, konferencijos	vyr.	23	1,74	0,689	0,242
	mot.	153	1,95	0,809	
<b>Edukacinės išvykos</b>	vyr.	23	1,74	0,689	<b>0,076</b>
	mot.	153	2,03	0,760	
Specializuoti mokymai - kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir kt.)	vyr.	23	2,26	0,752	0,170
	mot.	153	2,47	0,669	
Metodiniai – praktiniai užsiėmimai	vyr.	23	1,70	0,876	0,192
	mot.	153	1,96	0,910	
Specializuotos literatūros studijavimas	vyr.	23	1,91	0,793	0,259
	mot.	153	2,12	0,811	
Nuotolinis mokymas (-is)	vyr.	23	1,91	0,900	0,120
	mot.	153	2,21	0,840	
<b>Praktinių įgūdžių įgijimo pratybos</b>	vyr.	23	1,96	0,928	<b>0,091</b>
	mot.	153	2,29	0,864	

\* paryškinti duomenys rodo statistinį reikšmingumą bei tendenciją statistiniam reikšmingumui

Statistiškai reikšmingi vidurkių skirtumai stebimi *metodiniai – praktiniai užsiėmimai atžvilgiu*, nes  $p=0,048$ , jaunesniųjų pedagogų tarpe, kadangi vidurkių skirtumas didesnis jų tarpe. Tendencija statistiniam reikšmingumui stebima *edukacinės išvykos atžvilgiu*, nes  $p=0,076$ , vyrų tarpe, jų pasirinkimuose vidurkis didesnis; *praktinių įgūdžių įgijimo pratybos atžvilgiu*, nes  $p=0,091$  moterų tarpe, nes jų pasirinkimuose vidurkis didesnis bei *specializuotos literatūros studijavimas atžvilgiu*, nes  $p=0,066$ , jaunesniųjų pedagogų tarpe vidurkis stipriau išreikštas.

Kitų kintamųjų atžvilgiu gimnazijos tipo, amžiaus bei darbo stažo statistiškai reikšmingas vidurkių skirtumas nestebimas, tačiau vidurkiai tarpusavyje skiriasi (žr. priedas nr. 3, 28,29,30 lentelės).

Apibendrinant galima teigti, kad dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose kintamųjų atžvilgiu pasiskirstė labai įvairiai.

*Apibendrinimas.* Bendradarbiavimo samprata išreiškiama kaip komandinis bendro tikslo siekiantis dabas, pagalba bendradarbiaujant ir tenkinant individualius poreikius, padedantis geriau pažinti mokinius bei suteikiantis informacijos sprendžiant socioedukacines problemas, remiantis tėvų nuomone. Ugdytojų specialistų tarpusavio bendradarbiavimas nusakomas kaip tolerantiškas, geranoriškas, efektyvus, glaudus skleidžiantis informaciją, skatinantis mokytojų atsakingumą, geresnių ugdymosi rezultatų siekimą bei parodantis aktyvaus komandinio darbo privalumą, tėvų nuomonės aspektu. Bendradarbiavimas būtinas ir reikšmingas

sprendžiant patyčių, motyvacijos, mokyklos nelankymo, elgesio, mokytojų ir mokinių tarpusavio bendravimo problemas, remiantis tėvų nuomone. Sėkmingą bendradarbiavimą skatinantys veiksniai išreiškiami kaip savalaikė ir reikalinga informacija, individualios asmeninės savybės, nuostatos mokinių atžvilgiu bei bendras darbas kartu. Sėkmingos bendradarbiavimo formos: tinkamai organizuojami pokalbiai, diskusijos, disputai, dalyvavimas tėvų susirinkimuose, naudojimas šiuolaikinėmis technologijomis, tyrimai, bendra veikla bei vertinimas. Trukdantys bendradarbiauti veiksniai ir formos, remiantis tėvų nuomone yra: užimtumas, mokytojų nuostatos mokinių atžvilgiu, abejingumas, griežtumas, nepasitikėjimas mokytojais, kompetencijų stoka, pokalbiai viešumoje, išsilavinimas, socialinis statusas visuomenėje, asmeninės problemos, individualios asmeninės savybės, tėvų nebuvimas šalia (darbas užsienyje ir pan.), įtampa bei nuovargis. Bendradarbiavimas tarpusavyje sprendžiant socioedukacines problemas, pedagogų nuomonės aspektas yra išreiškiamas kaip : kriterijaus *skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis*, vyrų, miesto gimnazijos tipo, vyresniųjų bei didesnį stažą turinčių pedagogų tarpe, stipriau išreikšta ir reikšmingiau, atžvilgiu; kriterijaus: *suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų, gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą* stipriau išreikšta vyrų tarpe, miesto tipo gimnazijos pedagogų tarpe, taip pat vyresniųjų pedagogų amžiaus tarpe bei turinčių didesnį darbo stažą pedagogų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: *suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą* vyrų tarpe, atžvilgiu; *veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga* vyrų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: *bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais* atžvilgiu, miesto tipo gimnazijose dirbantiems pedagogams, taip pat vyresniųjų pedagogų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: *ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo* vyresniųjų pedagogų tarpe, atžvilgiu. Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumas vyrauja vyrų tarpe Aš – mokytojai, Aš – psichologas, Aš – mokinių tėvai kriterijų atžvilgiu; Aš – mokytojai dažniau sutinkamas miesto tipo gimnazijų ir vyresnio amžiaus bei trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų pasirinkimuose. Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumas vyrauja kriterijaus: *analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus* vyrų, jaunesniųjų pedagogų, trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų tarpe; kriterijaus: *sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus* gimnazijų tipo, amžiaus jaunesniųjų pedagogų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: *mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose* miesto tipo gimnazijų tarpe bei jaunesniųjų pedagogų pedagogų tarpe; kriterijaus: *rizikos grupei priklausančių mokinių problemas* vyresniojo amžiaus pedagogams tarpe; jaunesniems pedagogams aktualu ir svarbu dalyvauti koreguojant netinkamą mokinių elgesį, psichotropinių medžiagų vartojimo prevencinėje veikloje, bei *mokyklos pedagogų susirinkimų organizavime, vedime* atžvilgiu. Bendradarbiavimo skatinimas: stipriau išreikštas vyrų tarpe *nemokamų laisvalaikio renginių (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir*

kt. bei tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės (kvalifikacijos kėlimo aspektu), darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje atžvilgiu. Tarpusavio santykiai: stipriau išreikšti vyrų tarpe bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai, darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę, vienodai pripažįstami ir gerbiami visas pareigas ar funkcijas atliekantys darbuotojai, esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis, kriterijų atžvilgiu. Gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti stipriau išreikšti vyrų tarpe kriterijų: *jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams, turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių, mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais, turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius, turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis atžvilgiu. Dalyvavimo kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą didesnis išreikštumas vyrauja kriterijaus metodiniai – praktiniai užsiėmimai jaunesniųjų pedagogų tarpe atžvilgiu.*

### **3. SOCIALINIO PEDAGOGO, UGDYMO ĮSTAIGOS, TĖVŲ IR KITŲ BENDRUOMENĖS NARIŲ BENDRADARBIAVIMO MODELIS**

Socialinio pedagogo bendrabivimo modelis parengtas remiantis įvairių autorių Berns (2009), Ališauskienės, Miltenienės (2003), Merfeldaitė (2007) ir kt. bei savo tiriamo darbo patirtimi.

*Socialinis pedagogas* yra jungiamoji grandis tarp vaiko, šeimos, mokyklos bei įvairių institucijų. Dirbdamas su vaiku bei vaiko šeima socialinis pedagogas diagnozuoja problemą ir parengia pagalbos šeimai programą. Ši programa jungia įvairias socialines funkcijas: vaikų auklėjimą, rūpinimąsi specialiujų poreikių vaikais, tradicijų užtikrinimą, sveiko gyvenimo būdo propagavimą ir pan.

Pagrindinis socialinės pagalbos principas bendradarbiavimas su šeima. Šeima – svarbiausia mikroaplinka, kurioje vykdoma vaikų socializacija, atliekamos šeimos funkcijos. Tai, pasak I. Leliūgienės (1997), sąlygoja visų socialinių institucijų ir pirmiausia mokyklos, dėmesio šeimai būtinumą. Nes, šeima yra žmonių bendruomenė, kuri turi savo pareigas ir atsakomybę. Ji kaip bendruomenė atlieka funkcijas, visas gyvenimo sritis, ko negali jokia visuomenės struktūra.

*Mokykla* kaip kiekviena ugdymo institucija turi surasti priemonių ir būdų, kaip mobilizuoti organizacijos narių energiją ir jų gabumus tam, kad būtų pasiektas pagrindinis tikslas – užtikrintos mokymo ir mokymosi sąlygos, leidžiančios įgyti kompetencijų ir gebėjimų spręsti problemas bei priimti

sprendimus. Tai reiškia, kad į vaikų socializacijos procesą turi būti įtraukti tėvai, kurie galėtų padėti formuoti švietimo politiką, kurti mokyklos materialinę bazę. Kuriant klasės ir mokyklos bendruomenę, didelį vaidmenį vaidina klasės auklėtojas, kuriam yra pavesta ugdyti mokinių, ugdyti klasės bendruomenę. Pagrindinė klasės auklėtojo pareiga – siekti aukštesnių tikslų, tai yra organizuoti klasę, formuoti jos savivaldą, padėti vaikams organizuotai atstovauti savo interesus mokykloje, padėti spręsti iškilusius mokinių tarpusavio konfliktus, mokytis bendrauti ir kolegialiai dirbti. Taigi, klasės auklėtojas integruoja klasę į bendruomenę tiesiogiai dirbdamas su mokiniais, mokytojais, specialistais, mokinių tėvais ir kitais ugdytojais (Indrašienė, 2004). Mokykloje be klasės auklėtojo yra specialistų komanda, kuri taip pat teikia profesionalią pagalbą įvairiais probleminiais klausimais bei yra jungiamoji grandis. Bendraamžiai neatsiejami nuo mokymosi proceso, nes su jais bendraujant praleidžiama didesnė dienos dalis. Buvimas su jais atitinkami formuoja patį mokinių, jo požiūrį į mokymąsi bei su juo susijusią veiklą.

*Institucijos*. VTAT pagal savo kompetencijas teikia metodinę paramą savivaldybės įstaigų, susijusių su vaiko teisių apsauga, darbuotojams, kreipiasi į atitinkamas teisėsaugos institucijas, kad asmenims, keliantiems grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai įstatymų numatyta tvarka, būtų taikomos civilinės, administracinės ar baudžiamosios poveikio priemonės. Jei nepavyksta atsiradusių problemų išspręsti mokyklos ar šeimos lygmenyje galima kreiptis pagalbos į VTAT ar jei užfiksuoja netinkamą vaiko elgesį viešai policijos atstovai. Jei vaikas nusižengė viešosios tvarkos reikalavimams bendradarbiaujama su policijos specialistais spręsdami dėl vaiko ateities.

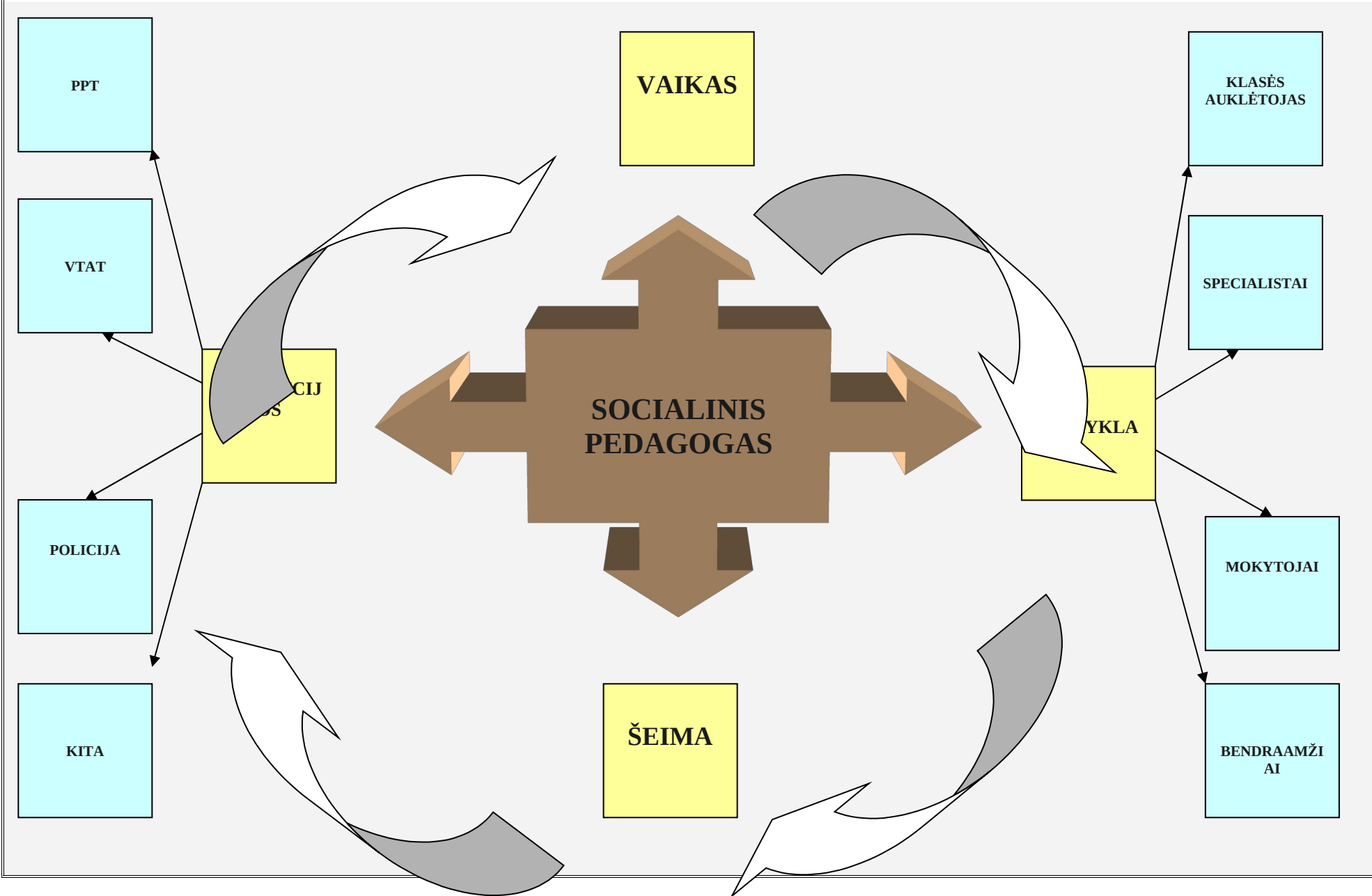
PPT padeda spręsti mokyklai bei šeimai vaiko mokymosi sunkumų problemą. Įvertina bei rekomenduoja tinkamiausią mokymosi principą bei programą.

Kitos institucijos, tai dienos užimtųjų centrai, krizių centrai, neformaliojo ugdymo institucijos ir kt, taip pat bendradarbiauja su mokinių tėvais pačiu mokiniu bei jo pagrindine ugdymosi institucija.

Apibendrintai, bendradarbiavimo modelį sudarantys elementai yra glaudžiai bei neatsiejami tarpusavyje susiję.



# BENDRADARBIAVIMO MODELIS







## IŠVADOS

1. Bendradarbiavimas ugdymo procese suprantamas kaip specialistų, tėvų ir kitų bendruomenės narių darbas kartu siekiant bendrų tikslų.
2. Socialinio pedagogo bendradarbiavimas su ugdymo institucijos bendruomene yra viena iš svarbių jo veiklos kryptių.
4. Bendradarbiavimo samprata išreiškiama kaip komandinis bendro tikslo siekiantis dabas, pagalba bendradarbiaujant ir tenkinant individualius poreikius, padedantis geriau pažinti mokinius bei suteikiantis informacijos sprendžiant socioedukacines problemas, remiantis tėvų nuomone.
5. Ugdymo įstaigos specialistų tarpusavio bendradarbiavimas nusakomas kaip tolerantiškas, geranoriškas, efektyvus, glaudus skleidžiantis informaciją, skatinantis mokytojų atsakingumą, geresnių ugdymosi rezultatų siekimą bei parodantis aktyvaus komandinio darbo privalumą, tėvų nuomonės aspektu.
6. Bendradarbiavimas būtinas ir reikšmingas sprendžiant patyčių, motyvacijos, mokyklos nelankymo, elgesio, mokytojų ir mokinių tarpusavio bendravimo problemas, remiantis tėvų nuomone.
7. Sėkmingą bendradarbiavimą skatinantys veiksniai išreiškiami kaip savalaikė ir reikalinga informacija, individualios asmeninės savybės, nuostatos mokinių atžvilgiu bei bendras darbas kartu. Sėkmingos bendradarbiavimo formos: tinkamai organizuojami pokalbiai, diskusijos, disputai, dalyvavimas tėvų susirinkimuose, naudojimas šiuolaikinėmis technologijomis, tyrimai, bendra veikla bei vertinimas.
8. Trukdantys bendradarbiauti veiksniai ir formos, remiantis tėvų nuomone yra: užimtumas, mokytojų nuostatos mokinių atžvilgiu, abejingumas, griežtumas, nepasitikėjimas mokytojais, kompetencijų stoka, pokalbiai viešumoje, išsilavinimas, socialinis statusas visuomenėje, asmeninės problemos, individualios asmeninės savybės, tėvų nebuvimas šalia (darbas užsienyje ir pan.), įtampa bei nuovargis.
9. Bendradarbiavimas tarpusavyje sprendžiant socioedukacines problemas, pedagogų nuomonės aspektas yra išreiškiamas kaip : *kriterijaus skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis, vyrų, miesto gimnazijos tipo, vyresniųjų bei didesnę stažą turinčių pedagogų tarpe, stipriau išreikšta ir reikšmingiau, atžvilgiu; kriterijaus: suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų, gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą stipriau išreikšta vyrų tarpe, miesto tipo gimnazijos pedagogų tarpe, taip pat vyresniųjų pedagogų amžiaus tarpe bei turinčių didesnę darbo stažą pedagogų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą vyrų*

- tarpe, atžvilgiu; veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga vyrų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais atžvilgiu, miesto tipo gimnazijose dirbantiems pedagogams, taip pat vyresniųjų pedagogų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo vyresniųjų pedagogų tarpe, atžvilgiu.
10. Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumas vyrauja vyrų tarpe Aš – mokytojai, Aš – psichologas, Aš – mokinių tėvai kriterijų atžvilgiu; Aš – mokytojai dažniau sutinkamas miesto tipo gimnazijų ir vyresnio amžiaus bei trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų pasirinkimuose.
  11. Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumas vyrauja kriterijaus: *analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus* vyrų, jaunesniųjų pedagogų, trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų tarpe; kriterijaus: *sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus* gimnazijų tipo, amžiaus jaunesniųjų pedagogų tarpe, atžvilgiu; kriterijaus: *mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose* miesto tipo gimnazijų tarpe bei jaunesniųjų pedagogų tarpe; kriterijaus: *rizikos grupei priklausančių mokinių problemas* vyresniojo amžiaus pedagogams tarpe; jaunesniems pedagogams aktualu ir svarbu *dalyvauti koreguojant netinkamą mokinių elgesį*, psichotropinių medžiagų vartojimo prevencinėje veikloje, bei *mokyklos pedagogų susirinkimų organizavime, vedime* atžvilgiu.
  12. Bendradarbiavimo skatinimas: stipriau išreikštas vyrų tarpe *nemokamų laisvalaikio renginių (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir kt. bei tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės (kvalifikacijos kėlimo aspektu), darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje* atžvilgiu.
  13. Tarpusavio santykiai: stipriau išreikšti vyrų tarpe *bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai, darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę, vienodai pripažįstami ir gerbiami visas pareigas ar funkcijas atliekantys darbuotojai, esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis*, kriterijų atžvilgiu.
  14. Gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti stipriau išreikšti vyrų tarpe kriterijų: *jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams, turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių, mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais, turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius, turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis* atžvilgiu.

15. Dalyvavimo kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą didesnis išreikštumas vyrauja kriterijaus *metodiniai – praktiniai užsiėmimai* jaunesniųjų pedagogų tarpe atžvilgiu.

## LITERATŪRA

1. Alifanovienė, D. (2003). Teoriniai socioedukacinės veiklos modeliai. Socialinis darbas, 2(4).
2. Ališauskienė, S., Miltenienė, L.(2003). Tėvų, specialistų ir specialiųjų poreikių turinčių vaikų bendradarbiavimo plėtotė ugdymo institucijose (ankstyvosios reabilitacijos tarnybose ir bendrojo lavinimo mokyklose): tyrimo ataskaita. Šiauliai: ŠU. [http://www.smm.lt/svietimo\\_bukle/docs/ataskaita\\_smm\\_03.doc](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/ataskaita_smm_03.doc) [žiūrėta 2011-02-11].
3. Anzenbacher, A. (1992). Filosofijos įvadas. Vilnius: Katalikų pasaulis.
4. Anafara, V. A., Mertens, S. B. (2008). Varieties of parents involvement in schooling. Straipsnis internete. <http://www.ebscohost.com> (žiūrėta 2011-02-10).
5. Bagdonas, A. (1994). Socialinis darbas Lietuvoje: Raidos, praktikos ir akademinis aspektas. Socialinė teorija, empirika, politinė praktika. V. :VU.
6. Bajoriūnas, Z. (1997). Šeimos edukologija. Vilnius: Jošara.
7. Barkauskaitė-Lukšienė Ž. Socialinio pedagogo veiklos reglamentavimo gairės//Socialinis ugdymas. (5). Socialinio pedagogo ABC. Vilnius, 2002.
8. Barker R. L. The Social Work Dictionary. Washington DC: Nasw Press, 1995.
9. Berns, R. M. (2009). Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
10. Bennett, B., Rolheiser – Bennett, C., Stevahn, L. (2000). Mokymasis bendradarbiaujant: kur jausmai ir protas susitinka. Vilnius: Garnelis.
11. Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius: Margi raštai.
12. Bitinas B. Ugdymo filosofijos pagrindai. - V. : VPU I-kla, 1996. - 202 p.
13. Bitinas B., Giedraitienė E. (1997). Socialinis pedagogas: pareigybė ir kvalifikacinė charakteristika. – Klaipėda.
14. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. (1993). Vilnius.
15. Dapkienė, S. (2002). Klasės auklėtojo vaidmuo kuriant mokinių ir tėvų bendruomenę//Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas: II Respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys/(Sud.). F. Ivanauskienė. Šiauliai: ŠU.
16. Dettmer, P., Dyck, N., Thurson, L P. Consultation, Collaboration, and Teamwork for Students with Special Needs. Boston: Person Education, 2005
17. Dobranskienė, R. (2002). Mokyklos bendruomenės vadyba: monografija. Šilutė: Prūsija.

18. Civinskas, R. , Levickaitė, V., Tamutienė, I. (2006). Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai. Vilnius: Garnelis.
19. Compton B. R., Galaway B. (1999). Social Work Processes.
20. Černius, V. (1993). Mokykla: organizacija, bendravimas, vadovavimas//Lietuvos švietimo reformos gairės / Sud. P. Dereškevičius. Vilnius: Valstybinis leidimo centras.
21. Everard, B., Geoffrey, M. (1997). Efektyvus mokyklos valdymas. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
22. Fullan M.(1998). Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gelmes. XX a. Pedagogikos klasika. Tyto Alba. Vilnius.
23. Hargreaves, A. (1999). Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai: mokytojų darbas ir kultūra postmoderniajame amžiuje. Vilnius: Tyto alba.
24. O' Hagan K. (1997). Social Work Competence. An Historical Perspective in Competence. Social Work Practice. London and Bristol, Pennsylvania.
25. Gerulaitis, D(2007). Tėvų įtraukimo į vaiko ugdymo(si) procesą plėtotė specialiojoje mokykloje: daktaro dis. soc. mokslai: edukologija (07 S) // Šiauliai: ŠU. 2007. P.198 [http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D\\_20070502\\_082352\\_20343/DS.005.0.02.ETD](http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070502_082352_20343/DS.005.0.02.ETD) [žiūrėta 2011 - 06 – 14].
26. Indrašienė V., Kvieskienė G., Merfeldaitė O. (2007). Tarpdalykinės socialinės-pedagoginės pagalbos komandos veiklos modelis, sprendžiant vaikų socialinės atskirties problemas // Tiltai. Nr. 4 (41) KU.
27. Indrašienė, V., Suboč, V. (2008). Tėvų požiūris į socialinės pedagoginės pagalbos mokykloje organizavimą, Socialinis ugdymas: mokslo darbai, t. 16.
28. Jacikevičienė,O., Rupšienė L. (1999). Bendradarbiavimas ir kooperacija ugdant vaikus. Mokomoji knyga. Klaipėda.
29. Jonynienė, Ž. Vaiko teisių įgyvendinimo mokykloje problemos. – Ugdymo psichologija, 2001, 4 t., Nr.2 (9), Vilnius: VPU.
30. Johnson, L., C. (2003). Socialinio darbo praktika: bendrasis požiūris. Vilnius: VU Specialiosios pedagogikos laboratorija.
31. Jovaiša, L. (1998). Profesinio konsultavimo psichologija. Vilnius: Agora.
32. Juodeikaitė A., Pocevičienė R. (2004). The interaction between family and school in the educational process. Tarp šeimos ir mokyklos sąveika ugdymo procese. Social education III: The theory and practice of social pedagogy. Socialinis ugdymas III dalis: teorija ir praktika socialinės pedagogikos. – Šiauliai, p. - Šiaulių, p. 48-57. 48-57.
33. Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. Socialiniai mokslai. Nr. 1 (22).

34. Jucevičienė P. (2005). Mokytojų didaktinės kompetencijos atitiktis šiuolaikiniams švietimo reikalavimams. Tyrimo ataskaita. – Kaunas, 2005. [Prieiga per internetą: [http://www.smm.lt/svietimo\\_bukle/docs/tyrimai](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai)].
35. Kardelis, K. (2007). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucilijus.
36. Kontautienė, R. (2004). Bendradarbiavimo tobulinimas bendrojo lavinimo mokyklos pedagogų bendruomenėje//Tiltai: mokslo darbai, Nr. 3(28). Klaipėda: KU.
37. Kontautienė, R. (2000). Pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtotė pradinėje mokykloje: daktaro dis. soc. mokslai: edukologija (07 S)/Klaipėda: KU.
38. Kontautienė, R. (2006). Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje: studijų knyga. Klaipėda: KU.
39. Kudokienė, N., Repečkienė, A. (2006). Dėstytojų ir studentų bendradarbiavimas – prielaida vidinei komunikacijai gerinti//Šiuolaikinės tarporganizacinės sąveikos formos viešajame sektoriuje / Red. S.Puškorius (atsakingasis), A.Raišienė. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
40. Kučinskas, V., K učinskienė, R.(2000). Socialinis darbas švietimo sistemoje. Vilnius: VPU.
41. Kviesskienė G. (2000). Pozityvioji socializacija. Vilnius: VPU.
42. Kviesskienė, G. (2003). Socializacija ir vaiko gerovė. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas
43. Kviesskienė, G. (2005). Pozityvioji socializacija. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
44. Kviesskienė, G., Indrašienė, V., Targamadžė, V. ir kt. (2006). Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas: Tiriamojo darbo ataskaita. [http://www.smm.lt/svietimo\\_bukle/docs/tyrimai/ppp\\_mokykl\\_veiksmingumas.pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/ppp_mokykl_veiksmingumas.pdf) [žiūrėta (2011-03-09)].
45. Kiaunytė A., Dirgėlienė I. (2006). Praktika rengiant socialinius darbuotojus: Klaipėdos universiteto patirtis. Klaipėda: KU.
46. Laužackas, R. (2005). Profesinio rengimo metodologija. Monografija. Kaunas.VDU.
47. Litvinienė J. (1990). Ikimokyklinių įstaigų darbo su tėvais turinys ir formos: mokymo priemonė. Vilnius: ŠU.
48. Leliūgienė, I. (1997). Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas: Technologija.
49. Leliūgienė, I. (2002). Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas. Kaunas: Technologija.
50. Leliūgienė, I. (2003). Socialinė pedagogika. Kaunas: Technologija.
51. Leliūgienė, I., Baršauskienė, V., Mertinkaitytė, E. (2008). Socialinio pedagogo vadybinė veikla. Socialinis darbas, 7(3).

52. Lipnevičienė, G., Augienė, D. (2004). Kai kurie vaikų ir tėvų susvetimėjimo aspektai ir jų poveikis vaiko socializacijai. Socialinis ugdymas: socialinė pedagoginė teorija ir praktika III: Respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys (p. 83-91). Šiauliai.
53. Miltenienė, L. (2005). Bendradarbiavimo realybė tenkinant vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius bendrojo lavinimo mokykloje//Specialusis ugdymas: mokslo darbai, Nr.2 (13), Šiauliai: ŠU.
54. Miškinis, K. (1993). Šeimos pedagogika. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
55. Merfeldaitė O. (2007). Socialinės pedagoginės pagalbos institucijose veiklos modeliavimas// Vaikų, iškrentančių iš bendrojo lavinimo sistemos, skaičiaus mažinimas: prevencinių grupių veikla ugdymo institucijose: mokomoji knyga. Vilnius: UAB „Baltijos kopija“.
56. Mitrulevičiūtė, J. (2008). Šeimos įtraukimo į mokyklos veiklą prielaidos ir galimybės. Magistro darbas.[http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa0001:E.02~2008~D\\_20080904\\_132026-58601/DS.005.0.02.ETD](http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa0001:E.02~2008~D_20080904_132026-58601/DS.005.0.02.ETD) [žiūrėta 2011-01-15].
57. Navaitis, G. (1998). Psichologinė parama vaikams. Vilnius: Kronta.
58. Pakėnienė D., Ramanauskienė D., Tarasonienė A., Minkuvienė E. (2005). Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida. Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija. Panevėžys.
59. Puškorius, S. (2007). Bendradarbiavimo efektyvumas//Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
60. Povilonytė, I. (2008). Emigracijos įtaka mokyklos ir šeimos partnerystei. Magistro darbas. [http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D\\_20080924\\_17481895568/DS.005.0.01.ETD](http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20080924_17481895568/DS.005.0.01.ETD) [žiūrėta 2010-01-15].
61. Randolph, K. A., Teasley, M., L., Arrington, J. (2006). School social workers perceptions of parent involvement in education. Straipsnis internete. <http://www.ebscohost.com> [žiūrėta 2011-01-10].
62. Ratcliff, N., Hunt, G. (2009). Building teacher – family partnerships: the role of teacher reparation programs. Straipsnis internete. <http://www.ebscohost.com> [žiūrėta 2011-01-10].
63. Rupšienė, L., Grikštienė, J. (2007). Socialinių pedagogų bendradarbiavimas su paauglių tėvais, vykdant mokyklos nelankymo prevenciją. Tiltai, 2(39).
64. Stoll, L., Fink, D. (1998). Keičiame mokyklą. Vilnius: Margi raštai.
65. Sutton, C. (1999). Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.



66. Šimaitis, A. (2002). Socialiniai pedagogai švietimo įstaigoje. *Socialinis ugdymas*, 5.
67. Šapelytė, O. Socialinio pedagogo veiklos modeliavimas reguliuojant tarpusavio santykius mokykloje. *Socialinis darbas*. 2002. Nr. 2 (2), p. 64–72.
68. Targamadzė, V. (1996). *Švietimo organizacijų elgsena*. Kaunas: technologija.
69. Targamadzė, V., Valeckienė, D., Kvieskaitė, E. (2008). Mokykloje dirbančių specialistų apibrėžiamų problemų eskizas pedagoginėje – psichologinėje erdvėje. *Socialinis ugdymas*, 5(16).
70. Teresevičienė, M., Gedvilienė, G. (2000). *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius: Garnelis.
71. Tichonova, R. (2008). Bendradarbiavimas kaip šeimos ir mokyklos edukacinių poveikių integracijos pagrindas. Magistro darbas. [http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D\\_20080924\\_182303-16724/DS.005.0.02.ETD](http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20080924_182303-16724/DS.005.0.02.ETD)
72. Vaicekauskienė, V. (1993). Neįgalių vaikų ugdytojų požiūris į bendradarbiavimą//*Socialinis darbas: mokslo darbai*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2003. Nr.1(3).
73. Vaitkevičius, J. (1995). *Socialinės pedagogikos pagrindai*. Vilnius: Egalda.
74. Žydžiūnaitė, V., Merkys, G., Jonušaitė, S. (2005). Socialinio pedagogo profesinės adaptacijos kokybinė diagnostika. Straipsnis internete. <http://www.cceol.com> [žiūrėta 2010-11-16].
75. Zinkevičienė D. (2002). Mokyklos bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais//*Gimtasis žodis*, 2002, Nr. 4.

#### **Dokumentai:**

1. Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija. LR Švietimo ir mokslo ministro 2001 12 14 įsakymas Nr. 1667. [http://www.smm.lt/teisine\\_baze/docs/isakymai/01\\_12\\_1667.htm](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/01_12_1667.htm) [žiūrėta 2011-01-20].
2. Lietuvos Respublikos 1995 m. liepos 3 d. įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“//*Valstybės žinios*, 1995-07-21, Nr:60, Publ.Nr:1501; *Valstybės žinios*, 2001-03-23, nr:25.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija 1992 m. spalio 25 d.//*Valstybės žinios*, 1992-11-30, Nr. 33-1014;
4. Lietuvos Respublikos seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 “Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“//*Valstybės žinios*, 2002-11-27, Nr.113, Publ. Nr.5029.

5. Lietuvos Respublikos seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“//Valstybės žinios, 2003-07-18, Nr.71, Publ.Nr:3216.P.3.
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakymas Nr. ISAK-„Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2007. Nr.12-511.
7. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2003 m. birželio 17 d. Nr.IX-1630.//Valstybės žinios, 2003-06-28, Nr.63-2853.
8. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2002 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. 759 „Dėl mokyklų tobulinimo programos patvirtinimo“//Valstybės žinios, 2002.05.31, Nr. 54-2130.
9. Lietuvos švietimo koncepcija. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1992. P. 50.
10. Socialinių pedagogų etatų steigimo švietimo įstaigose 2001 – 2005 metų programa. LR Vyriausybės 2001 04 24 nutarimas Nr. 471. [http://www.smm.lt/teisine\\_baze/docs/nutarimai/471.htm](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/nutarimai/471.htm) [žiūrėta 2010-02-12].
11. Lietuvos Respublikos seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“//Valstybės žinios, 2003-07-18, Nr.71, Publ.Nr:3216.P.3.
12. Bendrieji socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatai. Valstybės žinios, 2004, Nr. 100-3729.

Žydra Musvicienė. Analysis of Communication Peculiarities of a Social Pedagogue at Gymnasium: Aspect of the Attitude of Pedagogues and Parents. Master Thesis in Social Pedagogy (specialization – organization of social work). Supervisor: Doc. Dr. D. Alifanovienė, ŠU, 2011.

## SUMMARY

The analysis of communication peculiarities of a social pedagogue at gymnasium focusing on the aspect of the attitude of pedagogues and parents has been carried out in the thesis.

The literature review deals with communication conception of a social pedagogue, peculiarities, problems and competences of a social pedagogue solving socio-educational questions.

*176 pedagogues and 15 parents have taken part in the research.*

The research has been conducted using a questionnaire and semi-structured interview method. The aim of this research is to reveal communication peculiarities between a social pedagogue and a school community solving pupils' socio-educational problems. *Objectives:* to make analysis of the attitude of parents, pedagogues and social pedagogues towards the communication and its possibilities at gymnasium, to define factors which stimulate or hinder the development of communication, to identify the most appropriate forms of communication in solving pupils' socio-educational problems, to establish a communication pattern for achieving a solution to socio-educational problems.

In the study the hypothesis: it is likely, that communication of a social pedagogue with a community of an educational institution is one of the most important aspects of his work, has been confirmed.

The research methodology has been based on the qualitative and statistical analysis.

*There are several key findings:*

1. According to the parents' opinion communication is both essential and significant in solving such problems as bullying, lack of motivation, poor school attendance, bad behaviour, communication problems between teachers and pupils,
2. Factors, which stimulate successful communication, are conveyed as timely and necessary information, individual personal characteristics, attitudes towards pupils and collaborative work. Successful forms of communication are as follows: properly organised conversations, discussions, disputes, participation in the teacher-parent meetings, use of modern information technologies, analyses, collaborative work and evaluation.
3. According to the parents' opinion factors and forms, which hinder successful communication, are as follows: occupation, attitudes of teachers towards pupils, indifference, strictness, distrust of teachers, lack of competences, conversations in public, education, social status in society, personal problems, individual personal features, absence of parents (working abroad, etc.), stress and tiredness.

*Keywords:* social pedagogue, communication, competences of a social pedagogue.

# PRIEDAI

## PRIEDAS NR. 1

*Itin svarbios yra socialinio pedagogo bendradarbiavimo galimybės ugdymo įstaigoje tenkinant mokinių poreikius. Tačiau ši sritis dar nėra pakankamai išstudijuota. Šių diskusijų kontekste itin svarbi Jūsų nuomonė.*

*Prašome Jūsų dalyvauti apklausoje, kuri leis geriau suprasti bendradarbiavimo galimybes teikiant įvairiapusišką pagalbą mokiniams ugdymo įstaigoje.*

### **Anketa yra anoniminė Nei vardo, nei pavardės nurodyti nereikia.**

Apklausoje nėra „teisingų“ ar „neteisingų“ atsakymų. Atsakymai atspindės nuomonių įvairovę. Tiesiog svarbu, kad Jūs pareikštumėte SAVO nuomonę.

Apklausą atlieka Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės fakulteto magistrantė Žydra Musvicienė el. p. z.musviciene@gmail.com

Žinios apie Jus	Tinkantį atsakymą žymėkite taip: x
Jūsų lytis	Vyras
	Moteris
Jūsų amžius	Iki 35 m.
	36 - 45 m.
	46 – 55 m.
	56 ir daugiau
Jūsų išsilavinimas	nebaigtas aukštasis
	Aukštasis (bakalauras)
	Aukštasis (magistras)
	studijuojau
Jūsų kvalifikacinė kategorija	Mokytojas
	Vyresnysis mokytojas
	Mokytojas metodininkas
	Mokytojas ekspertas
Jūsų darbo stažas	Iki 5 m.
	6-10 m.
	11- 15 m.
	16-20 m.
	21 ir daugiau

- Kiekvienoje eilutėje žymėkite vieną Jums tinkantį atsakymą.
- Venkite atsakymo „neapsisprendęs“, jį žymėkite tik tuo atveju, jei mokykloje dirbate dar labai neseniai, arba Jums klausimas visiškai netinkamas.
- Mums labai svarbi Jūsų nuomonė visais anketoje pateiktais klausimais, todėl prašome įvertinti kiekvieną teiginį.

Man patinka sportuoti	Visiškai nesutinku	Neapsisprendęs	Visiškai sutinku
	x		

<b>I. Jūsų požiūris į specialistų bendradarbiavimą ugdymo</b>	Atsakymų pasirinkimai		
	Visiškai	Neapsisp	Visiškai

<b>įstaigoje:</b>	<b>nesutinku</b>	<b>rendęs</b>	<b>sutinku</b>
1. Suteikia dvasinį pasitenkinimą			
2. Skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis			
3. Suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų			
4. Skatina profesinį tobulėjimą			
5. Gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą			
6. Suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą			
7. Skatina kokybiškiau atlikti suplanuotą veiklą			
8. Skatina individualią atsakomybę			
9. Ugdymo įstaigoje kolegų bendradarbiavimas lemia teigiamą pedagoginę veiklą			
10. Bendradarbiavimas - savęs realizavimas			
11. Veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga			
12. Bendradarbiavimo santykiai negali būti tiesiogiai tvarkomi, nuleidžiami iš viršaus ar primetami			
13. Bendradarbiavimo kultūra susiformuoja ir toliau vystosi savaime, ir tai lemia pačių darbuotojų norai, pastangos			
14. Administracijos inicijuotas bendradarbiavimas gimnazijoje nėra efektyvus			
15. Priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą, mažina pastangas ir energiją			
16. Ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo			
17. Ugdymo įstaigos kolegialumas dažnai yra privalomas			
18. Bendradarbiavimo kultūra daro darbuotojų bendrą veiklą beveik nepastebimą, bet dažną ir neformalią			
19. Priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą, mažina pastangas ir energiją			
20. Bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais			
<b>II. Kas ir kaip dažnai ugdymo įstaigoje inicijuoja darbuotojų bendradarbiavimą?</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Dažnai</b>	<b>Retai</b>	<b>Niekada</b>
Mokyklos vadovas			
Administracija			
Iniciatyvus darbuotojas			
Socialinis pedagogas			
Specialusis pedagogas			
Psichologas			
Grupė mokytojų			
<b>III. Kaip dažnai jūs bendradarbiaujate su kitais ugdymo įstaigos bendruomenės nariais?</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Dažnai</b>	<b>Retai</b>	<b>Niekada</b>
Aš - direktorius			
Aš - mokytojai			
Aš – socialinis pedagogas			
Aš – specialusis pedagogas			
Aš – psichologas			
Aš – sveikatos priežiūros specialistas			
Aš - klasės auklėtojas			
Aš – mokinių tėvai			
<b>IV. Įvertinkite savo bendradarbiavimą ugdymo įstaigoje su kitais bendruomenės nariais:</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Puikiai</b>	<b>Gerai</b>	<b>Blogai</b>
Aš - direktorius			
Aš - mokytojai			
Aš – socialinis pedagogas			
Aš – specialusis pedagogas			
Aš – psichologas			
Aš – sveikatos priežiūros specialistas			
Aš - klasės auklėtojas			
Aš – mokinių tėvai			

<b>V. Kaip dažnai bendradarbiaujate su ugdymo įstaigos darbuotojais įvairiose veiklos srityse?</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Dažnai</b>	<b>Retai</b>	<b>Niekada</b>
<b>Dalyvavimas sprendžiant įvairias mokinių ugdymosi ir elgesio problemas gimnazijoje:</b>			
1. Analizuojant mokinių pamokų nelankymo priežastis			
2. Sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus			
3. Sprendžiant adaptacijos klausimus			
4. Rizikos grupei priklausančių mokinių problemas			
5. Sprendžiant netinkamo elgesio apraiškas gimnazijoje			
6. Analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus			
<b>Dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje</b>			
1. Sprendžiant specialiųjų poreikių mokinių ugdymosi klausimus			
2. Rengiant specialiųjų poreikių mokinių individualizuotas programas			
3. Dalyvavimas ugdymo įstaigos specialiojo ugdymo komisijoje			
4. Dalyvavimas vertinant adaptacijos laikotarpį			
5. Dalyvavimas koreguojant netinkamą mokinių elgesį			
<b>Dalyvavimas vykdant prevencines programas:</b>			
1. Patyčių paplitimo;			
2. Psichotropinių medžiagų vartojimo;			
3. Socialinių įgūdžių ugdymo;			
4. Neformaliame ugdymo;			
<b>Dalyvavimas mokyklos vizijos, misijos kūrimo (numatymo) veikloje:</b>			
1. Dalyvavimas mokyklos veiklos planavime			
2. Dalyvavimas mokyklos situacijos analizės (audito) veikloje			
3. Organizavimas/vadovavimas ilgalaikiams ar trumpalaikiams projektams			
4. Mokymo organizavimo veikloje			
5. Šventinių renginių (parodų, koncertų, konkursų, talkų, paramos, labdaros akcijų ir kt.) organizavimas ar dalyvavimas juose			
6. Mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose			
7. Kvalifikacijos kėlimo renginių (seminarų, konferencijų) mokykloje organizavimas ar dalyvavimas juose			
8. Tėvų susirinkimų organizavimas, vedimas			
9. Mokyklos pedagogų susirinkimų organizavimas, vedimas			
<b>VI. Bendradarbiavimo skatinamas ugdymo įstaigoje:</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Visiškai nesutinku</b>	<b>Neapsisprendęs</b>	<b>Visiškai sutinku</b>
1. Materialinis skatinimas (teisingas darbo užmokestis, premijos ir pan.)			
2. Atsakomybės ir įgaliojimų suteikimas			
3. Nemokami laisvalaikio renginiai (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir kt.)			
4. Išsilavinimo, seminarų, konferencijų, kvalifikacijos kėlimo kursų išlaidų apmokėjimas			
5. Tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės (kvalifikacijos kėlimo aspektu)			
6. Įtraukimas į sprendimų priėmimą			
7. Geras psichologinis mikroklimatas grupėje			
8. Darbuotojo reikšmingumo įvertinimas iš vadovybės pusės			
9. Vadovo dėmesys darbuotojui			
10. Darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje			
<b>VII. Tarpusavio santykiai:</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Visiškai nesutinku</b>	<b>Neapsisprendęs</b>	<b>Visiškai sutinku</b>
1. Bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai			
2. Grupėje išklausoma ir gerbiama tik tų darbuotojų nuomonė, kurie turi aukštesnį socialinį statusą arba yra vadovų numylėtiniai			
3. Išsakius kritišką nuomonę darbo klausimais, iš darbuotojų galima susilaukti nemalonumų			
4. Darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę			
5. Vienodai pripažįstami ir gerbiami visos pareigas ar funkcijas atliekantys darbuotojai			

6. Darbuotojai linkę padėti vieni kitiems, jei to paprašoma			
7. Mokykloje visuomet galima su kuo nors pasikonsultuoti apie darbinės problemas			
8. Darbuotojai tarpusavyje dalijasi patirtimi apie naujuosius mokymo metodus, pedagogikos naujienas, savo sukauptą mokomąją dalomąją medžiagą, sumanymais ir pan.			
9. Esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis			
10. Kolektyvo nariai nuoširdžiai išgyvena kitų nesėkmes darbe			
<b>VIII. Jūsų gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti:</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Visiškai nesutinku</b>	<b>Neapsisprendęs</b>	<b>Visiškai sutinku</b>
1. Moku efektyviai bendradarbiauti su gimnazijos pedagogais ar administracija			
2. Man pakanka informacijos apie tai, kaip reikia efektyviai bendradarbiauti su darbuotojais			
3. Aktyviai dalyvauju įvairiose pedagogų ar administracijos organizuojamose veiklose			
4. Jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams			
5. Turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių			
6. Man pakanka gebėjimų priimti sprendimus, susijusius su savo kasdieniu darbu			
7. Mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais			
8. Man pakanka gebėjimų vertinti kilusius konfliktus (problemas) ir daryti sprendimus (išvadas)			
9. Turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius			
10. Dažnai stengiuosi pats (-i) inicijuoti tarpusavio bendradarbiavimą gimnazijoje			
11. Turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis			
12. Domiuosi ir gilinu savo žinias tarpusavio bendradarbiavimo plėtotės klausimais			
13. Bendradarbiaudamas (-a) su darbuotojais pilnai panaudoju savo profesines ir bendrąsias kompetencijas			
14. Su darbuotojais pasidalinu gera ar bloga savo darbo patirtimi			
15. Dažnai teikiu įvairius pasiūlymus, idėjas dėl efektyvesnio tarpusavio bendradarbiavimo			
<b>IX. Kaip dažnai gimnazija siūlo mokomuosius renginius, kurių metu galite įgyti bei tobulinti žinias apie tarpusavio bendradarbiavimą?</b>	<b>Atsakymų pasirinkimai</b>		
	<b>Dažnai</b>	<b>Retai</b>	<b>Niekada</b>
1. Seminarai, konferencijos			
2. Edukacinės išvykos			
3. Specializuoti mokymai - kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir kt.)			
4. Metodiniai – praktiniai užsiėmimai			
5. Specializuotos literatūros studijavimas			
6. Nuotolinis mokymas (-is)			
7. Praktinių įgūdžių įgijimo pratybos			

*Nuoširdžiai dėkoju už pagalbą !*

## **PRIEDAS Nr. 2**

### **INTERVIU KLAUSIMAI TĖVAMS**

*Itin svarbios yra socialinio pedagogo bendradarbiavimo galimybės ugdymo įstaigoje tenkinant mokinių poreikius. Tačiau ši sritis dar nėra pakankamai išstudijuota. Šių diskusijų kontekste itin svarbi Jūsų nuomonė.*

*Prašome Jūsų dalyvauti apklausoje, kuri leis geriau suprasti bendradarbiavimo galimybes teikiant įvairiapusišką pagalbą mokiniams ugdymo įstaigoje.*

- 1. Gal galėtumėte nusakyti bendradarbiavimo sampratą:**.....  
.....  
.....
- 2. Kaip jūs galėtumėte apibūdinti mokytojų tarpusavio bendradarbiavimą, sprendžiant įvairias problemas gimnazijoje:**.....  
.....  
.....
- 3. Ar teko spręsti vaikų ugdymosi procese atsiradusias problemas, kreipiantis į socialinį pedagoga, jei kreipėtės, gal galėtumėte nusakyti kreipimosi priežastis bei atsiradusias problemas:**  
.....  
.....  
.....
- 4. Kaip galėtumėte nusakyti bendradarbiavimo reikšmingumą, sprendžiant įvairias problemas ugdymosi procese:**.....  
.....  
.....
- 5. Kaip, jus manote, ar būtinas tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas tarpusavyje, sprendžiant įvairias problemas, jei būtinas gal galite pasakyti kodėl?**.....  
.....  
.....
- 6. Kaip jūs bendradarbiaujate su mokytojais ugdymosi procese?**.....  
.....  
.....
- 7. Kaip jūs įvertintumėte jūsų tarpusavio bendradarbiavimo procesą (nuoširdus, efektyvus ir pan.):**.....  
.....  
.....
- 8. Gal galėtumėte išvardinti keletą veiksmų, kurie padeda ar skatina sėkmingą bendradarbiavimo vyksmą:**.....  
.....  
.....
- 9. Kokios, jūsų manymu, sėkmingiausios bendradarbiavimo formos?** .....
- 10. Kokios, jums asmeniškai, priimtinausios bendradarbiavimo formos, sprendžiant įvairias problemas?**  
.....  
.....  
.....
- 11. Gal galėtumėte išvardinti keletą veiksmų, trukdančių bendradarbiauti?**  
.....



.....  
.....  
12. Kokios, jūsų manymu, nesėkmingiausios bendradarbiavimo formos? .....

.....  
.....  
13. Kokie sunkumai jums trukdo sėkmingai bendradarbiauti, gal galėtumėte išvardinti?  
.....  
.....

Žinios apie Jus	Tinkantį atsakymą žymėkite taip: x
Jūsų lytis	Vyras
	Moteris
Jūsų amžius	Iki 35 m.
	36 - 45 m.
	46 – 55 m.
	56 ir daugiau
Jūsų išsilavinimas	Vidurinis
	Aukštesnysis
	Nebaigtas aukštasis
	Aukštasis (bakalauras)
	Aukštasis (magistras)

**NUOŠIRDŽIAI DĖKOJU UŽ BENDRADARBIAVIMĄ!**

**PRIEDAS Nr.3**

**1 lentelė**

Pedagogų požiūrio į bendradarbiavimą vidurkių pasiskirstymo palyginimas lyties atžvilgiu

Požiūris į bendradarbiavimą	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Suteikia dvasinį pasitenkinimą	vyr.	23	2,35	0,885	0,841
	mot.	153	2,31	0,905	
<b>Skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis</b>	vyr.	23	2,74	0,689	<b>0,050</b>
	mot.	153	2,41	0,914	
<b>Suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų</b>	vyr.	23	3,00	0,000	<b>0,001</b>
	mot.	153	2,74	0,676	
Skatina profesinį tobulėjimą	vyr.	23	2,48	0,898	0,699
	mot.	153	2,40	0,920	
<b>Gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą</b>	vyr.	23	3,00	0,000	<b>0,001</b>
	mot.	153	2,74	0,676	
<b>Suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą</b>	vyr.	23	2,74	0,689	<b>0,050</b>
	mot.	153	2,41	0,914	
Skatina kokybiškiau atlikti suplanuotą veiklą	vyr.	23	2,91	0,288	0,975
	mot.	153	2,92	0,280	
Skatina individualią atsakomybę	vyr.	23	2,78	0,422	0,746
	mot.	153	2,75	0,433	
Ugdymo įstaigoje kolegų bendradarbiavimas lemia teigiamą pedagoginę veiklą	vyr.	23	2,22	0,998	0,516
	mot.	153	2,07	1,001	
Bendradarbiavimas - savęs realizavimas	vyr.	23	2,74	0,689	0,689
	mot.	153	2,67	0,742	
<b>Veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga</b>	vyr.	23	2,87	0,344	<b>0,002</b>
	mot.	153	2,58	0,714	
Bendradarbiavimo santykiai negali būti tiesiogiai tvarkomi, nuleidžiami iš viršaus ar primetami	vyr.	23	2,30	0,876	0,143
	mot.	153	2,56	0,768	
Bendradarbiavimo kultūra susiformuoja ir toliau vystosi savaime, ir tai lemia pačių darbuotojų norai, pastangos	vyr.	23	2,52	0,790	0,432
	mot.	153	2,64	0,655	
Administracijos inicijuotas bendradarbiavimas gimnazijoje nėra efektyvus	vyr.	23	2,13	0,920	0,705
	mot.	153	2,21	0,929	
<b>Priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą, mažina pastangas ir energiją</b>	vyr.	23	1,83	0,778	<b>0,089</b>
	mot.	153	2,13	0,800	
Ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo	vyr.	23	2,30	0,926	0,204
	mot.	153	2,54	0,795	
Ugdymo įstaigos kolegialumas dažnai yra privalomas	vyr.	23	1,96	1,022	0,304
	mot.	153	1,73	0,967	
Bendradarbiavimo kultūra daro darbuotojų bendrą veiklą beveik nepastebimą, bet dažną ir neformalią	vyr.	23	2,57	0,728	0,182
	mot.	153	2,30	0,904	
Bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais	vyr.	153	2,48	0,882	0,277
	mot.	23	2,65	0,775	

2 lentelė

Pedagogų požiūrio į bendradarbiavimą vidurkių pasiskirstymo palyginimas gimnazijos tipo atžvilgiu

	Gimnazija	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis	p reikšmė
--	-----------	------------	--------------	------------------------	-----------

<b>Požiūris į bendradarbiavimą</b>				<b>vidurkis (SD)</b>	
Suteikia dvasinį pasitenkinimą	miesto	88	2,32	0,891	0,934
	rajono	88	2,31	0,914	
<b>Skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis</b>	miesto	88	2,74	0,689	<b>0,050</b>
	rajono	88	2,41	0,914	
Suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų	miesto	88	2,75	0,665	0,743
	rajono	88	2,80	0,609	
Skatina profesinį tobulėjimą	miesto	88	2,43	0,907	0,737
	rajono	88	2,39	0,928	
<b>Gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą</b>	miesto	88	2,74	0,689	<b>0,050</b>
	rajono	88	2,41	0,914	
Suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą	miesto	88	2,43	0,907	0,601
	rajono	88	2,48	0,884	
Skatina kokybiškiau atlikti suplanuotą veiklą	miesto	88	2,90	0,305	0,764
	rajono	88	2,93	0,254	
Skatina individualią atsakomybę	miesto	88	2,74	0,442	1,000
	rajono	88	2,77	0,421	
Ugdymo įstaigoje kolegų bendradarbiavimas lemia teigiamą pedagoginę veiklą	miesto	88	2,11	0,999	0,660
	rajono	88	2,07	1,003	
Bendradarbiavimas - savęs realizavimas	miesto	88	2,68	0,736	0,633
	rajono	88	2,68	0,736	
Veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga	miesto	88	2,59	0,705	0,503
	rajono	88	2,64	0,664	
Bendradarbiavimo santykiai negali būti tiesiogiai tvarkomi, nuleidžiami iš viršaus ar primetami	miesto	88	2,56	0,756	0,465
	rajono	88	2,50	0,816	
Bendradarbiavimo kultūra susiformuoja ir toliau vystosi savaime, ir tai lemia pačių darbuotojų norai, pastangos	miesto	88	2,59	0,705	0,708
	rajono	88	2,66	0,641	
Administracijos inicijuotas bendradarbiavimas gimnazijoje nėra efektyvus	miesto	88	2,15	0,929	0,166
	rajono	88	2,25	0,925	
Priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą, mažina pastangas ir energiją	miesto	88	2,07	0,785	0,441
	rajono	88	2,11	0,823	
Ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo	miesto	88	2,42	0,854	0,932
	rajono	88	2,59	0,768	
Ugdymo įstaigos kolegialumas dažnai yra privalomas	miesto	88	1,82	0,989	0,867
	rajono	88	1,70	0,961	
Bendradarbiavimo kultūra daro darbuotojų bendrą veiklą beveik nepastebimą, bet dažną ir neformalią	miesto	88	2,33	0,880	0,469
	rajono	88	2,34	0,896	
<b>Bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais</b>	miesto	88	2,87	0,344	<b>0,002</b>
	rajono	88	2,58	0,714	

3 lentelė

**Pedagogų požiūrio į bendradarbiavimą vidurkių pasiskirstymo palyginimas amžiaus atžvilgiu**

	<b>Amžius</b>	<b>Kiekis</b>	<b>Vidurkis</b>	<b>Standartini</b>	<b>p</b>
--	---------------	---------------	-----------------	--------------------	----------

Požiūris į bendradarbiavimą		(N)	(M)	s nuokrypis vidurkis (SD)	reikšmė
Suteikia dvasinį pasitenkinimą	Iki 35 m.	79	2,35	0,878	0,579
	Nuo 36 m.	97	2,28	0,921	
<b>Skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis</b>	Iki 35 m.	79	2,48	0,845	<b>0,032</b>
	Nuo 36 m.	97	2,53	0,792	
Suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų	Iki 35 m.	79	2,75	0,669	0,440
	Nuo 36 m.	97	2,79	0,611	
Skatina profesinį tobulėjimą	Iki 35 m.	79	2,47	0,889	0,854
	Nuo 36 m.	97	2,36	0,937	
<b>Gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą</b>	Iki 35 m.	79	2,48	0,845	<b>0,032</b>
	Nuo 36 m.	97	2,53	0,792	
Suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą	Iki 35 m.	79	2,47	0,889	0,247
	Nuo 36 m.	97	2,44	0,901	
Skatina kokybiškiau atlikti suplanuotą veiklą	Iki 35 m.	79	2,94	0,245	0,237
	Nuo 36 m.	97	2,90	0,306	
Skatina individualią atsakomybę	Iki 35 m.	79	2,80	0,404	0,519
	Nuo 36 m.	97	2,72	0,451	
Ugdymo įstaigoje kolegų bendradarbiavimas lemia teigiamą pedagoginę veiklą	Iki 35 m.	79	2,19	0,988	0,916
	Nuo 36 m.	97	2,01	1,005	
Bendradarbiavimas - savęs realizavimas	Iki 35 m.	79	2,72	0,697	0,228
	Nuo 36 m.	97	2,65	0,764	
Veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga	Iki 35 m.	79	2,61	0,706	0,889
	Nuo 36 m.	97	2,62	0,668	
Bendradarbiavimo santykiai negali būti tiesiogiai tvarkomi, nuleidžiami iš viršaus ar primetami	Iki 35 m.	79	2,61	0,724	0,112
	Nuo 36 m.	97	2,46	,830	
Bendradarbiavimo kultūra susiformuoja ir toliau vystosi savaime, ir tai lemia pačių darbuotojų norai, pastangos	Iki 35 m.	79	2,63	0,683	0,198
	Nuo 36 m.	97	2,62	0,668	
Administracijos inicijuotas bendradarbiavimas gimnazijoje nėra efektyvus	Iki 35 m.	79	2,08	0,944	0,718
	Nuo 36 m.	97	2,30	0,903	
Priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą, mažina pastangas ir energiją	Iki 35 m.	79	2,18	0,813	0,739
	Nuo 36 m.	97	2,02	0,790	
<b>Ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo</b>	Iki 35 m.	79	2,48	0,845	<b>0,032</b>
	Nuo 36 m.	97	2,53	0,792	
Ugdymo įstaigos kolegialumas dažnai yra privalomas	Iki 35 m.	79	1,73	0,970	0,503
	Nuo 36 m.	97	1,78	0,981	
Bendradarbiavimo kultūra daro darbuotojų bendrą veiklą beveik nepastebimą, bet dažną ir neformalią	Iki 35 m.	79	2,18	0,930	0,819
	Nuo 36 m.	97	2,46	0,830	
<b>Bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais</b>	Iki 35 m.	79	2,48	0,845	<b>0,033</b>
	Nuo 36 m.	97	2,53	0,793	

4 lentelė

Pedagogų požiūrio į bendradarbiavimą vidurkių pasiskirstymo palyginimas darbo stažo atžvilgiu

	Darbo	Kiekis	Vidurkis	Standartinis	p
--	-------	--------	----------	--------------	---

Požiūris į bendradarbiavimą	stažas	(N)	(M)	nuokrypis vidurkis (SD)	reikšmė
Suteikia dvasinį pasitenkinimą	Iki 15 m.	52	2,29	0,915	0,819
	Nuo 16 m.	124	2,32	0,898	
<b>Skatina vertinti ne tik savo darbo kokybę, bet ir patį bendradarbiavimą su kolegomis</b>	Iki 15 m.	52	2,48	0,845	<b>0,033</b>
	Nuo 16 m.	124	2,53	0,793	
Suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų	Iki 15 m.	52	2,73	0,689	0,819
	Nuo 16 m.	124	2,79	0,615	
Skatina profesinį tobulėjimą	Iki 15 m.	52	2,38	0,932	0,503
	Nuo 16 m.	124	2,42	0,912	
<b>Gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą</b>	Iki 15 m.	52	2,48	0,845	<b>0,033</b>
	Nuo 16 m.	124	2,53	0,793	
Suteikia galimybę greičiau atlikti suplanuotą veiklą	Iki 15 m.	52	2,38	0,932	0,380
	Nuo 16 m.	124	2,48	0,879	
Skatina kokybiškiau atlikti suplanuotą veiklą	Iki 15 m.	52	2,88	0,323	0,653
	Nuo 16 m.	124	2,93	0,260	
Skatina individualią atsakomybę	Iki 15 m.	52	2,71	0,457	0,744
	Nuo 16 m.	124	2,77	0,420	
Ugdymo įstaigoje kolegų bendradarbiavimas lemia teigiamą pedagoginę veiklą	Iki 15 m.	52	2,04	1,009	0,483
	Nuo 16 m.	124	2,11	0,998	
Bendradarbiavimas - savęs realizavimas	Iki 15 m.	52	2,65	0,764	0,750
	Nuo 16 m.	124	2,69	0,723	
Veikloje bendradarbiaujama todėl, kad darbuotojai suvokia, jog išvien dirbti ir efektyvu ir naudinga	Iki 15 m.	52	2,56	0,725	0,903
	Nuo 16 m.	124	2,64	0,667	
Bendradarbiavimo santykiai negali būti tiesiogiai tvarkomi, nuleidžiami iš viršaus ar primetami	Iki 15 m.	52	2,56	0,777	0,553
	Nuo 16 m.	124	2,52	0,791	
Bendradarbiavimo kultūra susiformuoja ir toliau vystosi savaime, ir tai lemia pačių darbuotojų norai, pastangos	Iki 15 m.	52	2,63	0,658	0,881
	Nuo 16 m.	124	2,62	0,682	
Administracijos inicijuotas bendradarbiavimas gimnazijoje nėra efektyvus	Iki 15 m.	52	2,13	0,950	0,952
	Nuo 16 m.	124	2,23	0,918	
Priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą, mažina pastangas ir energiją	Iki 15 m.	52	2,08	0,788	0,544
	Nuo 16 m.	124	2,10	0,811	
Ugdymo įstaigos administracija negali valdyti darbuotojų bendradarbiavimo	Iki 15 m.	52	2,50	0,804	0,651
	Nuo 16 m.	124	2,51	0,821	
Ugdymo įstaigos kolegialumas dažnai yra privalomas	Iki 15 m.	52	1,69	0,961	0,861
	Nuo 16 m.	124	1,79	0,982	
Bendradarbiavimo kultūra daro darbuotojų bendrą veiklą beveik nepastebimą, bet dažną ir neformalią	Iki 15 m.	52	2,29	0,915	0,746
	Nuo 16 m.	124	2,35	0,876	
<b>Bendradarbiavimo kultūra atspindi sutarimo kultūrą bei darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais</b>	Iki 15 m.	52	2,87	0,344	<b>0,002</b>
	Nuo 16 m.	124	2,58	0,714	

5 lentelė

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimo vidurkių pasiskirstymo palyginimas lyties atžvilgiu

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimas	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Mokyklos vadovas	vyr.	23	1,52	0,511	0,419
	mot.	153	1,43	0,497	
Administracija	vyr.	23	1,39	0,499	0,631
	mot.	153	1,34	0,475	
Iniciatyvus darbuotojas	vyr.	23	1,26	0,449	0,294
	mot.	153	1,17	0,377	
Socialinis pedagogas	vyr.	23	1,65	0,487	0,686
	mot.	153	1,61	0,490	
Specialusis pedagogas	vyr.	23	2,13	0,548	0,519
	mot.	153	2,03	0,692	
Psichologas	vyr.	23	2,13	0,548	0,519
	mot.	153	2,03	0,692	
Grupė mokytojų	vyr.	23	1,43	0,507	0,450
	mot.	153	1,35	0,479	

6 lentelė

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimo vidurkių pasiskirstymo palyginimas gimnazijos tipo atžvilgiu

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimas	Gimnazija	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Mokyklos vadovas	miesto	88	1,42	0,496	0,547
	rajono	88	1,47	0,502	
Administracija	miesto	88	1,31	0,464	0,270
	rajono	88	1,39	0,490	
Iniciatyvus darbuotojas	miesto	88	1,16	0,368	0,437
	rajono	88	1,20	0,406	
Socialinis pedagogas	miesto	88	1,65	0,480	0,356
	rajono	88	1,58	0,496	
Specialusis pedagogas	miesto	88	2,06	0,667	0,824
	rajono	88	2,03	0,686	
Psichologas	miesto	88	2,06	0,667	0,824
	rajono	88	2,03	0,686	
Grupė mokytojų	miesto	88	1,40	0,492	0,350
	rajono	88	1,33	0,473	

7 lentelė

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimo vidurkių pasiskirstymo palyginimas amžiaus atžvilgiu

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimas	Amžius	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Mokyklos vadovas	Iki 35 m.	79	1,48	0,503	0,365
	Nuo 36 m.	97	1,41	0,495	
Administracija	Iki 35 m.	79	1,37	0,485	0,609
	Nuo 36 m.	97	1,33	0,473	
Iniciatyvus darbuotojas	Iki 35 m.	79	1,14	0,348	0,188
	Nuo 36 m.	97	1,22	0,414	
Socialinis pedagogas	Iki 35 m.	79	1,66	0,477	0,275
	Nuo 36 m.	97	1,58	0,497	
Specialusis pedagogas	Iki 35 m.	79	2,09	0,701	0,445
	Nuo 36 m.	97	2,01	0,653	
Psichologas	Iki 35 m.	79	2,09	0,701	0,445
	Nuo 36 m.	97	2,01	0,653	
Grupė mokytojų	Iki 35 m.	79	1,37	0,485	0,932
	Nuo 36 m.	97	1,36	0,483	

8 lentelė

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimo vidurkių pasiskirstymo palyginimas darbo stažo atžvilgiu

Ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo inicijavimas	Darbo stažas	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Mokyklos vadovas	Iki 15 m.	52	1,44	0,502	0,988
	Nuo 16 m.	124	1,44	0,499	
Administracija	Iki 15 m.	52	1,35	0,480	0,994
	Nuo 16 m.	124	1,35	0,478	
Iniciatyvus darbuotojas	Iki 15 m.	52	1,17	0,382	0,847
	Nuo 16 m.	124	1,19	0,390	
Socialinis pedagogas	Iki 15 m.	52	1,65	0,480	0,481
	Nuo 16 m.	124	1,60	0,493	
Specialusis pedagogas	Iki 15 m.	52	2,12	0,676	0,375
	Nuo 16 m.	124	2,02	0,675	
Psichologas	Iki 15 m.	52	2,12	0,676	0,375
	Nuo 16 m.	124	2,02	0,675	
Grupė mokytojų	Iki 15 m.	52	1,37	0,486	0,975
	Nuo 16 m.	124	1,36	0,483	

9 lentelė

Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumo vidurkių palyginimas gimnazijų tipo atžvilgiu

Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumas	Gimnazija	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Aš - direktorius	miesto	88	1,19	0,397	0,851
	rajono	88	1,20	0,406	
Aš - mokytojai	miesto	88	2,87	0,344	<b>0,020</b>
	rajono	88	2,58	0,714	
Aš – socialinis pedagogas	miesto	88	1,49	0,503	0,817
	rajono	88	1,58	0,496	
Aš – specialusis pedagogas	miesto	88	1,53	0,677	0,737
	rajono	88	1,51	0,625	
Aš – psichologas	miesto	88	1,72	0,454	0,799
	rajono	88	1,74	0,442	
Aš – sveikatos priežiūros specialistas	miesto	88	2,13	0,603	1,000
	rajono	88	2,15	0,578	
Aš - klasės auklėtojas	miesto	88	1,16	0,368	0,743
	rajono	88	1,16	0,368	
Aš – mokinių tėvai	miesto	88	1,31	0,464	0,851
	rajono	88	1,28	0,454	

10 lentelė

**Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumo vidurkių palyginimas amžiaus atžvilgiu**

Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumas	Amžius	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Aš - direktorius	Iki 35 m.	79	1,19	0,395	0,789
	Nuo 36 m.	97	1,21	0,407	
Aš - mokytojai	Iki 35 m.	79	2,74	0,689	<b>0,050</b>
	Nuo 36 m.	97	2,41	0,914	
Aš – socialinis pedagogas	Iki 35 m.	79	1,56	0,500	0,692
	Nuo 36 m.	97	1,52	0,502	
Aš – specialusis pedagogas	Iki 35 m.	79	1,54	0,616	0,854
	Nuo 36 m.	97	1,51	0,679	
Aš – psichologas	Iki 35 m.	79	1,73	0,445	0,568
	Nuo 36 m.	97	1,72	0,451	
Aš – sveikatos priežiūros specialistas	Iki 35 m.	79	2,16	0,629	0,519
	Nuo 36 m.	97	2,11	0,557	
Aš - klasės auklėtojas	Iki 35 m.	79	1,14	0,348	0,828
	Nuo 36 m.	97	1,18	0,382	
Aš – mokinių tėvai	Iki 35 m.	79	1,30	0,463	0,789
	Nuo 36 m.	97	1,29	0,455	

11 lentelė

**Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumo vidurkių palyginimas darbo stažo atžvilgiu**

				Standarti	p reikšmė
--	--	--	--	-----------	-----------



Bendradarbiavimo su kitais ugdymo įstaigos nariais dažnumo išreikštumas	Darbo stažas	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	nis nuokrypis vidurkis (SD)	
Aš - direktorius	Iki 15 m.	52	1,13	0,345	0,169
	Nuo 16 m.	124	1,23	0,420	
Aš - mokytojai	Iki 15 m.	52	2,87	0,344	<b>0,020</b>
	Nuo 16 m.	124	2,58	0,714	
Aš – socialinis pedagogas	Iki 15 m.	52	1,48	0,505	0,836
	Nuo 16 m.	124	1,56	0,499	
Aš – specialusis pedagogas	Iki 15 m.	52	1,54	0,699	0,503
	Nuo 16 m.	124	1,52	0,631	
Aš – psichologas	Iki 15 m.	52	1,69	0,466	0,800
	Nuo 16 m.	124	1,74	0,439	
Aš – sveikatos priežiūros specialistas	Iki 15 m.	52	2,15	0,638	0,744
	Nuo 16 m.	124	2,13	0,570	
Aš - klasės auklėtojas	Iki 15 m.	52	1,17	0,382	0,226
	Nuo 16 m.	124	1,15	0,362	
Aš – mokinių tėvai	Iki 15 m.	52	1,23	0,425	0,169
	Nuo 16 m.	124	1,32	0,469	

12 lentelė

**Bendradarbiavimo įvertinimo su kitais ugdymo įstaigos nariais vidurkių palyginimas lyties atžvilgiu**

Bendradarbiavimo įvertinimas su kitais ugdymo įstaigos nariais	Lytis	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Aš - direktorius	vyr.	23	1,70	0,470	0,205
	mot.	153	1,81	0,393	
Aš - mokytojai	vyr.	23	1,74	0,449	0,294
	mot.	153	1,83	0,377	
Aš – socialinis pedagogas	vyr.	23	1,70	0,470	0,667
	mot.	153	1,74	0,441	
Aš – specialusis pedagogas	vyr.	23	2,09	0,288	0,975
	mot.	153	2,08	0,280	
Aš – psichologas	vyr.	23	1,61	0,499	0,587
	mot.	153	1,67	0,473	
Aš – sveikatos priežiūros specialistas	vyr.	23	2,09	0,288	0,975
	mot.	153	2,08	0,280	
Aš - klasės auklėtojas	vyr.	23	1,70	0,470	0,205
	mot.	153	1,81	0,393	
Aš – mokinių tėvai	vyr.	23	2,26	0,449	0,294
	mot.	153	2,17	0,377	

13 lentelė

**Bendradarbiavimo įvertinimo su kitais ugdymo įstaigos nariais vidurkių palyginimas I gimnazijų tipo atžvilgiu**

Bendradarbiavimo įvertinimas su kitais ugdymo įstaigos nariais	Gimnazija	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Aš - direktorius	miesto	88	1,76	0,429	0,265
	rajono	88	1,83	0,378	
Aš - mokytojai	miesto	88	1,84	0,368	0,437
	rajono	88	1,80	0,406	
Aš – socialinis pedagogas	miesto	88	1,72	0,454	0,612
	rajono	88	1,75	0,435	
Aš – specialusis pedagogas	miesto	88	2,10	0,305	0,421
	rajono	88	2,07	0,254	
Aš – psichologas	miesto	88	1,68	0,468	0,527
	rajono	88	1,64	0,484	
Aš – sveikatos priežiūros specialistas	miesto	88	2,10	0,305	0,421
	rajono	88	2,07	0,254	
Aš - klasės auklėtojas	miesto	88	1,76	0,429	0,265
	rajono	88	1,83	0,378	
Aš – mokinių tėvai	miesto	88	2,16	0,368	0,437
	rajono	88	2,20	0,406	

14 lentelė

**Bendradarbiavimo įvertinimo su kitais ugdymo įstaigos nariais vidurkių palyginimas amžiaus atžvilgiu**

Bendradarbiavimo įvertinimas su kitais ugdymo įstaigos nariais	Amžius	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Aš - direktorius	Iki 35 m.	79	1,77	0,422	0,492
	Nuo 36 m.	97	1,81	0,391	
Aš - mokytojai	Iki 35 m.	79	1,86	0,348	0,188
	Nuo 36 m.	97	1,78	0,414	
Aš – socialinis pedagogas	Iki 35 m.	79	1,75	0,438	0,709
	Nuo 36 m.	97	1,72	0,451	
Aš – specialusis pedagogas	Iki 35 m.	79	2,06	0,245	0,350
	Nuo 36 m.	97	2,10	0,306	
Aš – psichologas	Iki 35 m.	79	1,72	0,451	0,116
	Nuo 36 m.	97	1,61	0,491	
Aš – sveikatos priežiūros specialistas	Iki 35 m.	79	2,06	0,245	0,350
	Nuo 36 m.	97	2,10	0,306	
Aš - klasės auklėtojas	Iki 35 m.	79	1,77	0,422	0,492
	Nuo 36 m.	97	1,81	0,391	
Aš – mokinių tėvai	Iki 35 m.	79	2,14	0,348	0,188
	Nuo 36 m.	97	2,22	0,414	

15 lentelė

**Bendradarbiavimo įvertinimo su kitais ugdymo įstaigos nariais vidurkių palyginimas darbo stažo atžvilgiu**

Bendradarbiavimo įvertinimas su kitais ugdymo	Darbo	Kiekis	Vidurkis	Standartinis	p
---	-------	--------	----------	--------------	---

<b>įstaigos nariais</b>	<b>stažas</b>	<b>(N)</b>	<b>(M)</b>	<b>s nuokrypis vidurkis (SD)</b>	<b>reikšmė</b>
Aš - direktorius	Iki 15 m.	52	1,81	0,398	0,796
	Nuo 16 m.	124	1,79	0,409	
Aš - mokytojai	Iki 15 m.	52	1,83	0,382	0,847
	Nuo 16 m.	124	1,81	0,390	
Aš – socialinis pedagogas	Iki 15 m.	52	1,73	0,448	0,966
	Nuo 16 m.	124	1,73	0,444	
Aš – specialusis pedagogas	Iki 15 m.	52	2,12	0,323	0,356
	Nuo 16 m.	124	2,07	0,260	
Aš – psichologas	Iki 15 m.	52	1,65	0,480	0,925
	Nuo 16 m.	124	1,66	0,475	
Aš – sveikatos priežiūros specialistas	Iki 15 m.	52	2,12	0,323	0,356
	Nuo 16 m.	124	2,07	0,260	
Aš - klasės auklėtojas	Iki 15 m.	52	1,81	0,398	0,796
	Nuo 16 m.	124	1,79	0,409	
Aš – mokinių tėvai	Iki 15 m.	52	2,17	0,382	0,847
	Nuo 16 m.	124	2,19	0,390	

16 lentelė

Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumo vidurkių palyginimas lyties atžvilgiu

	<b>Lytis</b>	<b>Kiekis</b>	<b>Vidurkis</b>	<b>Standarti</b>	<b>p</b>
--	--------------	---------------	-----------------	------------------	----------

Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumas		(N)	(M)	nis nuokrypis vidurkis (SD)	reikšmė
Dalyvavimas sprendžiant įvairias mokinių ugdymosi ir elgesio problemas gimnazijoje: analizuojant mokinių pamokų nelankymo priežastis	vyr.	23	1,26	0,449	0,294
	mot.	153	1,17	0,377	
Sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus	vyr.	23	1,39	0,499	0,631
	mot.	153	1,34	0,475	
Sprendžiant adaptacijos klausimus	vyr.	23	1,39	0,499	0,197
	mot.	153	1,26	0,441	
Rizikos grupei priklausančių mokinių problemas	vyr.	23	1,26	0,449	0,995
	mot.	153	1,26	0,441	
Sprendžiant netinkamo elgesio apraiškas gimnazijoje	vyr.	23	1,83	0,576	0,643
	mot.	153	1,76	0,593	
Analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus	vyr.	23	2,87	0,344	0,020
	mot.	153	2,58	0,714	
Dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje sprendžiant specialiųjų poreikių mokinių ugdymosi klausimus	vyr.	23	1,48	0,665	0,781
	mot.	153	1,44	0,647	
Rengiant specialiųjų poreikių mokinių individualizuotas programas	vyr.	23	1,74	0,810	0,863
	mot.	153	1,77	0,831	
Dalyvavimas ugdymo įstaigos specialiojo ugdymo komisijoje	vyr.	23	2,13	0,548	0,519
	mot.	153	2,03	0,692	
Dalyvavimas vertinant adaptacijos laikotarpį	vyr.	23	1,70	0,822	0,934
	mot.	153	1,68	0,856	
Dalyvavimas koreguojant netinkamą mokinių elgesį	vyr.	23	1,26	0,449	0,995
	mot.	153	1,26	0,441	
Dalyvavimas vykdant prevencines programas: patyčių paplitimo;	vyr.	23	1,70	0,470	0,137
	mot.	153	1,53	0,501	
Psichotropinių medžiagų vartojimo;	vyr.	23	1,13	0,344	0,636
	mot.	153	1,17	0,377	
Socialinių įgūdžių ugdymo;	vyr.	23	1,39	0,499	0,631
	mot.	153	1,34	0,475	
Neformaliame ugdymo;	vyr.	23	1,13	0,344	0,689
	mot.	153	1,16	0,371	
Dalyvavimas mokyklos vizijos, misijos kūrimo (numatymo) veikloje: dalyvavimas mokyklos veiklos planavime	vyr.	23	1,39	0,499	0,197
	mot.	153	1,26	0,441	
Dalyvavimas mokyklos situacijos analizės (audito) veikloje	vyr.	23	1,52	0,511	0,870
	mot.	153	1,50	0,502	
Organizavimas/vadovavimas ilgalaikiams ar trumpalaikiams projektams	vyr.	23	1,52	0,898	0,294
	mot.	153	1,34	0,754	
Mokymo organizavimo veikloje	vyr.	23	1,39	0,499	0,587
	mot.	153	1,33	0,473	
Šventinių renginių (parodų, koncertų, konkursų, talkų, paramos, labdaros akcijų ir kt.) organizavimas ar dalyvavimas juose	vyr.	23	1,43	0,507	0,781
	mot.	153	1,27	0,444	
Mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose	vyr.	23	1,39	0,499	0,605
	mot.	153	1,33	0,473	
Kvalifikacijos kėlimo renginių (seminarų, konferencijų) mokykloje organizavimas ar dalyvavimas juose	vyr.	23	1,13	0,344	0,294
	mot.	153	1,16	0,371	
Tėvų susirinkimų organizavimas, vedimas	vyr.	23	1,26	0,449	0,911
	mot.	153	1,17	0,377	
Mokyklos pedagogų susirinkimų organizavimas, vedimas	vyr.	23	1,78	0,671	0,294
	mot.	153	1,76	0,723	

17 lentelė

Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumo vidurkių palyginimas gimnazijų tipo atžvilgiu

Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse	Gimnazija	Kiekis	Vidurkis	Standartini	p
--	-----------	--------	----------	-------------	---

išreikštumas		(N)	(M)	s nuokrypis vidurkis (SD)	reikšmė
<b>Dalyvavimas sprendžiant įvairias mokinių ugdymosi ir elgesio problemas gimnazijoje:</b> Analizuojant mokinių pamokų nelankymo priežastis	miesto	88	1,16	0,368	0,437
	rajono	88	1,20	0,406	
<b>Sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus</b>	miesto	88	2,87	0,344	<b>0,020</b>
	rajono	88	2,58	0,714	
Sprendžiant adaptacijos klausimus	miesto	88	1,31	0,464	0,867
	rajono	88	1,39	0,490	
Rizikos grupei priklausančių mokinių problemas	miesto	88	1,27	0,448	1,000
	rajono	88	1,28	0,454	
Sprendžiant netinkamo elgesio apraiškas gimnazijoje	miesto	88	1,26	0,442	0,799
	rajono	88	1,26	0,442	
Analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus	miesto	88	1,78	0,615	0,437
	rajono	88	1,76	0,567	
<b>Dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje</b> Sprendžiant specialiųjų poreikių mokinių ugdymosi klausimus	miesto	88	1,48	0,678	0,487
	rajono	88	1,41	0,618	
Rengiant specialiųjų poreikių mokinių individualizuotas programas	miesto	88	1,75	0,834	0,785
	rajono	88	2,06	0,667	
Dalyvavimas ugdymo įstaigos specialiojo ugdymo komisijoje	miesto	88	2,03	0,686	0,824
	rajono	88	1,66	0,856	
Dalyvavimas vertinant adaptacijos laikotarpį	miesto	88	1,70	0,846	0,724
	rajono	88	1,26	0,442	
Dalyvavimas koreguojant netinkamą mokinių elgesį	miesto	88	1,27	0,448	1,000
	rajono	88	1,28	0,454	
<b>Dalyvavimas vykdant prevencines programas:</b> Patyčių paplitimo;	miesto	88	1,55	0,501	0,880
	rajono	88	1,56	0,500	
Psichotropinių medžiagų vartojimo;	miesto	88	1,15	0,357	0,545
	rajono	88	1,18	0,388	
Socialinių įgūdžių ugdymo;	miesto	88	1,31	0,464	0,270
	rajono	88	1,39	0,490	
Neformaliame ugdymo;	miesto	88	1,16	0,368	1,000
	rajono	88	1,16	0,368	
<b>Dalyvavimas mokyklos vizijos, misijos kūrimo (numatymo) veikloje:</b> Dalyvavimas mokyklos veiklos planavime	miesto	88	1,27	0,448	0,867
	rajono	88	1,28	0,454	
Dalyvavimas mokyklos situacijos analizės (audito) veikloje	miesto	88	1,47	0,502	0,294
	rajono	88	1,55	0,501	
Organizavimas/vadovavimas ilgalaikiams ar trumpalaikiams projektams	miesto	88	1,32	0,736	0,437
	rajono	88	1,41	0,811	
Mokymo organizavimo veikloje	miesto	88	1,32	0,468	0,527
	rajono	88	1,36	0,484	
Šventinių renginių (parodų, koncertų, konkursų, talkų, paramos, labdaros akcijų ir kt.) organizavimas ar dalyvavimas juose	miesto	88	1,28	0,454	0,869
	rajono	88	1,30	0,459	
<b>Mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose</b>	miesto	88	2,87	0,344	<b>0,020</b>
	rajono	88	2,58	0,714	
Kvalifikacijos kėlimo renginių (seminarų, konferencijų) mokykloje organizavimas ar dalyvavimas juose	miesto	88	1,16	0,368	0,437
	rajono	88	1,16	0,368	
Tėvų susirinkimų organizavimas, vedimas	miesto	88	1,16	0,368	0,462
	rajono	88	1,20	0,406	
Mokyklos pedagogų susirinkimų organizavimas, vedimas	miesto	88	1,28	0,454	0,869
	rajono	88	1,30	0,459	

18 lentelė

## Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumo vidurkių palyginimas lyties atžvilgiu

	Darbo	Kiekis	Vidurkis	Standartini	p
--	-------	--------	----------	-------------	---

Bendradarbiavimo įvairiose veiklos srityse išreikštumas	stažas	(N)	(M)	s nuokrypis vidurkis (SD)	reikšmė
<b>Dalyvavimas sprendžiant įvairias mokinių ugdymosi ir elgesio problemas gimnazijoje:</b> Analizuojant mokinių pamokų nelankymo priežastis	Iki 15 m.	52	1,17	0,382	0,847
	Nuo 16 m.	124	1,19	0,390	
<b>Sprendžiant ugdymąsi ir pasiekimus</b>	Iki 15 m.	52	2,74	0,689	<b>0,051</b>
	Nuo 16 m.	124	2,41	0,914	
Sprendžiant adaptacijos klausimus	Iki 15 m.	52	1,35	0,480	0,861
	Nuo 16 m.	124	1,35	0,478	
Rizikos grupei priklausančių mokinių problemas	Iki 15 m.	52	1,27	0,448	0,879
	Nuo 16 m.	124	1,28	0,452	
Sprendžiant netinkamo elgesio apraiškas gimnazijoje	Iki 15 m.	52	1,27	0,448	0,286
	Nuo 16 m.	124	1,26	0,439	
<b>Analizuojant socialinę paramą gaunančių mokinių klausimus</b>	Iki 15 m.	52	1,23	0,422	<b>0,042</b>
	Nuo 16 m.	124	1,11	0,319	
<b>Dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje</b> Sprendžiant specialiųjų poreikių mokinių ugdymosi klausimus	Iki 15 m.	52	1,50	0,700	0,453
	Nuo 16 m.	124	1,42	0,626	
Rengiant specialiųjų poreikių mokinių individualizuotas programas	Iki 15 m.	52	1,85	0,849	0,412
	Nuo 16 m.	124	1,73	0,818	
Dalyvavimas ugdymo įstaigos specialiojo ugdymo komisijoje	Iki 15 m.	52	2,12	0,676	0,375
	Nuo 16 m.	124	2,02	0,675	
Dalyvavimas vertinant adaptacijos laikotarpį	Iki 15 m.	52	1,75	0,883	0,492
	Nuo 16 m.	124	1,65	0,837	
Dalyvavimas koreguojant netinkamą mokinių elgesį	Iki 15 m.	52	1,27	0,448	0,879
	Nuo 16 m.	124	1,26	0,439	
<b>Dalyvavimas vykdant prevencines programas:</b> Patyčių paplitimo;	Iki 15 m.	52	1,54	0,503	0,828
	Nuo 16 m.	124	1,56	0,499	
Psichotropinių medžiagų vartojimo;	Iki 15 m.	52	1,17	0,382	0,849
	Nuo 16 m.	124	1,16	0,369	
Socialinių įgūdžių ugdymo;	Iki 15 m.	52	1,35	0,480	0,994
	Nuo 16 m.	124	1,35	0,478	
Neformaliame ugdymo;	Iki 15 m.	52	1,17	0,382	0,744
	Nuo 16 m.	124	1,15	0,362	
<b>Dalyvavimas mokyklos vizijos, misijos kūrimo (numatymo) veikloje:</b> Dalyvavimas mokyklos veiklos planavime	Iki 15 m.	52	1,27	0,448	0,861
	Nuo 16 m.	124	1,28	0,452	
Dalyvavimas mokyklos situacijos analizės (audito) veikloje	Iki 15 m.	52	1,52	0,505	0,817
	Nuo 16 m.	124	1,50	0,502	
Organizavimas/vadovavimas ilgalaikiams ar trumpalaikiams projektams	Iki 15 m.	52	1,35	0,764	0,847
	Nuo 16 m.	124	1,37	0,781	
Mokymo organizavimo veikloje	Iki 15 m.	52	1,35	0,480	0,925
	Nuo 16 m.	124	1,34	0,475	
Šventinių renginių (parodų, koncertų, konkursų, talkų, paramos, labdaros akcijų ir kt.) organizavimas ar dalyvavimas juose	Iki 15 m.	52	1,27	0,448	0,699
	Nuo 16 m.	124	1,30	0,459	
<b>Mokinių ruošimas dalyvauti mokyklos renginiuose</b>	Iki 15 m.	52	1,23	0,422	<b>0,042</b>
	Nuo 16 m.	124	1,11	0,319	
Kvalifikacijos kėlimo renginių (seminarų, konferencijų) mokykloje organizavimas ar dalyvavimas juose	Iki 15 m.	52	1,17	0,382	0,847
	Nuo 16 m.	124	1,15	0,362	
Tėvų susirinkimų organizavimas, vedimas	Iki 15 m.	52	1,17	0,382	0,798
	Nuo 16 m.	124	1,19	0,390	
<b>Mokyklos pedagogų susirinkimų organizavimas, vedimas</b>	Iki 15 m.	52	1,23	0,422	<b>0,042</b>
	Nuo 16 m.	124	1,11	0,319	

19 lentelė

## Bendradarbiavimo skatinimo išreikštumo vidurkių palyginimas gimnazijos tipo atžvilgiu

	Gimnazija	Kiekis	Vidurkis	Standarti	p
--	-----------	--------	----------	-----------	---

<b>Bendradarbiavimo skatinimas</b>		<b>(N)</b>	<b>(M)</b>	<b>nis nuokrypi s vidurkis (SD)</b>	<b>reikšmė</b>
Materialinis skatinimas (teisingas darbo užmokestis, premijos ir pan.)	miesto	88	2,10	0,568	0,189
	rajono	88	2,22	0,576	
Atsakomybės ir įgaliojimų suteikimas	miesto	88	2,03	0,809	0,589
	rajono	88	1,97	0,864	
Nemokami laisvalaikio renginiai (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir kt.)	miesto	88	2,75	0,665	0,637
	rajono	88	2,80	0,609	
Išsilavinimo, seminarų, konferencijų, kvalifikacijos kėlimo kursų išlaidų apmokėjimas	miesto	88	2,30	0,730	0,765
	rajono	88	2,26	0,780	
Tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės (kvalifikacijos kėlimo aspektu)	miesto	88	2,65	0,695	0,430
	rajono	88	2,73	0,638	
Įtraukimas į sprendimų priėmimą	miesto	88	2,11	0,999	0,764
	rajono	88	2,07	1,003	
Geras psichologinis mikroklimatas grupėje	miesto	88	2,01	0,953	0,938
	rajono	88	2,00	0,971	
Darbuotojo reikšmingumo įvertinimas iš vadovybės pusės	miesto	88	2,47	0,710	0,448
	rajono	88	2,55	0,677	
Vadovo dėmesys darbuotojui	miesto	88	2,33	0,893	0,934
	rajono	88	2,32	0,917	
Darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje	miesto	88	2,75	0,665	0,637
	rajono	88	2,80	0,609	

20 lentelė

## Bendradarbiavimo skatinimo išreikštumo vidurkių palyginimas amžiaus atžvilgiu

<b>Bendradarbiavimo skatinimas</b>	<b>Amžius</b>	<b>Kiekis (N)</b>	<b>Vidurkis (M)</b>	<b>Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)</b>	<b>p reikšmė</b>
Materialinis skatinimas (teisingas darbo užmokestis, premijos ir pan.)	Iki 35 m.	79	2,19	0,622	0,522
	Nuo 36 m.	97	2,13	0,533	
Atsakomybės ir įgaliojimų suteikimas	Iki 35 m.	79	1,96	0,839	0,588
	Nuo 36 m.	97	2,03	0,835	
Nemokami laisvalaikio renginiai (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir kt.)	Iki 35 m.	79	2,75	0,669	0,628
	Nuo 36 m.	97	2,79	0,611	
<b>Išsilavinimo, seminarų, konferencijų, kvalifikacijos kėlimo kursų išlaidų apmokėjimas</b>	Iki 35 m.	79	2,39	0,724	<b>0,070</b>
	Nuo 36 m.	97	2,19	0,768	
Tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės (kvalifikacijos kėlimo aspektu)	Iki 35 m.	79	2,68	0,690	0,944
	Nuo 36 m.	97	2,69	0,651	
Įtraukimas į sprendimų priėmimą	Iki 35 m.	79	2,19	0,988	0,237
	Nuo 36 m.	97	2,01	1,005	
Geras psichologinis mikroklimatas grupėje	Iki 35 m.	79	2,13	0,966	0,132
	Nuo 36 m.	97	1,91	0,947	
Darbuotojo reikšmingumo įvertinimas iš vadovybės pusės	Iki 35 m.	79	2,49	0,714	0,836
	Nuo 36 m.	97	2,52	0,679	
Vadovo dėmesys darbuotojui	Iki 35 m.	79	2,41	0,885	0,283
	Nuo 36 m.	97	2,26	0,916	
Darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje	Iki 35 m.	79	2,75	0,669	0,628
	Nuo 36 m.	97	2,79	0,611	

21 lentelė

## Bendradarbiavimo skatinimo išreikštumo vidurkių palyginimas gimnazijos tipo atžvilgiu

Bendradarbiavimo skatinimas	Darbo stažas	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Materialinis skatinimas (teisingas darbo užmokestis, premijos ir pan.)	Iki 15 m.	52	2,12	0,548	0,514
	Nuo 16 m.	124	2,18	0,585	
Atsakomybės ir įgaliojimų suteikimas	Iki 15 m.	52	1,96	0,816	0,693
	Nuo 16 m.	124	2,02	0,846	
Nemokami laisvalaikio renginiai (pažintinėse ir poilsio kelionėse, bilietai į renginius ir kt.)	Iki 15 m.	52	2,73	0,689	0,573
	Nuo 16 m.	124	2,79	0,615	
Išsilavinimo, seminarų, konferencijų, kvalifikacijos kėlimo kursų išlaidų apmokėjimas	Iki 15 m.	52	2,23	0,731	0,588
	Nuo 16 m.	124	2,30	0,765	
Tobulėjimo, saviraiškos/karjeros galimybės (kvalifikacijos kėlimo aspektu)	Iki 15 m.	52	2,62	0,718	0,354
	Nuo 16 m.	124	2,72	0,645	
Įtraukimas į sprendimų priėmimą	Iki 15 m.	52	2,04	1,009	0,653
	Nuo 16 m.	124	2,11	0,998	
Geras psichologinis mikroklimatas grupėje	Iki 15 m.	52	1,92	0,947	0,461
	Nuo 16 m.	124	2,04	0,966	
Darbuotojo reikšmingumo įvertinimas iš vadovybės pusės	Iki 15 m.	52	2,46	0,727	0,586
	Nuo 16 m.	124	2,52	0,680	
Vadovo dėmesys darbuotojui	Iki 15 m.	52	2,27	0,910	0,604
	Nuo 16 m.	124	2,35	0,902	
Darbuotojų informuotumas apie situaciją mokykloje	Iki 15 m.	52	2,73	0,689	0,573
	Nuo 16 m.	124	2,79	0,615	

22 lentelė

## Tarpusavio santykiai vidurkių pasiskirstymo palyginimas gimnazijos tipo atžvilgiu

Tarpusavio santykiai:	Gimnazija	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai	miesto	88	2,44	0,709	0,913
	rajono	88	2,45	0,677	
Grupėje išklausoma ir gerbiama tik tų darbuotojų nuomonė, kurie turi aukštesnį socialinį statusą arba yra vadovų numylėtiniai	miesto	88	1,73	0,813	0,149
	rajono	88	1,91	0,853	
Išsakyti kritišką nuomonę darbo klausimais, iš darbuotojų galima susilaukti nemalonumų	miesto	88	2,15	0,781	0,205
	rajono	88	2,30	0,761	
Darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę	miesto	88	2,44	0,709	0,913
	rajono	88	2,45	0,677	
Vienodai pripažįstami ir gerbiami visos pareigos ar funkcijas atliekantys darbuotojai	miesto	88	2,44	0,709	0,913
	rajono	88	2,45	0,677	
Darbuotojai linkę padėti vieni kitiems, jei to paprašoma	miesto	88	1,84	0,843	0,719
	rajono	88	1,80	0,833	
Mokykloje visuomet galima su kuo nors pasikonsultuoti apie darbinės problemas	miesto	88	1,97	0,928	0,565
	rajono	88	1,89	0,903	
Darbuotojai tarpusavyje dalijasi patirtimi apie naujuosius mokymo metodus, pedagogikos naujienas, savo sukauptą mokomąją dalomąją medžiagą, sumanymais ir pan.	miesto	88	1,51	0,625	0,568
	rajono	88	1,57	0,691	
Esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis	miesto	88	2,32	0,687	0,656
	rajono	88	2,36	0,664	
Kolektyvo nariai nuoširdžiai išgyvena kitų nesėkmes darbe	miesto	88	2,38	0,700	0,444
	rajono	88	2,45	0,677	

23 lentelė

## Tarpusavio santykiai vidurkių pasiskirstymo palyginimas amžiaus atžvilgiu

	Amžius	Kiekis	Vidurkis	Standartinis	p reikšmė
--	--------	--------	----------	--------------	-----------



Tarpusavio santykiai		(N)	(M)	nis nuokrypi s vidurkis (SD)	
Bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai	Iki 35 m.	79	2,38	0,704	0,232
	Nuo 36 m.	97	2,51	0,679	
Grupėje išklausoma ir gerbiama tik tų darbuotojų nuomonė, kurie turi aukštesnį socialinį statusą arba yra vadovų numylėtiniai	Iki 35 m.	79	1,77	0,784	0,511
	Nuo 36 m.	97	1,86	0,878	
<b>Išsakyti kritišką nuomonę darbo klausimais, iš darbuotojų galima susilaukti nemalonumų</b>	Iki 35 m.	79	2,11	0,768	<b>0,095</b>
	Nuo 36 m.	97	2,31	0,769	
Darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę	Iki 35 m.	79	2,38	0,704	0,232
	Nuo 36 m.	97	2,51	0,679	
Vienodai pripažįstami ir gerbiami visos pareigos ar funkcijas atliekantys darbuotojai	Iki 35 m.	79	2,38	0,704	0,232
	Nuo 36 m.	97	2,51	0,679	
Darbuotojai linkę padėti vieni kitiems, jei to paprašoma	Iki 35 m.	79	1,85	0,802	0,669
	Nuo 36 m.	97	1,79	0,865	
Mokykloje visuomet galima su kuo nors pasikonsultuoti apie darbinės problemas	Iki 35 m.	79	1,96	0,884	0,639
	Nuo 36 m.	97	1,90	0,941	
Darbuotojai tarpusavyje dalijasi patirtimi apie naujuosius mokymo metodus, pedagogikos naujienas, savo sukaupta mokomąją dalomąją medžiagą, sumanymais ir pan.	Iki 35 m.	79	1,56	0,635	0,755
	Nuo 36 m.	97	1,53	0,678	
Esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis	Iki 35 m.	79	2,27	0,674	0,183
	Nuo 36 m.	97	2,40	0,672	
Kolektyvo nariai nuoširdžiai išgyvena kitų nesėkmes darbe	Iki 35 m.	79	2,34	0,696	0,205
	Nuo 36 m.	97	2,47	0,678	

24 lentelė

## Tarpusavio santykiai vidurkių pasiskirstymo palyginimas amžiaus atžvilgiu

Tarpusavio santykiai	Darbo stažas	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšm
Bendradarbiai vieni su kitais elgiasi pagarbiai ir korektiškai	Iki 15 m.	52	2,38	0,718	0,426
	Nuo 16 m.	124	2,48	0,680	
Grupėje išklausoma ir gerbiama tik tų darbuotojų nuomonė, kurie turi aukštesnį socialinį statusą arba yra vadovų numylėtiniai	Iki 15 m.	52	1,69	0,805	0,196
	Nuo 16 m.	124	1,87	0,846	
Išsakyti kritišką nuomonę darbo klausimais, iš darbuotojų galima susilaukti nemalonumų	Iki 15 m.	52	2,15	0,777	0,453
	Nuo 16 m.	124	2,25	0,772	
Darbuotojai turi galimybę išsakyti savo nuomonę	Iki 15 m.	52	2,38	0,718	0,426
	Nuo 16 m.	124	2,48	0,680	
Vienodai pripažįstami ir gerbiami visos pareigos ar funkcijas atliekantys darbuotojai	Iki 15 m.	52	2,38	0,718	0,426
	Nuo 16 m.	124	2,48	0,680	
Darbuotojai linkę padėti vieni kitiems, jei to paprašoma	Iki 15 m.	52	1,77	0,831	0,616
	Nuo 16 m.	124	1,84	0,840	
Mokykloje visuomet galima su kuo nors pasikonsultuoti apie darbinės problemas	Iki 15 m.	52	1,87	0,908	0,569
	Nuo 16 m.	124	1,95	0,918	
Darbuotojai tarpusavyje dalijasi patirtimi apie naujuosius mokymo metodus, pedagogikos naujienas, savo sukaupta mokomąją dalomąją medžiagą, sumanymais ir pan.	Iki 15 m.	52	1,46	0,576	0,308
	Nuo 16 m.	124	1,57	0,689	
Esu patenkintas tarpusavio santykiais su kolegomis	Iki 15 m.	52	2,29	0,696	0,505
	Nuo 16 m.	124	2,36	0,667	
Kolektyvo nariai nuoširdžiai išgyvena kitų nesėkmes darbe	Iki 15 m.	52	2,35	0,711	0,393
	Nuo 16 m.	124	2,44	0,678	

25 lentelė

## Gebėjimų ir pastangų bendradarbiauti vidurkių pasiskirstymas gimnazijos tipo atžvilgiu

Gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti	Gimnazija	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Moku efektyviai bendradarbiauti su gimnazijos pedagogais ar administracija	miesto	88	2,22	0,864	0,332
	rajono	88	2,09	0,839	
Man pakanka informacijos apie tai, kaip reikia efektyviai bendradarbiauti su darbuotojais	miesto	88	2,28	0,883	0,552
	rajono	88	2,20	0,886	
Aktyviai dalyvauju įvairiose pedagogų ar administracijos organizuojamose veiklose	miesto	88	2,28	0,883	0,552
	rajono	88	2,20	0,886	
Jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams	miesto	88	2,41	0,705	1,000
	rajono	88	2,41	0,672	
Turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių	miesto	88	2,33	0,690	0,205
	rajono	88	2,20	0,609	
Man pakanka gebėjimų priimti sprendimus, susijusius su savo kasdieniu darbu	miesto	88	2,28	0,883	0,552
	rajono	88	2,20	0,886	
Mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais	miesto	88	2,44	0,709	0,913
	rajono	88	2,45	0,677	
Man pakanka gebėjimų vertinti kilusius konfliktus (problemas) ir daryti sprendimus (išvadas)	miesto	88	1,93	0,855	0,860
	rajono	88	1,95	0,856	
Turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius	miesto	88	2,60	0,704	0,913
	rajono	88	2,61	0,668	
Dažnai stengiuosi pats (-i) inicijuoti tarpusavio bendradarbiavimą gimnazijoje	miesto	88	2,31	0,889	0,933
	rajono	88	2,30	0,912	
Turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis	miesto	88	2,59	0,705	0,660
	rajono	88	2,64	0,664	
Domiuosi ir gilinu savo žinias tarpusavio bendradarbiavimo plėtotės klausimais	miesto	88	2,52	0,857	0,358
	rajono	88	2,64	0,776	
Bendradarbiaudamas (-a) su darbuotojais pilnai panaudoju savo profesines ir bendrąsias kompetencijas	miesto	88	2,52	0,857	0,358
	rajono	88	2,64	0,776	
Su darbuotojais pasidalinu gera ar bloga savo darbo patirtimi	miesto	88	2,20	0,984	0,438
	rajono	88	2,32	0,953	
Dažnai teikiu įvairius pasiūlymus, idėjas dėl efektyvesnio tarpusavio bendradarbiavimo	miesto	88	2,20	0,984	0,438
	rajono	88	2,32	0,953	

26 lentelė

Gebėjimų ir pastangų bendradarbiauti vidurkių pasiskirstymas amžiaus atžvilgiu

<b>Gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti</b>	<b>Amžius</b>	<b>Kiekis (N)</b>	<b>Vidurkis (M)</b>	<b>Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)</b>	<b>p reikšmė</b>
Moku efektyviai bendradarbiauti su gimnazijos pedagogais ar administracija	Iki 35 m.	79	2,16	0,823	0,876
	Nuo 36 m.	97	2,14	0,878	
Man pakanka informacijos apie tai, kaip reikia efektyviai bendradarbiauti su darbuotojais	Iki 35 m.	79	2,24	0,851	0,959
	Nuo 36 m.	97	2,25	0,913	
Aktyviai dalyvauju įvairiose pedagogų ar administracijos organizuojamose veiklose	Iki 35 m.	79	2,24	0,851	0,959
	Nuo 36 m.	97	2,25	0,913	
Jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams	Iki 35 m.	79	2,33	0,693	0,164
	Nuo 36 m.	97	2,47	0,678	
Turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių	Iki 35 m.	79	2,20	0,648	0,237
	Nuo 36 m.	97	2,32	0,654	
Man pakanka gebėjimų priimti sprendimus, susijusius su savo kasdieniu darbu	Iki 35 m.	79	2,24	0,851	0,959
	Nuo 36 m.	97	2,25	0,913	
Mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais	Iki 35 m.	79	2,38	0,704	0,232
	Nuo 36 m.	97	2,51	0,679	
Man pakanka gebėjimų vertinti kilusius konfliktus (problemas) ir daryti sprendimus (išvadas)	Iki 35 m.	79	1,90	0,810	0,534
	Nuo 36 m.	97	1,98	0,890	
Turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius	Iki 35 m.	79	2,52	0,714	0,120
	Nuo 36 m.	97	2,68	0,654	
Dažnai stengiuosi pats (-i) inicijuoti tarpusavio bendradarbiavimą gimnazijoje	Iki 35 m.	79	2,35	0,878	0,479
	Nuo 36 m.	97	2,26	0,916	
Turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis	Iki 35 m.	79	2,61	0,706	0,916
	Nuo 36 m.	97	2,62	0,668	
Domiuosi ir gilinu savo žinias tarpusavio bendradarbiavimo plėtotės klausimais	Iki 35 m.	79	2,52	0,860	0,377
	Nuo 36 m.	97	2,63	0,782	
Bendradarbiaudamas (-a) su darbuotojais pilnai panaudoju savo profesines ir bendrąsias kompetencijas	Iki 35 m.	79	2,52	0,860	0,377
	Nuo 36 m.	97	2,63	0,782	
Su darbuotojais pasidalinu gera ar bloga savo darbo patirtimi	Iki 35 m.	79	2,24	0,977	0,797
	Nuo 36 m.	97	2,28	0,965	
Dažnai teikiu įvairius pasiūlymus, idėjas dėl efektyvesnio tarpusavio bendradarbiavimo	Iki 35 m.	79	2,24	0,977	0,797
	Nuo 36 m.	97	2,28	0,965	

27 lentelė

Gebėjimų ir pastangų bendradarbiauti vidurkių pasiskirstymas darbo stažo atžvilgiu

Gebėjimai ir pastangos bendradarbiauti	Darbo stažas	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Moku efektyviai bendradarbiauti su gimnazijos pedagogais ar administracija	Iki 15 m.	52	2,17	0,879	0,843
	Nuo 16 m.	124	2,15	0,843	
Man pakanka informacijos apie tai, kaip reikia efektyviai bendradarbiauti su darbuotojais	Iki 15 m.	52	2,21	0,893	0,751
	Nuo 16 m.	124	2,26	0,882	
Aktyviai dalyvauju įvairiose pedagogų ar administracijos organizuojamose veiklose	Iki 15 m.	52	2,21	0,893	0,751
	Nuo 16 m.	124	2,26	0,882	
Jaučiu didelę savo sprendimų įtaką darbuotojams	Iki 15 m.	52	2,42	0,723	0,862
	Nuo 16 m.	124	2,40	0,674	
Turiu veiklos planavimo ir organizavimo įgūdžių	Iki 15 m.	52	2,25	0,682	0,823
	Nuo 16 m.	124	2,27	0,642	
Man pakanka gebėjimų priimti sprendimus, susijusius su savo kasdieniu darbu	Iki 15 m.	52	2,21	0,893	0,751
	Nuo 16 m.	124	2,26	0,882	
Mano iniciatyva ir savarankiškumas - svarbus faktorius, nulemiantis sėkmingą mano bendradarbiavimą su darbuotojais	Iki 15 m.	52	2,38	0,718	0,426
	Nuo 16 m.	124	2,48	0,680	
Man pakanka gebėjimų vertinti kilusius konfliktus (problemas) ir daryti sprendimus (išvadas)	Iki 15 m.	52	1,92	0,860	0,840
	Nuo 16 m.	124	1,95	0,854	
Turiu puikius komunikavimo (bendravimo) bei informacijos valdymo (rinkimo, saugojimo, analizavimo) įgūdžius	Iki 15 m.	52	2,56	0,725	0,530
	Nuo 16 m.	124	2,63	0,668	
Dažnai stengiuosi pats (-i) inicijuoti tarpusavio bendradarbiavimą gimnazijoje	Iki 15 m.	52	2,29	0,915	0,904
	Nuo 16 m.	124	2,31	0,894	
Turiu asmeninių savybių (aktyvumas, atsakingumas, organizuotumas ir pan.), tinkančių dirbti drauge su kolegomis	Iki 15 m.	52	2,56	0,725	0,483
	Nuo 16 m.	124	2,64	0,667	
Domiuosi ir gilinu savo žinias tarpusavio bendradarbiavimo plėtotės klausimais	Iki 15 m.	52	2,54	0,851	0,667
	Nuo 16 m.	124	2,60	0,806	
Bendradarbiaudamas (-a) su darbuotojais pilnai panaudoju savo profesines ir bendrąsias kompetencijas	Iki 15 m.	52	2,54	0,851	0,667
	Nuo 16 m.	124	2,60	0,806	
Su darbuotojais pasidalinu gera ar bloga savo darbo patirtimi	Iki 15 m.	52	2,19	0,991	0,541
	Nuo 16 m.	124	2,29	0,961	
Dažnai teikiu įvairius pasiūlymus, idėjas dėl efektyvesnio tarpusavio bendradarbiavimo	Iki 15 m.	52	2,19	0,991	0,541
	Nuo 16 m.	124	2,29	0,961	

**Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą pasiskirstymo palyginimas gimnazijų tipo atžvilgiu**

Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą	Gimnazija	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Seminarai, konferencijos	miesto	88	1,92	0,791	1,000
	rajono	88	1,92	0,805	
Edukacinės išvykos	miesto	88	1,93	0,785	0,320
	rajono	88	2,05	0,726	
Specializuoti mokymai - kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir kt.)	miesto	88	2,43	0,708	0,826
	rajono	88	2,45	0,659	
Metodiniai – praktiniai užsiėmimai	miesto	88	1,94	0,914	0,804
	rajono	88	1,91	0,905	
Specializuotos literatūros studijavimas	miesto	88	2,09	0,825	1,000
	rajono	88	2,09	0,797	
Nuotolinis mokymas (-is)	miesto	88	2,20	0,860	0,597
	rajono	88	2,14	0,847	
Praktinių įgūdžių įgijimo pratybos	miesto	88	2,26	0,877	0,797
	rajono	88	2,23	0,881	

29 lentelė

**Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą pasiskirstymo palyginimas amžiaus atžvilgiu**

Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą	Amžius	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Seminarai, konferencijos	Iki 35 m.	79	2,03	0,832	0,115
	Nuo 36 m.	97	1,84	0,759	
Edukacinės išvykos	Iki 35 m.	79	2,06	0,806	0,238
	Nuo 36 m.	97	1,93	0,711	
Specializuoti mokymai - kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir kt.)	Iki 35 m.	79	2,49	0,696	0,377
	Nuo 36 m.	97	2,40	0,672	
<b>Metodiniai – praktiniai užsiėmimai</b>	Iki 35 m.	79	2,08	0,931	0,048
	Nuo 36 m.	97	1,80	0,874	
<b>Specializuotos literatūros studijavimas</b>	Iki 35 m.	79	2,22	0,827	<b>0,066</b>
	Nuo 36 m.	97	1,99	0,784	
Nuotolinis mokymas (-is)	Iki 35 m.	79	2,28	0,846	0,129
	Nuo 36 m.	97	2,08	0,850	
Praktinių įgūdžių įgijimo pratybos	Iki 35 m.	79	2,35	0,863	0,133
	Nuo 36 m.	97	2,15	0,882	

30 lentelė

**Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą pasiskirstymo palyginimas darbo stažo atžvilgiu**

Dalyvavimas kvalifikaciniuose renginiuose, kurie tobulina tarpusavio bendradarbiavimą	Darbo stažas	Kiekis (N)	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis vidurkis (SD)	p reikšmė
Edukacinės išvykos	Iki 15 m.	52	2,00	0,792	0,898
	Nuo 16 m.	124	1,98	0,743	
Specializuoti mokymai - kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir kt.)	Iki 15 m.	52	2,46	0,670	0,818
	Nuo 16 m.	124	2,44	0,690	
Metodiniai – praktiniai užsiėmimai	Iki 15 m.	52	1,96	0,928	0,738
	Nuo 16 m.	124	1,91	0,902	
Specializuotos literatūros studijavimas	Iki 15 m.	52	2,15	0,802	0,505
	Nuo 16 m.	124	2,06	0,814	
Nuotolinis mokymas (-is)	Iki 15 m.	52	2,25	0,860	0,424
	Nuo 16 m.	124	2,14	0,849	
Praktinių įgūdžių įgijimo pratybos	Iki 15 m.	52	2,31	0,875	0,536
	Nuo 16 m.	52	2,22	0,879	